

KONDÁS KATALIN

A személyazonosítás vizsgálata a büntetés- végrehajtásban

Témavezetők: Dr. Szűcs Endre
Dr. Elek Barbara Júlia

Komplex vizsga bizottság:

Elnök:

Prof. Em. Dr. Berek Lajos

Tagok:

Prof. Dr. Kovács Tibor

Dr. habil. Farkas Tibor

Nyilvános védés teljes bizottsága:

Elnök:

Prof. Em. Dr. Berek Lajos

Titkár:

Dr. Pető Richárd

Tagok:

Dr. Zsigovits László

Dr. Tóth András

Bakosné Dr. Diószegi Mónika

Bírálok:

Dr. Őszi Arnold

Dr. Bozsó Zoltán

Nyilvános védés időpontja:

2022.

NYILATKOZAT
A MUNKA ÖNÁLLÓSÁGÁRÓL, IRODALMI FORRÁSOK
MEGFELELŐ MÓDON TÖRTÉNT IDÉZÉSÉRŐL

Alulírott Kondás Katalin kijelentem, hogy A személyazonosítás vizsgálata a büntetés-végrehajtásban című benyújtott doktori értekezést magam készítettem, és abban csak az irodalmi hivatkozások listáján megadott forrásokat használtam fel. Minden olyan részt, amelyet szó szerint, vagy azonos tartalomban, de átfogalmazva más forrásból átvettem, a forrás megadásával egyértelműen megjelöltem.

Budapest, 2022. szeptember 28.

.....

Kondás Katalin

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK	4
BEVEZETÉS.....	6
TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA	7
CÉLKITŰZÉSEK	9
A TÉMA KUTATÁSÁNAK HIPOTÉZISEI.....	11
KUTATÁSI MÓDSZEREK	12
1 A BIOMETRIKUS AZONOSÍTÁS JOGSZABÁLYI HÁTTERÉNEK ÁTTEKINTÉSE	14
1.1 Biometrikus adatok a nemzetközi szintű bűnügyi szolgálatban	14
1.1.1 Biometrikus azonosítás fogalmai.....	14
1.1.2 Schengeni Információs Rendszer	15
1.1.3 Az Europol hozzáférése a SIS-ben szereplő adatokhoz	19
1.1.4 Schengeni Információs Rendszer II.....	20
1.1.5 Második generációs Schengeni Információs Rendszer működése	22
1.2 Biometrikus adatkezelés magyar jogszabályi háttere	23
1.2.1 SIRENE iroda	24
1.2.2 A SIS ellenőrzése, adatvédelem	25
1.3 A fejezet összegzése	27
2 A SZEMÉLYAZONOSÍTÁSRA VONATKOZÓ SPECIÁLIS SZABÁLYOK VIZSGÁLATA A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSBAN.....	28
2.1 Jogszabályi háttér vizsgálata a rendészetben	29
2.2 A bűnügyi nyilvántartás és a személyazonosítás kapcsolata, jogszabályi háttérének áttekintése	30
2.3 A bűnügyi nyilvántartási rendszer tagozódása	32
2.4 A fogvatartott adatainak nyilvántartása	34
2.5 A fejezet összegzése - következtetések.....	37
3 A FOGVATARTOTTAK AZONOSÍTÁSÁNAK FEJLŐDÉSE.....	39
3.1 Papír alapú azonosítás	39
3.2 Nyilvántartási szám jelentősége	39
3.3 Automatikus azonosítási rendszer kialakítása	40
3.3.1 Vonalkód alapú telefonálási rendszer	42
3.3.2 Vonalkód alapú bolti vásárlás	45
3.4 Rendszerszintű fejlesztés	46
3.5 Rövid hatótávú kommunikáció a büntetés-végrehajtásban.....	49
3.6 A fejezet összegzése - következtetések.....	54

4	BIOMETRIKUS AZONOSÍTÁS LEHETŐSÉGEI A BÜNTETÉS- VÉGREHAJTÁSBAN	55
4.1	Személyazonosítás szerepe a magyar büntetés-végrehajtásban	55
4.2	A biometrikus adatok használatának nemzetközi kitekintése	57
4.3	Külföldi büntetés-végrehajtási intézetek jelenlegi helyzete.....	58
4.4	A biometrikus azonosítási módszerek koncepciói	61
	Írisz alapú azonosítás	61
	Ujjnyomat alapú azonosítás	63
	Tenyérvéna alapú azonosítás	65
	Arc alapú azonosítás	66
	A tenyérvéna alapú azonosítás	67
	Viselkedés alapú azonosítás	68
	Hangalapú azonosítás	68
4.5	Azonosítási módok összegzése	69
4.6	Arckép alapú azonosítás Magyarországon	72
4.7	Javaslatok	74
4.8	A fejezet összegzése – kutatási eredmények	77
5	A BIOMETRIA ALKALMAZÁSÁNAK VIZSGÁLATA A SZEMÉLYI ÁLLOMÁNY KÖRÉBEN.....	78
5.1	Kérdőíves adatgyűjtés módszere	78
5.2	A kutatás eredményei	80
5.3	A kutatás összegzett következtetései	91
5.4	A fejezet összegzése - következtetések.....	94
	ÖSSZEGEZETT KÖVETKEZTETÉSEK	95
	Új tudományos eredmények (tézisek).....	96
	Javaslat a kutatómunka további folytatására	97
	IRODALOMJEGYZÉK	98
	TÉZISEKHEZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK.....	108
	TÁBLÁZATJEGYZÉK	109
	KÉPJEGYZÉK	109
	DIAGRAMJEGYZÉK	110
	MELLÉKLET.....	111
	KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	116

BEVEZETÉS

A mai legkorszerűbb hitelesítési módszerek a biometrikus azonosítással bíró lehetőségek. A biometrikus azonosítás egyre jobban kezd elterjedni, azonban széleskörű alkalmazása még várat magára. Ennek legfőbb oka lehet a megfelelő rendszerek hiánya, illetve a költséges technikai megvalósítás. Időszerű a magyar büntetés-végrehajtás területén is, a fogvatartottak személyazonosítása érdekében, a biometrikus rendszer kialakításának lehetőségét megvizsgálni, – ha mód van rá, – megvalósítani.

A büntetés-végrehajtási szervezet fő feladata a törvényben meghatározott szabadságelvonással járó büntetések, intézkedések, büntetőeljárási kényszerintézkedések, a szabálysértések miatt kiszabott pénzbírságok átváltoztatása folyamán megállapított elzárások, továbbá – a törvény által megállapított körben – idegenrendészeti őrizet végrehajtása.

Értekezésem megírásának fő célja egy olyan, gyakorlati szempontból valós, a büntetés-végrehajtási intézetek mindennapjaiban időszerű problémával foglalkozni, amelynek megoldása révén hatékonyabbá, megbízhatóbbá válik a börtönőrök feladat végrehajtása, megkönnyítve a napi munkájuk során tett intézkedéseiket. A fogvatartottak azonosítása jelentős fontossággal bír a szervezetnél, ezért célszerű pénzt, energiát befektetni a megújítására.

Kutatómunkám során megvizsgálom a magyar büntetés-végrehajtási intézetekben kialakítandó biometrikus azonosítási rendszer igényét, lehetőségét, bevezetésének módszerét a fogvatartotti állomány körében. Kutatásom a személyi állomány személyazonosítására nem terjed ki

Az értekezés a biztonság kérdéskörével foglalkozik: a fogvatartottak biometrikus adatai alapján megvalósítható személyazonosítással.

TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA

Több mint 10 éves büntetés-végrehajtási kutatásomat áttekintve, visszatérő problémákkal szembesültem. A biztonságtechnikai rendszerek, az eszközök, a mindennapi rutin, a jogszabályok ismerete, az intézkedések pontos végrehajtása jelen van a büntetés-végrehajtási intézetekben, azonban ismeretlen, nem várt hibák jelennek meg a büntetés-végrehajtási szervezet céljának megvalósítása során.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény határozza meg a bűncselekmény elkövetőivel szemben alkalmazható szankciókat, melyek közül a legsúlyosabb büntetési nem: a szabadságvesztés. A szabadságvesztés végrehajtásának célja – ha nem tényleges életfogytig tart – az ítéletben meghatározott joghátrány érvényesítése, valamint a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy a fogvatartott szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon. [1]

Sokféle ember, sokféle jellem, sokféle feladatmegoldást hoz magával. A technikai eszközöket, – melyek segítenek a büntetés-végrehajtási intézetek működése során – folyamatosan fejleszteni szükséges, így kiemelten foglalkozom a fogvatartottak azonosításának módszerével, technikai hátterével.

A büntetés-végrehajtási intézet működése, illetve az intézkedések végrehajtása során a legnagyobb hibaforrás az emberek munkájában tapasztalható. A feladat szerteágazó, folyamatos koncentrációt igényel, a személyek nem fáradhatatlanok, kis figyelemzavar is nagy bajt okozhat.

A napi intézkedések során különféle fogvatartottal kell kommunikálni, – akik sok esetben kiszámíthatatlanok – különböző helyzetekhez, körülményekhez kell alkalmazkodni. A megbízható technikai eszközök segítségével vannak, de ezek újításával, komplexebbé tételével, sikeresebbé válhat a szolgálat ellátása. Precíz, hatékony technikai megoldást keresek, amely segíti, támogatja az intézkedést végzőket. Ezzel a céllal kezdtem el vizsgálni a biometrikus azonosítás lehetőségeit, mely használata – véleményem szerint – jelentős mértékben segítené a büntetés-végrehajtásban dolgozók munkáját.

Véleményem szerint a fogvatartottak személyazonosság megállapítása, vagyis az egyén azonossága a büntetés-végrehajtási (a továbbiakban: bv.) intézetekben:

- a befogadás,

- - a hozzátartozó látogatás fogadása,
- - az elítélt munkába állítása,
- - a bv. intézeti boltban vásárlás, illetve
- - a jogérvényesítési tevékenységek során a legjelentősebb.

A téma időszerűsége vitathatatlan. Értekezésem során a fogvatartottak személyazonosításának jelentőségét, módszereit, illetve a börtönőrök munkafolyamatait is megvizsgálom, és kutatást végzek arra vonatkozóan, hogy mely feladatot lehetne megvalósítani biometrikus eszközök támogatásával.

A jelenlegi tárgyi alapú azonosítási rendszer kiváltása biometrikus adatazonosítással kizárná annak a lehetőségét, hogy a fogvatartott elhagyja az azonosító kártyáját, vagy eltulajdonítsák azt.

Fontos megvizsgálni, hogy az informatikai rendszer működése, – a jelenleg gyakorlatban használt informatikai alkalmazás, – kisebb átalakítással, fejlesztéssel lehetővé teszi-e az új technológia bevezetését. Ennek jelentősége abban is rejlik, hogy a költségvetésben milyen mértékű befektetésre szükséges betervezni az új azonosítási rendszer bevezetését.

Megvizsgálom, hogy a megfelelő hazai és a szervezeti jogszabályi háttér rendelkezésre áll-e.

Felvetődik a gondolat, hogy a biometrikus azonosítási rendszer bevezetéséhez a szervezet személyi állománya kellő ismeretekkel rendelkezik-e, ismeri-e a módszert, vagy teljesen új alapokra helyezve, oktatás keretében ismerkednek meg vele. Fontosnak tartom megvizsgálni, hogy az állomány milyen hozzáállást tanúsítana egy ilyen nagy technikai változás esetén. Véleményem szerint a bv. intézeteinek napi működési feladatok kiváltásának lehetőségére, az ott – napi szinten – feladatot végrehajtó személyek is tudnak érdemben választ adni. A kellő ismeret hiányában a biometrikus rendszer használata nem teljesíti az elvártakat.

CÉLKITŰZÉSEK

Az értekezés célkitűzései pontokba szedve:

- Elsődleges célom megvizsgálni, hogy a büntetés-végrehajtási feladatokban a jelenleg alkalmazott tárgyi alapú azonosítás kiváltható-e biometrikus azonosítással.
- A munka elméleti megalapozottságára hangsúlyt fektetni, melyben az Európai Unió jogszabályok, nemzeti szintű jogszabályok, törvények, a büntetés-végrehajtás szervezeti intézkedések szintjén folytatok kutatást.
- Felkutatni és összefoglalni a fogvatartottak azonosítás fejlődését.
- Elemezni a jelenlegi fogvatartotti azonosítási technikákat.
- Megvizsgálni, hogy az alkalmazott biometrikus személyazonosítás gyakorlata ok-okozati összefüggésben állhat a biztonság erősödésével, illetve az intézetekben folyó munka hatékonyabbá, gyorsabbá tételében a biometrikus azonosítási eljárások eredményesebb megoldást jelenthetnek.
- Összegyűjteni a gyakorlati tapasztalatokat és a többéves kutatás eredményeimet a fogvatartotti azonosítás témakörében.
- Konzultálni szakemberekkel, saját elemzéseimet beépíteni a munkámba.
- Megvizsgálni, hogy a jelenlegi tárgyi alapú azonosítási mód hogyan váltható ki biometrikus azonosítással, illetve mely azonosítási technika lenne a legmegfelelőbb erre a célra.
- Kutatni, hogy a biometrikus azonosítási technikák közül az írisz-, az ujjnyomat-, a tenyérvéna- vagy az arc alapú módszerek képezhetik-e jelenleg a bv. intézetekben a megfelelő azonosítást.
- Megvizsgálni, hogy a büntetés-végrehajtási szervezet személyi állománya milyen ismeretekkel rendelkezik, illetve hogyan fogadná az új, kiválasztott biometrikus azonosítási rendszer megvalósítását a büntetés-végrehajtási intézetekben.
- Felmérni, hogy szükség van-e a személyi állomány oktatására a rendszer használata előtt.
- Kutatómunkám során fontos szempontként kezelem a téma széleskörű vizsgálata alapján, az eredmények gyakorlati alkalmazhatóságát, bevezetésének módszerét.

- Megvizsgálni, hogy egy új azonosítási módszer beillesztése egy már működőképes rendszerbe, egy teljesen új azonosítási módszer integrálása egy zárt rendszerbe hogyan valósuljon meg.
- Gyakorlati javaslat készítése a biometrikus azonosító rendszer bevezetésére.

A TÉMA KUTATÁSÁNAK HIPOTÉZISEI

A témában a következő hipotéziseket fogalmaztam meg:

1. A büntetés-végrehajtásban a fogvatartottak tárgyi alapú azonosítása a szervezet mindennapi feladataiban biztonsági rést eredményezhet. A tárgyi alapú azonosítási mód kiváltható megbízhatóbb technikai támogatással, amellyel megállapítható a fogvatartott személyazonossága. Feltételezem, hogy a tárgyi alapú azonosítási mód kiváltható a biometrikus azonosítási technikák közül az érintkezésmentes azonosítási módokon alapuló módszerek alkalmazásával.
2. A biometrikus azonosítási rendszer bevezetéséhez a szervezet személyi állományának kellő ismerettel kell rendelkezni. Feltételezem, hogy a biometrikus azonosítás használata még nem terjedt el a büntetés-végrehajtás személyi állományának körében, a mindennapi életében.
3. A szervezeti működéssel kapcsolatos változásokkal a jogszabályok is folyamatosan módosulnak, így a biometrikus adatok kezelésére vonatkozó jogszabályi háttér is. Feltételezem, hogy a biometrikus adatokkal megvalósuló azonosítás vonatkozásában, a büntetés-végrehajtási gyakorlatban az eljárásrend, jogszabályi háttér hiányos.

KUTATÁSI MÓDSZEREK

Értekezésem elkészítése során elsősorban a fogvatartottak személyazonosításának fejlődését, és a jelenlegi azonosítási módszer kiváltásának kutatását, feldolgozását és elemzését tűzöm ki célul. A téma indokolja más tudományterületek feldolgozását is. Az értekezés egy részében a jogszabályi háttér összefoglalására alapozom kutatásomat. Publikált tudományos eredményekre alapozva keresem a megoldást a fogvatartottak biometrikus személyazonosításának lehetőségeire. Empirikus kutatást végzek a büntetés-végrehajtási szervezet személyi állománya körében. Kutatómunkám során a vonatkozó terület tudományos cikkeit, konzultációkat és saját vizsgálatok eredményeit használom fel a meghatározott célok eléréséhez.

Munkám során az alábbi módszereket alkalmazom:

- Megvizsgálom a biometrikus azonosítás bűnügyi nemzetközi jogszabályi háttérét, alkalmazásának fontosságát.
- Áttekintem a biometrikus személyazonosítás hazai jogszabályi környezetét.
- Megvizsgálom a személyazonosításra vonatkozó speciális szabályokat a büntetés-végrehajtásban, valamint a büntetés-végrehajtási szervezetre vonatkozó, releváns törvényeket, szabályokat, utasításokat és intézkedéseket.
- Összegyűjtöm és elemzem az adatok védelmére vonatkozó szabályozókat a büntetés-végrehajtás vonatkozásában.
- Megvizsgálom a fogvatartottak azonosítására vonatkozó jogszabályi háttér gyakorlati alkalmazását.
- Az érdeklődésemet figyelembe véve, felkutatom és összefoglalom, hogy az elmúlt évtizedekben milyen azonosítási módokat alkalmaztak a fogvatartottak azonosítására, illetve összefoglalom a magyar büntetés-végrehajtási intézetekben alkalmazott személyazonosítás fejlődését, jelenlegi helyzetét.
- Irodalomkutatást végezek a biometrikus személyazonosítás témakörében, hazai és idegennyelvű publikációk, konferenciaanyagok és vonatkozó jogszabályok tekintetében.
- Konzultálok a kutatásom témakörét érintő, a büntetés-végrehajtási szervezet munkatársaival.
- Korábbi diplomamunkám során végzett kutatásomat felhasználva a fogvatartottak személyazonosításának lehetőségeit elemzem.

- Megvizsgálom, hogy melyek azok az azonosítási módok, amelyek a mindennapi életben jelen vannak a magyar büntetés-végrehajtási intézetekben, – kitérve a biometrikus azonosításra is – illetve alkalmazásának területeit, és az ezzel kapcsolatos tapasztalatokat.
- Elemzem a jelenlegi azonosítási technikákat, javaslatot teszek az új azonosítási módszer rendszeresítésére.
- A büntetés-végrehajtás személyi állománya körében empirikus kutatást végzek, kérdőív segítségével megvizsgálom, hogy milyen ismeretekkel rendelkeznek a biometrikus azonosítási elvekről, véleményük szerint milyen feladatok során lehetne alkalmazni a bv. intézetekben.
- Kérdőíves kutatást végzek a személyi állomány körében. A kérdőívekből kapott információkat feldolgozom és következtéseket vonok le arra vonatkozóan, hogy mely területen lenne hasznos a biometrikus azonosítási eszközök alkalmazása.
- Kutatási eredményeimet publikálom hazai és nemzetközi tudományos szakirányú folyóiratokban.

Kutatásomat 2022. június 5-én zártam, ekkor a felhasznált irodalomjegyzékben felsorolt elektronikus iratok fellelhetők voltak.

1 A BIOMETRIKUS AZONOSÍTÁS JOGSZABÁLYI HÁTTÉRÉNEK ÁTTEKINTÉSE

A fejezetben megvizsgálom azokat a nemzetközi jogszabályokat, amelyek a téma jogi háttérét adják. A fejezet végén a biometrikus adatkezelés magyar jogszabályi háttérét foglalom össze a kutatási téma tekintetében, mely bevezetésként is szolgált a büntetés-végrehajtásra vonatkozó speciális szabályozók megismerésére.

1.1 Biometrikus adatok a nemzetközi szintű bűnügyi szolgálatban

1.1.1 Biometrikus azonosítás fogalmai

Fontos, hogy a biometrikus azonosítással kapcsolatos jogszabályi háttér vizsgálata során az alapvető fogalmak tisztázottak legyenek. Az (EU) 2018/1861 európai parlamenti és tanácsi rendelet 3. cikk 13. pontja és az (EU) 2018/1862 európai parlamenti és tanácsi rendelet 3. cikk 12. pontja szerinti fogalmak [2] [3]:

arckép: az arcról készített, az automatizált biometrikus megfeleltetés céljára kielégítő felbontású és minőségű digitális felvétel,

biometrikus adat: egy természetes személy fizikai vagy fiziológiai jellemzőire vonatkozó olyan, sajátos technikai eljárásokkal nyert személyes adat, amely lehetővé teszi vagy megerősíti az adott természetes személy egyedi azonosítását, nevezetesen a fénykép, az arckép, a daktiloszkópiai adat és a DNS-profil,

daktiloszkópiai adat: ujjnyomatokra és tenyérnyomatokra vonatkozó adatok, amelyek egyedi jellegűeknek és a bennük foglalt referenciapontoknak köszönhetően lehetővé teszik az adott személy személyazonosságával kapcsolatos pontos és kétséget kizáró összehasonlításokat,

DNS-profil: az elemzett emberi DNS-minta nem kódoló szakaszának azonosító jellemzőit – nevezetesen a különböző DNS-helyeken (lókuszon) az adott molekuláris szerkezetet – megjelenítő betű- vagy számkód,

figyelmeztető jelzés: a Schengeni Információs Rendszerbe (angolul: Schengen Information System, a továbbiakban: SIS) bevitt adatállomány, amely az arra jogosult hatóságok számára lehetővé teszi, hogy egy foganatosítandó egyedi intézkedés céljából valamely személyt vagy tárgyat azonosítsanak.

1.1.2 Schengeni Információs Rendszer

Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg és Németország az 1985. június 14-én aláírt Schengeni Megállapodásban hozzájárult a belső határaikon gyakorolt ellenőrzés fokozatos megszüntetéséhez, valamint az aláíró országok, másik uniós országok és az Európai Unió kívüli országok valamennyi állampolgárára vonatkozó szabad mozgás bevezetéséhez. A schengeni jog lényegében lebontotta a térség belső határait, és megerősítette a külső határok védelmét és ellenőrzését.

A Schengeni Egyezmény kiegészíti a Schengeni Megállapodást, és meghatározza a belső határellenőrzés nélküli térség létrehozására vonatkozó rendelkezéseket és biztosítékokat. A fent említett öt ország 1990. június 19-én írta alá az Schengeni Egyezményt, amely 1995-ben lépett hatályba. A Schengeni Megállapodás, az Schengeni Egyezmény, valamint a kapcsolódó megállapodások és szabályok együttesen alkotják a „schengeni vívmányokat”¹, amelyet 1999-ben illesztettek be az Európai Unió keretébe és vált uniós jogszabállyá. Az Európai Unió tagjelölt országainak csatlakozásukkor el kell fogadniuk a teljes schengeni vívmányokat. [4]

A SIS alapvető eszköz, amely hozzájárul az Európai Unióban a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség magas fokú biztonságának fenntartásához azáltal, hogy támogatja az operatív együttműködést az illetékes nemzeti hatóságok, különösen a határőrségek, a rendőrségek, a vámhatóságok, a bevándorlási hatóságok, valamint a bűncselekmények megelőzéséért, felderítéséért, nyomozásáért, a vádeljárás lefolytatásáért és a büntetőjogi szankciók végrehajtásáért felelős hatóságok között.

A SIS rendszer központi és nemzeti rendszerekből áll. A nemzeti rendszerek kapcsolódnak a központi rendszerhez, az adatbázisuk a SIS-adatbázis teljes vagy részleges másolatát tartalmazhatják. A rendszer működésének folyamatos fenntartása elengedhetetlen a hatékony európai biztonság fokozott biztosításának céljából.

A SIS lehetővé teszi a személyes adatok, így a biometrikus adatok kezelését az érintett egyének megbízható azonosítása érdekében. A fényképek, arcképmások és daktiloszkópiai adatok rögzítése és a tárolt adatok felhasználásának a célkitűzések eléréséhez szükséges mértékre kell korlátozódnia. A személyes adatok kezelése az uniós adatvédelmi jogszabályokkal összhangban történhet.

¹ Az uniós vívmányok azon közös jogok és kötelezettségek együttesét jelentik, amelyek uniós tagokként valamennyi uniós országra nézve kötelező jellegűek. Ezek a vívmányok folyamatosan fejlődnek

A SIS-ben lehetővé kell tenni ismeretlen elkövetők daktiloszkópiai adatainak a SIS-be való feltöltését, feltéve, hogy az a személy, akitől az említett adatok származnak, igen nagy valószínűséggel azonosítható egy súlyos bűncselekmény vagy terrorcselekmény elkövetőjeként. A daktiloszkópiai adat-lekérdezés egyértelmű egyezés jelzésének esetén, a tagállamnak – szakértők bevonása mellett – további ellenőrzéseket kell végezni annak megállapítása érdekében, hogy valóban a gyanúsítottól származnak-e a SIS-ben tárolt nyomatok, valamint meg kell állapítani az adott személy személyazonosságát. Az eljárást a nemzeti jognak kell szabályoznia. A személyazonosság megállapítása lényegesen elősegítheti a nyomozást és a letartóztatás valamennyi feltételének teljesülése esetén őrizetbe vételt eredményezhet.

Lehetővé kell tenni a bűncselekmények elkövetésének helyszínén talált teljes vagy hiányos ujjnyomatok vagy tenyérynnyomatok lekérdezését a SIS-ben tárolt daktiloszkópiai adatokkal, ha nagy valószínűséggel megállapítható, hogy azok a súlyos bűncselekmény vagy terrorista bűncselekmény elkövetőjétől származnak, valamint, ha ezzel az összevetéssel egyidejűleg a releváns nemzeti ujjnyomat-adatbázisokban is lekérdezést hajtanak végre.

A DNS-profilok rendeltetése, hogy megkönnyítsék a védelemre szoruló eltűnt személyek, különösen az eltűnt gyermekek azonosítását, többek között a közvetlen felmenők, leszármazottak vagy testvérek DNS-profiljainak felhasználása útján. A DNS-adatok csak az eltűnt személy azonosításához feltétlenül szükséges információkat foglalhatják magukban. [3]

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1861 rendelete határozza meg a daktiloszkópiai adatok, fényképek és arcképmások személyazonosítási és ellenőrzési célú felhasználásának feltételeit. Arcképmásokat és fényképeket személyazonosítás céljából csak az állandó határátkelőhelyekkel összefüggésben lehet alkalmazni. [3]

A SIS-be bevitt minden olyan figyelmeztető jelzés, amely személyekre vonatkozó információt foglal magában, kizárólag a következő adatokat tartalmazhatja:

- a) vezetéknév,
- b) utónevek,
- c) születési nevek,
- d) korábban használt nevek és álnevek,
- e) bármely különleges, objektív és nem változó testi ismertetőjel,
- f) születési hely,
- g) születési idő,

- h) nem,
- i) állampolgárságok,
- j) az, hogy az érintett személy:
 - i. visel-e fegyvert,
 - ii. erőszakos-e,
 - iii. elmenekült vagy megszökött-e,
 - iv. fennáll-e esetében az öngyilkosság elkövetésének veszélye;
 - v. közegészségügyi veszélyt jelent-e; vagy
 - vi. részt vesz-e az (EU) 2017/541 irányelv 3–14. cikkében említett valamely tevékenységben, [5]
- k) a figyelmeztető jelzés oka,
- l) a figyelmeztető jelzést létrehozó hatóság,
- m) a figyelmeztető jelzés alapjául szolgáló határozatra való hivatkozás,
- n) találat esetén fogandó intézkedés,
- o) a 48. cikk értelmében az egyéb figyelmeztető jelzésekkel való kapcsolatok,
- p) az, hogy az érintett személy uniós polgár családtagja vagy a 26. cikkben említett szabad mozgás jogával rendelkező egyéb személy-e,
- q) az, hogy a beutazási és tartózkodási tilalmat elrendelő határozat a következőkön alapul-e:
 - i. a 24. cikk (2) bekezdésének a) pontjában említett korábbi elítélés,
 - ii. a 24. cikk (2) bekezdésének b) pontjában említett súlyos biztonsági kockázat,
 - iii. a beutazásra és tartózkodásra vonatkozó uniós, illetve nemzeti jogszabályoknak a 24. cikk (2) bekezdésének c) pontjában említett kijátszása,
 - iv. a 24. cikk (1) bekezdésének b) pontjában említett beutazási tilalom, vagy
 - v. a 25. cikkben említett korlátozó intézkedés,
- r) a bűncselekmény típusa,
- s) az érintett személy személyazonosító okmányainak típusa,
- t) az érintett személy személyazonosító okmányait kiállító ország,
- u) az érintett személy személyazonosító okmányainak száma(i),
- v) az érintett személy személyazonosító okmányai kiállításának dátuma,
- w) fényképek és arcképmások,
- x) daktiloszkópiai adatok,

y) a személyazonosító okmányok – lehetőség szerint színes – másolata.

A SIS-be kizárólag azon fényképek és arcképmások, illetve daktiloszkópiai adatok vihetők be, amelyek megfelelnek az adatminőségre vonatkozó minimum előírásoknak. A SIS-be bevitt daktiloszkópiai adatok egy–tíz sík ujjnyomattól és egy–tíz átforgatott ujjnyomattól állhatnak. Állhatnak továbbá legfeljebb két tenyéryneműnyomattól is.

Személyazonosítás céljából minden esetben lekérdezhetők a daktiloszkópiai adatok, amennyiben az adott személy személyazonossága más eszközökkel nem állapítható meg. Ehhez a SIS központi rendszernek automatizált ujjnyomat-azonosító rendszerrel, automatizált ujjnyomat-azonosító rendszerrel (angolul: Automated Fingerprint Identification System, a továbbiakban: AFIS) kell rendelkeznie. A digitalizált ujjnyomattal megfelelő minőséggel, nagy teljesítményű ujjnyomat-azonosító rendszerek révén, AFIS által biztosítani kell a megegyező ujjnyomatok összehasonlíthatóságát. [6 pp. 23-29.]

A harmadik országbeli állampolgárok azonosításáért felelős illetékes nemzeti hatóságok a következő célokból jogosultak hozzáférni a SIS-be bevitt adatokhoz, valamint közvetlenül vagy a SIS adatbázis másolata útján lekérdezni ezen adatokat:

- a) határellenőrzés, az (EU) 2016/399 rendeletnek megfelelően, [7]
- b) az érintett tagállam területén végzett rendőrségi és vámellenőrzések, és azoknak a kijelölt hatóságok általi összehangolása,
- c) terrorista bűncselekmények vagy egyéb súlyos bűncselekmények megelőzése, felderítése, nyomozása, illetve a vádeljárás lefolytatása vagy büntetőjogi szankciók végrehajtása az érintett tagállam területén, feltéve, hogy az (EU) 2016/680 irányelv alkalmazandó, [8]
- d) a feltételek vizsgálata és a döntések meghozatala egyrészt a harmadik országbeli állampolgároknak a tagállamok területére történő beléptetésével és ott-tartózkodásával – többek között a tartózkodási engedélyekkel és a hosszú távú tartózkodásra jogosító vízumokkal –, másrészt a harmadik országbeli állampolgárok visszaküldésével, továbbá a tagállamok területére jogellenesen belépő vagy ott jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok ellenőrzésének elvégzésével kapcsolatban is,
- e) a nemzetközi védelmet kérelmező harmadik országbeli állampolgárok biztonsági ellenőrzései, amennyiben az ellenőrzéseket lefolytató hatóságok nem a 2013/32/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv 2. cikkének f) pontjában meghatározott „eljárási hatóságok”, [9]

- f) a vízumkérelmek megvizsgálása és az azokkal kapcsolatos döntések meghozatala, beleértve a vízumok megsemmisítésére, visszavonására vagy meghosszabbítására vonatkozó, a 810/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet szerinti döntéseket is. [10]

A SIS-ben szereplő adatokhoz való hozzáférés és az adatok közvetlen lekérdezésének joga ugyanakkor feladataik gyakorlása során a nemzeti jogban meghatározott, többek között büntetőeljárásban a közvád emelésére és egy személlyel szembeni vádemelés előtti igazságügyi vizsgálatra illetékes nemzeti igazságügyi hatóságokat, valamint koordinációs hatóságaikat is megilletheti.

1.1.3 Az Europol hozzáférése a SIS-ben szereplő adatokhoz

Az (EU) 2016/794 rendelettel létrehozott Bűnüldözési Együttműködés Európai Unió Ügynöksége (angolul: European Union Agency for Law Enforcement Cooperation, a továbbiakban: Europol) a megbízatásának teljesítéséhez szükséges esetekben jogosult hozzáférni a SIS-ben szereplő adatokhoz és lekérdezni azokat. Az Europol emellett kiegészítő információkat is cserélhet és továbbiakat kérhet a SIRENE²-kézikönyv rendelkezéseivel összhangban. A SIRENE-kézikönyv³ a kiegészítő információk cseréjének részletes szabályait tartalmazza. [11]

Az Europol lekérdezése során kiderülhet, hogy található figyelmeztető jelzés a SIS-ben, az Europol erről a SIRENE-kézikönyv rendelkezéseivel összhangban és a kommunikációs infrastruktúra felhasználásával történő információcsere útján értesíti a figyelmeztető jelzést kiadó tagállamot.

A SIS-ben végzett lekérdezéshez, illetve kiegészítő információk kezelése során szerzett információknak az Europol általi felhasználásához a figyelmeztető jelzést kiadó tagállam hozzájárulása szükséges. Amennyiben a tagállam engedélyezi ezen információk felhasználását, annak az Europol általi kezelésére az (EU) 2016/794 rendelet az irányadó. Az Europol kizárólag a figyelmeztető jelzést kiadó tagállam hozzájárulásával és az adatvédelemről szóló uniós jognak való maradéktalan megfelelés mellett továbbíthat ilyen információt harmadik országok vagy harmadik szervek részére.

² Supplementary Information Request at the National Entries. Az egyes tagállamokban a SIRENE irodák felelősek a figyelmeztető jelzésekkel kapcsolatos kiegészítő információk schengeni tagországok közötti cseréjéért, továbbá a SIS II-be bevitt információk minőségének biztosításáért.

³ A bizottság határozata (2008. március 4.) a SIRENE-kézikönyvnek és a Schengeni Információs Rendszer második generációja (SIS II) további végrehajtási intézkedéseinek elfogadásáról (2008/334/IB)

Az Europol nem kapcsolhatja össze a SIS részeit semmilyen, az Europol által vagy az Europolnál működtetett rendszerrel, és a SIS-ben lévő, számára hozzáférhető adatokat nem továbbíthatja ilyen rendszerbe adatgyűjtés és kezelés céljára, valamint nem töltheti le, és más módon sem másolhatja le a SIS részeit.

A figyelmeztető jelzés törlésétől számított egy év elteltével törli a személyes adatokat tartalmazó kiegészítő információkat. Ettől eltérve, amennyiben az Europol adatbázisaiban vagy operatív elemzési projektjeiben adatok szerepelnek egy olyan ügyel kapcsolatban, amelyhez a szóban forgó kiegészítő információk kapcsolódnak, az Europol a feladatának ellátása érdekében szükség esetén kivételesen továbbra is tárolhatja a kiegészítő információt. Az Europolnak tájékoztatnia kell a figyelmeztető jelzést kiadó tagállamot és a végrehajtó tagállamot a kiegészítő információ további tárolásáról, aminek indokolását is mellékelnie szükséges.

Az (EU) 2016/794 rendelet sérelme nélkül lehetővé teszi az európai adatvédelmi biztos számára az Europol azon tevékenységének nyomon követését és ellenőrzését, amelyet a SIS-ben szereplő adatokhoz való hozzáférésre és azok lekérdezésére vonatkozó jogának gyakorlása, valamint a kiegészítő információk cseréje és kezelése során végez.

Az Europol csak technikai célokból másolhat SIS-ben szereplő adatokat, amennyiben a másolásra azért van szükség, hogy az Europol megfelelően felhatalmazott személyzete közvetlen lekérdezést végezhesen. Az Europol nem másolhatja át más Europol-rendszerekbe valamely figyelmeztető jelzés adatait, illetve a tagállamok által továbbított vagy a második generációs Schengeni Információs Rendszerből származó kiegészítő adatokat. [11]

A tagállamok a kiegészítő információk cseréjének keretében értesítik az Europol a terrorista bűncselekményekre vonatkozó figyelmeztető jelzésekkel kapcsolatos minden találatról. A tagállamok kivételes körülmények között tartózkodhatnak attól, hogy értesítsék az Europol, amennyiben az értesítés veszélyeztetné a folyamatban lévő nyomozásokat, valamely személy biztonságát vagy ellentétes lenne a figyelmeztető jelzést kiadó tagállam alapvető biztonsági érdekeivel. [2]

1.1.4 Schengeni Információs Rendszer II

A Schengeni Információs Rendszer rendszert az 1995-ös létrehozása óta folyamatosan fejlesztették és bővítették annak érdekében, hogy meg tudjon felelni az újabb országok belépése által támasztott igényeknek és újabb funkciókkal rendelkezzen. A fejlesztések eredményeként 2013. április 9-én a schengeni térség tagállamai átálltak a második

generációs Schengeni Információs Rendszerre (angolul: Second generation Schengen Information System, a továbbiakban: SIS II), amely az előző rendszerhez képest új jogszabályi környezetet, kibővült funkcionalitást és új technikai platformot is jelentett.

A rendszer második generációja (SIS II) 2013. április 9-én lépett működésbe⁴. A SIS működését és használatát két jelentős jogi eszközben határozták meg: az 1987/2006/EK rendelet⁵ a SIS olyan harmadik országbeli állampolgárok ellenőrzése során történő használatára vonatkozik, akik nem teljesítik a schengeni térség területére történő belépés, valamint a schengeni térségben való tartózkodás feltételeit; a Tanács 2007/533/IB határozata⁶, amely a SIS a büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés során történő használatára vonatkozik. [12] [13]

A SIS II már új funkciókat és tárgykategóriákat is tartalmaz:

- Tárgyakra vonatkozó figyelmeztető jelzések új kategóriái: lopott légi jármű, hajó, hajómotor, konténer, ipari berendezés, értékpapírok és fizetési eszközök.
- A központi rendszer lekérdezésének lehetősége, míg a korábbi gyakorlat szerint minden lekérdezést a nemzeti másolatokban végeztek.
- Személyekre és tárgyra vonatkozó figyelmeztető jelzések összekapcsolásának lehetősége (pl. körözött személyre és az általa használt lopott gépjárműre vonatkozó figyelmeztető jelzések).
- Biometrikus adatok (ujjnyomat és fénykép) feldolgozása az egyén személyazonosságának igazolása érdekében.
- Az európai elfogatóparancs másolatát közvetlenül csatolják a kiadás vagy átadás céljából körözött személyre vonatkozó figyelmeztető jelzésekhez.
- Információ személyazonossággal való visszaélésről az ártatlan fél téves azonosításának elkerülése érdekében. [14]

A SIS II rendszer a belső határok nélküli európai térség egyik legfontosabb biztonsági garanciális eszköze. A SIS II bevezetésével az EU olyan jelentős vívmányainak hatékony érvényesülését segíti elő, mint a szabad mozgás és biztonságos élet

⁴ 2001-ben a Tanács határozatot hozott a Schengeni Információs Rendszer második generációjáról, amely – „A Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) az Európai Bizottság általi kifejlesztése: tanulságok” című 2014. május 19-i számvevőszéki jelentésében foglalt okokból csak 2013. április 9-én lépett működésbe (http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR14_03/SR14_03_EN.pdf), letöltve: 2021.11.12.)

⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2006. december 20-i 1987/2006/EK rendelete a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról (HL L 381., 2006.12.28., 4. o.).

⁶ A Tanács 2007/533/IB határozata (2007. június 12.) a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról (HL L 205., 2007.8.7., 63. o.).

megteremtése. A rendszer nagy segítséget jelent a nemzeti bűnüldöző és közigazgatási hatóságok számára a körözött vagy eltűnt személyek és tárgyak felkutatásában. A rendszerhez az Európai Unió tagállamai – Ciprus, és Írország kivételével –, továbbá Izland, Liechtenstein, Norvégia és Svájc rendelkeznek hozzáféréssel.

1.1.5 Második generációs Schengeni Információs Rendszer működése

A SIS II tagállamonként egy-egy nemzeti rendszerből⁷ (angolul: National Schengen Information System, a továbbiakban: N.SIS), valamint egy központi rendszerből⁸ áll. A tagállamok adatokat, úgynevezett figyelmeztető jelzéseket visznek be a SIS-be:

Mindegyik nemzeti rendszer online kapcsolatban van a központi rendszerrel egy biztonságos kommunikációs hálózaton keresztül. Magyarország az üzemeltetés biztonságának növelése és a hazai, hozzáférésre jogosult szervezetek folyamatos kiszolgálása érdekében a SIS II adatbázis teljes állományát tartalmazó ún. nemzeti másolatot⁹ is működtet.

A Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról szóló, 2006. december 20-i, 1987/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: SIS II Rendelet) értelmében a tagállamok kijelölik az illetékes hatóságoknak a jegyzékét, amelyek jogosultak a SIS II-ben található adatoknak közvetlen lekérdezésére. [12] Meghatározzák az egyes hatóságokat, valamint azt, hogy az egyes hatóságok mely adatokat, milyen célra kérdezhetnek le.

Tagállami hatóságok, amelyeknek megfelelő engedéllyel rendelkező alkalmazottai hozzáférhetnek a SIS II rendszeréhez:

- Bűnüldöző hatóságok.
- A határellenőrzésért felelős hatóságok.
- A vámellenőrzésért felelős hatóságok.
- Nemzeti igazságügyi hatóságok, ideértve azon hatóságokat, amelyek közvédelmi büntetőeljárásokat kezdeményezhetnek és vádemelés előtti bírói vizsgálatot indíthatnak.

⁷ SIS II tagállamának egy nemzeti rendszere

⁸ SIS II tagállamonként egy-egy nemzeti rendszerből (N.SIS), valamint egy központi rendszerből (angolul: Centrak Schengen Information System, C.SIS) áll

⁹ SIS II adatbázis teljes állományát tartalmazó ún. nemzeti másolat

- A vízumkibocsátásért felelős hatóságok, a vízumkérelmek vizsgálatára hatáskörrel rendelkező központi hatóságok, valamint a tartózkodási engedélyek kibocsátásáért felelős hatóságok.
- A gépjárművek forgalmi engedélyének kiadásáért felelős szolgálatok.

Magyarországon:

- Rendőrség.
- Büntetőügyekben eljáró Bíróság és Ügyészség.
- Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal.
- Konzulátusok (a Külgazdasági és Külügyminisztérium irányítása alatt).
- Nemzeti Adó- és Vámhivatal.
- Közúti közlekedési nyilvántartó szerv (Belügyminisztérium).
- Közlekedési igazgatási hatóság (fővárosi és megyei kormányhivatal).
- Alkotmányvédelmi Hivatal.
- Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ.

1.2 Biometrikus adatkezelés magyar jogszabályi háttere

A SIS II rendszer már lehetővé teszi a biometrikus adatok (ujjlenyomat, fénykép) tárolását is, hazai jogi hátterét a Schengeni Információs Rendszer második generációja keretében történő információcseréről, továbbá egyes rendészeti tárgyú törvények ezzel, valamint a Magyar Egyszerűsítési Programmal összefüggő módosításáról szóló 2012. évi CLXXXI. törvény és a Schengeni Információs Rendszer második generációja keretében történő információcsere részletes szabályairól, valamint az egyes kapcsolódó kormányrendeletek módosításáról szóló 15/2013. (I. 28.) Korm. rendelet adja. [15] [16]

A SIS II központi rendszere Strasbourgban üzemel, míg a SIS II nemzeti részének központi működtetési feladatait Magyarországon az alkalmazás-üzemeltetési és alkalmazás-fejlesztési feladatokat jogszabályban kijelölt szolgáltató látja el. Az N.SIS hivatal a Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkárság (a továbbiakban: BM NYHÁT) szervezeti egységeként látja el feladatait. A szakmai irányítást kormányzati szinten a belügyminiszter látja el.

Lehetőség van minden polgár számára megkérni a róla esetlegesen tárolt adatokat a rendszerből, az 1. számú mellékletben található „Formanyomtatvány a Schengeni Információs Rendszer második generációja keretében történő információcseréről, továbbá egyes rendészeti tárgyú törvények ezzel, valamint a Magyar Egyszerűsítési

Programmal összefüggő módosításáról szóló 2012. évi CLXXXI. törvény 26. §-a szerinti adatkéréshez/ Formforrequestinginformationonthebasis of Art. 26 of theAct CLXXXI of 2012 ontheexchange of information in theframework of thesecond-generation Schengen Information System” elnevezésű kérelem kitöltésével. Kutatásom során ezt megtettem, és valóban kaptam visszajelzést a Belügyminisztérium kijelölt szervezeti egységétől.

1.2.1 SIRENE iroda

Az egyes tagállamokban a SIRENE irodák felelősek a figyelmeztető jelzésekkel kapcsolatos kiegészítő információk schengeni tagországok közötti cseréjéért, továbbá a SIS II-be bevitt információk minőségének biztosításáért. A SIRENE irodák elsődlegesen a bűnügyi és rendészeti együttműködés szempontjából fontos adatok cseréjét bonyolítják, koordinálják a határokon átnyúló műveleteket. Magyarországon a SIRENE Iroda feladatait az Országos Rendőr-főkapitányság szervezeti struktúrájába tartozó Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ látja el.

A Schengeni Információs Rendszer működésével összefüggő jogszabályok:

- Schengeni Megállapodás.
- Schengeni Végrehajtási Egyezmény ¹⁰.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1860 Rendelete (2018. november 28.) a Schengeni Információs Rendszernek a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok visszaküldése céljából történő használatáról.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1861 Rendelete (2018. november 28.) a határforgalom-ellenőrzés terén a Schengeni Információs Rendszer (SIS) létrehozásáról, működéséről és használatáról, a Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló egyezmény módosításáról, valamint az 1987/2006/EK rendelet módosításáról és hatályon kívül helyezéséről.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1862 Rendelete (2018. november 28.) a rendőrségi együttműködés és a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés terén a Schengeni Információs Rendszer (SIS) létrehozásáról, működéséről és használatáról, a 2007/533/IB tanácsi határozat módosításáról és hatályon kívül helyezéséről, valamint az 1986/2006/EK európai parlamenti és

¹⁰ A Schengeni Megállapodás és a Schengeni Végrehajtási Egyezmény lehetővé teszi a személyek szabad mozgását biztosító térség létrehozását, ahol a tagállamok közötti belső határokon megszűnik az ellenőrzés, a schengeni térségbetörténő belépés esetén pedig minden külső határátkelőhelyen azonos szabályok szerint történik a határellenőrzés.

tanácsi rendelet és a 2010/261/EU bizottsági határozat hatályon kívül helyezéséről.

- A Tanács 1987/2006/EK rendelete (2006. december 20.) a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról.
- A Tanács 2007/533/IB határozata (2007. június 12.) a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról.
- 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről.
- 2012. évi CLXXXI. törvény a Schengeni Információs Rendszer második generációja keretében történő információcseréről, továbbá egyes rendészeti tárgyú törvények ezzel, valamint a Magyar Egyszerűsítési Programmal összefüggő módosításáról.
- 2010. évi CXXII. törvény a Nemzeti Adó-és Vámhivatalról.
- 1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról.
- 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról.
- 15/2013. (I. 28.) Korm.rendelet a Schengeni Információs Rendszer második generációja keretében történő információcsere részletes szabályairól, valamint az egyes kapcsolódó kormányrendeletek módosításáról.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 Rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet). [17]

1.2.2 A SIS ellenőrzése, adatvédelem

A SIS II rendszer szigorú adatvédelmi szabályok alapján működik, amelyek betartását az Európai Adatvédelmi Biztos és a tagállami adatvédelmi hatóságok – Magyarországon a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság – rendszeresen ellenőrzik. Az adatokhoz való hozzáférés is korlátozott, azokhoz a szükséges és arányos mértékben, az uniós rendeletben és a nemzeti jogszabályokban megállapított célok érdekében a nemzeti rendvédelmi, határőrizeti, vámügyi, igazságügyi, vízumrendészeti és gépjármű regisztrációs hatóságok férhetnek csak hozzá.

Az uniós és magyar adatvédelmi jogszabályoknak megfelelően mindenkinek joga van ahhoz, hogy:

- kérelemre tájékoztatást kapjon arról, hogy a SIS-ben milyen adatokat kezelnek róla,
- a hibás adat kijavítását, helyesbítését kérje,
- a jogellenesen kezelt adat törlését kérje,
- bírósághoz vagy az adatvédelmi hatósághoz forduljon személyes adataihoz fűződő jogainak védelme érdekében. [18]

1.3 A fejezet összefoglalása

A biometrikus adat, személyes adat, amely lehetővé teszi vagy megerősíti az adott természetes személy egyedi azonosítását. A biometrikus adatoknak egyre több szerepe van a mindennapi életben is, azonban ezek nyilvántartása, használata szabályozott keretek között folyik.

A SIS lehetővé teszi a személyes adatok, így a biometrikus adatok kezelését az érintett személyek azonosítása érdekében. A fényképek, arcképmások és daktiloszkópiai adatok rögzítése és a tárolt adatok felhasználásának a cél eléréséhez szükséges mértékre korlátozódik.

A SIS II rendszer átfogó értékelése alátámasztja a rendszer kimagasló működési és műszaki sikerét. A SIS II rendszer hatékony operatív eredményeket mutat, amelyek kizárólag európai együttműködéssel érhetők el. A tagállamok optimalizálják a rendszer használatát. Az érdekelt felek motivációjának és a közöttük folyó együttműködésnek köszönhetően fokozódott és összehangoltabbá vált a rendszer használata. [14]

A jogszabályi háttér mellett azonban még más meghatározó tényező is hozzátartozhat az személyazonosításhoz, így a biometrikus adatok használatához. A fejlődés és a fejlesztés magával hozza a működéssel kapcsolatos, a minisztériumi és testületi belső normák, dokumentumok, az alap- és szaktevékenységek, szervezeti és az eszközök, a rendszeresített felszerelések, oktatás, továbbképzés, tananyagok változásait is. [19 pp. 317-324]

2 A SZEMÉLYAZONOSÍTÁSRA VONATKOZÓ SPECIÁLIS SZABÁLYOK VIZSGÁLATA A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSBAN

A személyes adatok nagy egész halmazán belül a különleges (vagy más szóval szenzitív, érzékeny) adatok egy részhalmaz. Azok a személyes adatok tartoznak ide, amelyek kezelésére irányadó az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.), a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet) (EGT-vonatkozású szöveg¹¹) (angolul: General Data Protection Regulation, a továbbiakban: GDPR) 51. preambulum bekezdése:

„Az alapvető jogok és szabadságok szempontjából a természetüknél fogva különösen érzékeny személyes adatok egyedi védelmet igényelnek, mivel az alapvető jogokra és szabadságokra nézve a kezelésük körülményei jelentős kockázatot hordozhatnak.”

A GDPR 35. preambulum bekezdés tartalma szerint is:

Az egészségügyi személyes adatok közé tartoznak az érintett állapotára vonatkozó olyan adatok, amelyek információt hordoznak az érintett múltbeli, jelenlegi vagy jövőbeli testi vagy pszichikai egészségi állapotáról. Ide tartoznak az alábbiak: a természetes személyekre vonatkozó olyan személyes adatok, amelyeket egészségügyi szolgáltatások céljából történő nyilvántartásba vétel, vagy ilyen szolgáltatások nyújtása során gyűjtöttek, a természetes személy egészségügyi célokból történő egyéni azonosítása érdekében hozzárendelt szám, jel vagy adat, valamely testrész vagy a testet alkotó anyag – beleértve a genetikai adatokat és a biológiai mintákat is – teszteléséből vagy vizsgálatából származó információk, és bármilyen, pl. az érintett betegségével, fogyatékosságával, betegség kockázatával, kórtörténetével, klinikai kezelésével vagy fiziológiai vagy orvosbiológiai állapotával kapcsolatos információ, függetlenül annak forrásától, amely lehet pl. orvos vagy egyéb egészségügyi dolgozó, kórház, orvostechikai eszköz vagy diagnosztikai teszt. [20]

Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvényben (a továbbiakban: Infotv.) a „különleges adat” fogalma a 3.§ 3. pont

¹¹ Az Európai Gazdasági Térség (EGT) az uniós tagállamokat és a három EGT-hez tartozó EFTA-tagállamot (Izlandot, Liechtensteint és Norvégiát) fogja össze egy belső piacon, amelyre mindenütt ugyanazok az alapvető szabályok vonatkoznak. Ezek a szabályok azt célozzák, hogy az áruk, a szolgáltatások, a tőke és a személyek egy nyitott, versenyorientált környezetben szabadon mozoghassanak az EGT-n belül. Az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodás 1994. január 1-jén lépett hatályba.

szerint: „a személyes adatok különleges kategóriába tartozó minden adat, azaz a faji vagy etnikai származásra, politikai véleményre, vallási vagy világnézeti meggyőződésre vagy szakszervezeti tagságra utaló személyes adatok, valamint a genetikai adatok, a természetes személyek egyedi azonosítását célzó biometrikus adatok, az egészségügyi adatok és a természetes személyek szexuális életére vagy szexuális irányultságára vonatkozó személyes adatok”. [21]

Fentieket figyelembe véve a büntetés-végrehajtási szervezetben, a fogvatartottak biometrikus adatainak kezelését és fontosságának jogszabályi háttérét kutatom, ezen adatok jelentőségének összefoglalása céljából, a mai magyar büntetés-végrehajtási intézetekben.

2.1 Jogszabályi háttér vizsgálata a rendészetben

A bűnügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról szóló 2009. évi XLVII. törvényben (a továbbiakban: Bnytvt.) foglaltak szerint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartása daktiloszkópiai nyilvántartásból és DNS-profil-nyilvántartásból áll. A daktiloszkópiai nyilvántartás tartalmazza az ujj- és tenyérynymtöredéket, valamint az ujj- és tenyérynymot. A DNS-profil-nyilvántartása dezoxiribonukleinsav-molekula meghatározott szakaszainak vizsgálata alapján képzett alfanumerikus adatsort rögzít. A szájnyalakahártya-törlet, – a szájüreg belső felületéről, annak sérelme nélkül, steril gézzel vagy más, az egészségügyben használatos hordozóval letörölt anyag, – amelynek segítségével is azonosítani lehet egy-egy személyt. [22]

A bűnügyi nyilvántartási rendszer egyes nyilvántartásai részére történő adatközlés szabályairól szóló 20/2009. (VI. 19.) IRM rendelet meghatározza, hogy milyen formanyomtatványok kitöltésével és a bűnügyi nyilvántartó szerv részére történő megküldésével kell teljesíteni az előírt adatközlést. [23]

A bűnügyi nyilvántartó szerv által teljesített adatszolgáltatás, valamint a hatósági erkölcsi bizonyítvány kiállítása iránti eljárás rendjét, a bűnügyi nyilvántartó szerv által teljesített adatszolgáltatás, valamint a hatósági erkölcsi bizonyítvány kiállítása iránti eljárás rendjéről és a hatósági erkölcsi bizonyítvány kiállítása iránti eljárásért fizetendő igazgatási szolgáltatási díjról szóló 53/2012. (XII. 22.) KIM rendelet tartalmazza. [24]

A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) tartalmazza az elítélt személyazonosságának megállapítását. A büntetés-végrehajtási szervezet büntetés-végrehajtási intézete köteles az elítélt személyazonosságát ellenőrizni, melynek során a befogadás alapjául szolgáló iratokban szereplő adatok szerint átveszi az elítéltnél a bűnügyi nyilvántartási rendszer személyazonosító adatok és fényképek nyilvántartásában kezelt adatait, és ellenőrzi az iratokban szereplő adatokat. A bv. intézet az elítélt azonosítása érdekében rögzíti az elítélt ujjnyomatát és kezdeményezi a szakértői nyilvántartó szervnél a Bnyt. 82. § (5) bekezdés b) pontja szerinti összehasonlítást. Az összehasonlítást elektronikus úton, az erre a célra szolgáló elektronikus eszközzel végzik el.

A bv. intézet az elítéltről képfelvételt készíthet, amelyet jogosult az arcképelemző tevékenység igénybevétele céljából az arcképprofil nyilvántartás részére megküldeni, ezzel is megállapítva a személy azonosságát.

További lehetőség van az elítélt azonosítására, mely szerint a bv. intézet az elítélt személyazonosság igazolására alkalmas hatósági igazolványában vagy tartózkodásra jogosító okmányában, vagy a befogadás alapjául szolgáló iratokban szereplő adatok alapján elektronikus úton, adatot igényel a személyi adat- és lakcímnnyilvántartásból, a közúti közlekedési nyilvántartás engedély-nyilvántartásából, az útiokmány-nyilvántartásból vagy az idegenrendészeti nyilvántartásokból. [25]

A befogadás során tehát a bv. intézet köteles ellenőrizni, hogy a végrehajtásra elővezetett, illetve előállított személy azonos-e az elítélttel. Az elítélt személyazonosságának megállapítása elsősorban a fogvatartás alapjául szolgáló iratok adatainak és az elítélt személyazonosságát igazoló hatósági igazolványban foglalt adatoknak az egybevetését, valamint az elítélt képmásának az összehasonlítását jelenti. [26]

2.2 A bűnügyi nyilvántartás és a személyazonosítás kapcsolata, jogszabályi háttérének áttekintése

A bűnügyi nyilvántartás bűnmegelőzési, bűnüldözési célokat szolgál, a törvényben meghatározott adatokat tartalmazó, hatósági nyilvántartás, amelynek feladata adatok gyűjtése, kezelése, azokról okirat kiadása, illetve adatok szolgáltatása.

Bűnügyi nyilvántartási rendszer részei:

- a személyazonosító adatok és fényképek nyilvántartása,
- bűnügyi nyilvántartás:
 - büntetések nyilvántartása,
 - hátrányos jogkövetkezmények alatt álló, büntetlen előéletű személyek nyilvántartása,
 - büntetőeljárás hatálya alatt állók nyilvántartása,
 - kényszerintézkedés hatálya alatt állók nyilvántartása,
 - külföldre utazási korlátozás hatálya alatt állók nyilvántartása,
- az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartása,
- bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartása. [27 pp. 181-199]

A bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról szóló 2009. évi XLVII. törvényben elkülönítésre került egymástól a bűnügyi nyilvántartás, valamint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartása. Az adatkezelői feladatok is elkülönülnek attól függően, hogy bűnügyi vagy szakértői nyilvántartásról van szó. Utóbbinak számít a biometrikus adatok köre.

A bűnügyi nyilvántartásokról az alábbi hatályos jogszabályok adnak pontos, jogi hátteret a gyakorlatban megvalósítandó bűnügyi adatok nyilvántartásának alappilléreként:

- 2009. évi XLVII. törvény a bűnügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról.
- 21/2009. (VI. 19.) IRM rendelet a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartása részére történő adatközlés, valamint az ujj- és tenyérynymatvétel és a szájnyalakahártya-törlet levételének részletes technikai szabályairól.
- 18/2011. (VI. 24.) KIM rendelet a lefoglalás és a büntetőeljárás során lefoglalt dolgok kezelésének, nyilvántartásának, előzetes értékesítésének és megsemmisítésének szabályairól, valamint az elkobzás végrehajtásáról szóló 11/2003. (V. 8.) IM–BM–PM együttes rendelet, és a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartása részére történő adatközlés, valamint az ujj- és tenyérynymatvétel és a szájnyalakahártya-törlet levételének részletes technikai szabályairól szóló 21/2009. (VI. 19.) IRM rendelet módosításáról.

- 26/2018. (VI. 21.) ORFK utasítás a bűnügyi nyilvántartási rendszerrel és annak egyes nyilvántartásai részére történő adatközléssel, a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásával és a mintavétellel kapcsolatos feladatokról

A bűnügyi nyilvántartás nem egyezik meg a büntetés-végrehajtás adatnyilvántartásával. [28]

2.3 A bűnügyi nyilvántartási rendszer tagozódása

A bűnügyi nyilvántartási rendszer a személyazonosító adatok és fényképek nyilvántartásából, valamint a bűnügyi nyilvántartásokból áll.

A bűnügyi nyilvántartásokhoz szorosan kapcsolódó, az érintettek személyazonosságának pontos megállapítására szolgáló, elsősorban kriminalisztikai, illetve szakértői nyilvántartások a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartása. A bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartása a daktiloszkópiai nyilvántartásból és a DNS-profil nyilvántartásából áll.

A személyazonosító adatok és fényképek nyilvántartásában szereplő adatok kezelésének célja a bűnügyi nyilvántartásokban, valamint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásában szereplő adatok tekintetében a büntetés-végrehajtási intézetbe és a rendőrségi fogdába befogadás során a befogadott személyek azonosítása. [21]

A nyilvántartás az alábbi adatokat tartalmazza az érintett személyről:

- a családi és utónevét (változás esetén az előző családi és utónevét),
- születési családi és utónevét,
- nemét,
- születési helyét és idejét,
- anyja születési családi és utónevét,
- személyi azonosítóját,
- állampolgárságát, előző állampolgárságát,
- lakcímét (változás esetén előző lakcímeit),
- arcképmását,
- egyéb a rendszerben történő azonosításhoz szükséges kódokat,
- a halál tényét és időpontját,
- azt a tényt, hogy a DNS-profil-nyilvántartásban szerepel-e az érintetthez tartozó kettő darab, a jogszabályban meghatározott feltételeknek megfelelő DNS-profil.

Abban az esetben, ha a bűnügyi nyilvántartási rendszer részére történő adatközlés alapján megállapítható, hogy olyan bűncselekmény miatt indult vagy folyik az érintettel szemben eljárás, illetve olyan jogerős ügydöntő határozatot hoztak vele szemben, amely miatt ujj- és tenyérynymat, illetve DNS-profil nyilvántartásba vétele érdekében mintavételnek van helye, a bűnügyi nyilvántartó szerv elektronikus úton, egyedi informatikai alkalmazás igénybevételével haladéktalanul tájékoztatja a szakértői nyilvántartó szervet.

A bűnügyi nyilvántartó szerv a személyazonosító adatok és fényképek nyilvántartásában szereplő adatokat addig kezeli, amíg az érintett adatai a bűnügyi nyilvántartásokban szerepelnek.

A bűnügyi nyilvántartó szerv az ujj- és tenyérynymathoz tartozó belső azonosító kódot, addig kezeli, amíg az érintettől a bűnügyi nyilvántartásokban olyan bűncselekménnyel kapcsolatban kezel adatot, amely esetében fennállnak az ujj- és tenyérynymat nyilvántartásba vételének és a daktiloszkópiai nyilvántartásban történő nyilvántartásának a feltételei. Ugyanez vonatkozik a DNS-profil nyilvántartásba vételére is.

A bűnügyi nyilvántartó szerv az érintett személyazonosító adatait bejegyzéskor, módosításakor, javításakor, vagy adattovábbítást megelőzően elektronikus úton egyedileg összehasonlítja a személyi adat- és lakcímnyilvántartás hatálya alá tartozó személyek esetében a személyi adat- és lakcímnyilvántartás központi szerve, vagy az idegenrendészeti nyilvántartások hatálya alá tartozó személyek esetében, a központi idegenrendészeti nyilvántartást vezető szerv által kezelt adatokkal.

A bűnügyi nyilvántartó szerv az összehasonlítást követően haladéktalanul gondoskodik a személyazonosító adatokban bekövetkező változásoknak a személyazonosító adatok és fényképek nyilvántartásában történő átvezetéséről.

A személyazonosító adatok és fényképek nyilvántartásában az érintett arcképmását nyilván kell tartani, ha bűncselekmény megalapozott gyanúja miatt büntetőeljárás alá vonták, vagy a bíróság vele szemben bűnösséget megállapító jogerős ügydöntő határozatot hozott.

A bűncselekmény miatt jogerősen végrehajtandó szabadságvesztés büntetésre ítélt személy arcképmását, az elítéltet befogadó büntetés-végrehajtási intézet az érintett befogadását követően megküldi a bűnügyi nyilvántartó szervnek.

2.4 A fogvatartott adatainak nyilvántartása

A jogerős ítélet kiszabását követően a büntetés-végrehajtási szervezet határozza meg, hogy az elítéltnak mikor, és melyik intézetben kell jelentkezni a büntetés letöltésére. A fogvatartott személyazonosságát ellenőrizni szükséges a befogadás során.

A fogvatartott – büntetés-végrehajtási intézetbe kerülésekor, – adatait nyilvántartásba veszik, minden rendelkezésre álló információt rögzítenek, az erre a célra fejlesztett adatnyilvántartó programba. Az információk által létrejött adatbázisban szerepelnek az aktuális és archív, a fogvatartás alapjául szolgáló büntetés, intézkedés végrehajtásával összefüggő adatok, és iratok.

1. kép: Fogvatartottról fénykép készítése [29]

A bv. intézet az elítéltről és az egyéb jogcímen fogvatartottról a befogadást követő három munkanapon belül fényképet készít, mint az az 1. számú képen látható. Az arcképmás rögzítését, az arcképmás, az ujj- és tenyérynymat, valamint a DNS-profil meghatározásra alkalmas anyagmaradvány rögzítésének, illetve az ujj- és tenyérynymat és a szájnyalakahártya-törlet levételének részletes technikai szabályairól; a DNS-profil meghatározásának szakmai-módszertani követelményeiről; továbbá a nyilvántartás technikai vezetésének részletes szabályairól szóló 12/2016. (V.4.) BM rendelet 2. §-ban foglaltak figyelembevételével kell végrehajtani. [30]

A fénykép készítésekor a fogvatartott álló helyzetben van, szemei nyitva vannak, az arckifejezése nem lehet szándékosan torzított, homloka, fülei, arcéle jól látszódik. Ha általában szemüveget visel, akkor a fotó elkészítése során azt viselnie szükséges. Egy szemből, egy jobb oldalnézetből és egy baloldalról, negyed profilban készített

arcképmás, valamint kettő egész alakos (1. számú képen) – szemből és baloldaltól – állókép készül. [31]

A fogvatartottak fényképes nyilvántartását szükség szerint, de legalább hathavonta felül kell vizsgálni a teljes fogvatartotti állomány tekintetében. A felülvizsgálat célja annak megállapítása, hogy a nyilvántartásban szereplő fénykép rendelkezésre áll, és személyazonosításra alkalmas. A felülvizsgálat során a fényképet össze kell vetni a fogvatartott aktuális külső megjelentésével.

A felülvizsgálat során a fénykép hiánya, vagy személyazonosításra való alkalmatlansága állapítható meg, akkor új fényképet kell készíteni a fogvatartotttól.

Személyazonosításra alkalmatlanná teszi a fényképet:

- a jelentősen megváltozott hajviselet,
- a megváltozott hajszín,
- a jelentősen megváltozott arcszőrzet viselési szokások,
- a sérülés, trauma, betegség vagy orvosi kezelés nyomán, az arcon vagy annak környékén megjelenő elváltozás, különös ismertetőjegy (pl. sebhely, tartós bőrbetegség, égési sérülés),
- a fogvatartott magatartása nyomán keletkező elváltozások (pl. önkárosítás nyoma, tetoválás, amennyiben ezek a fényképen látható felületen helyezkednek el),
- a súlygyarapodás, súlyvesztés miatt megváltozott testkép vagy arcvonások,
- a természetes öregedésből eredően, jelentős mértékben megváltozó vonások.

2. kép: Fogvatartottól ujjnyomat vétel [32]

A fogvatartott megjelenésében a fenti változások tapasztalata esetén újabb felvétel rögzítése szükséges a nyilvántartás naprakésszé tétele céljából. Valamennyi fogvatartottról naptári évenként legalább egy alkalommal új fényképet mindenképpen szükséges készíteni.

Az ujj- és tenyéryanymat vételre (2. számú kép szemlélteti az ujjnyomat vételt), illetve a DNS mintavételre a büntetés-végrehajtási intézetben a büntetés megkezdését követően indult büntetőeljárásban van szükség. A nyomozást végző ügyészség vagy katonai nyomozó hatóság a büntetést végrehajtó büntetés-végrehajtási intézetet megkeresi a feladat elvégzése céljából. A megkeresés alapján az ujj- és tenyéryanymat vételt, valamint a DNS mintavételt a büntetés-végrehajtási intézet erre kijelölt és mintavételről oktatásban részesült tagja végzi. A felvett ujj- és tenyéryanymatot, DNS mintát a bv. intézet haladéktalanul megküldi a megkereső ügyészség vagy katonai nyomozó hatóság részére. [29]

A fogvatartottak személyazonosság megállapítása, vagyis az egyén azonossága a bv. intézetekben:

- a befogadás,
- a hozzátartozó látogatás fogadása,
- az elítélt munkába állítása,
- a bv. intézeti boltban vásárlás, illetve
- a jogérvényesítés tevékenységek során a legjelentősebb.

2.5 A fejezet összegzése - következtetések

Az egyik legrégebben használt azonosító módszer az egyes ember külső megjelenése, így az arc is, ez szinte teljes bizonyossággal megkülönböztet mindenkit a másoktól. A biometrikus adat már évtizedek óta része az azonosítási rendszereknek. A tudomány jelenlegi állása szerint egyedi azonosításra alkalmas a retina lenyomata, a tenyérgeometria, a fül geometriája, az emberi test, az arc hőtérképe is, ezek az adott egyénre vonatkozó információknak tekinthetők.

A biometrikus adat kapcsolatot teremt az adott információ és az egyén között. Ez a kettősség jelenik meg a DNS-adatoknál is, amelyek információt nyújtanak az emberi testről és egyben lehetővé teszik a személy egyértelmű és egyedi azonosítását.

A magyar törvények szerint a biometrikus azonosítást a bv.-ben jelenleg a befogadás során alkalmazzák. A fogvatartottak fényképes nyilvántartását szükség szerint, de legalább hathavonta felül kell vizsgálni a teljes fogvatartotti állomány tekintetében. A felülvizsgálat célja annak megállapítása, hogy a nyilvántartásban szereplő fénykép (nyomtatott és digitális formában egyaránt) rendelkezésre áll, és személyazonosításra alkalmas. A felülvizsgálat során a fényképet össze kell vetni a fogvatartott aktuális külső megjelentésével.

Általánosságban elmondható, hogy biometrikus adatok vonatkozásában még nem belátható az a folyamat vagy fejlődés, hogy az informatikai fejlesztések, a mesterséges intelligencia alkalmazása hová fog vezetni, és hogyan tudja mindezt a jogi szabályozás kezelni, szabályozni a későbbiekben.

A jogszabályi keretrendszer módosítása Magyarországon a biometria területén folyamatos. A szakterület innovatív, támogatott technikai megvalósításokat hordoz magában, de mindezek mellett számos emberi jogi, rendészeti, információbiztonsági, jogpolitikai, adatvédelmi kérdéssel is szükséges szembenézni, amikor alkalmazásában gondolkodunk.

Véleményem szerint a fenti területeket figyelembe véve, szükséges – a biometrikus technikák megbízható alkalmazása érdekében is, – a teljes jogszabályi keretet megvizsgálni, és a gyakorlati alkalmazása érdekében módosítani.

Fontosnak tartom módosítani a jogszabályi háttérrel annak érdekében, hogy egy központi adatbázist lehessen létrehozni, mely a fogvatartottak biometrikus adatait is tartalmazza, és amely szigorúan csak a bv. szervezeten belüli célokra alkalmazható.

Szabályozni szükséges, hogy mely feladatoknál kell alkalmazni az újonnan létrehozott adatbázis adatait. Az előre meghatározott területeknek rendelkeznie kell elektronikus biometrikus adatolvasó eszközzel, amelynek alkalmazása még külön szervezést igényel.

Fontos figyelembe venni és kialakítani:

- speciális eszköztámogatottsággal történő biometrikus személyazonosítás, biometrikus adatrögzítés módszerét,
- rögzített biometrikus adatok kezelését,
- Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet Daktiloszkópai Szakértői Osztállyal kapcsolatos szakértői tevékenység folytatására, kérésére, szakértő kirendelésére és a szakértői vélemény elkészítésére vonatkozó szabályozást,
- a már rögzítésre került nyomok, biometrikus adatok digitalizálásának menetét és szabályait.

3 A FOGVATARTOTTAK AZONOSÍTÁSÁNAK FEJLŐDÉSE

A büntetés-végrehajtásban a személyazonosításnak fontos szerepe van a fogvatartott befogadásánál, illetve a mindennapjaiban. A fejezetben összefoglalom az elmúlt évtizedekig visszamenően, a fogvatartottak személyazonosításának fejlődését.

3.1 Papír alapú azonosítás

2004-ig a bv. intézetekben a fogvatartottak azonosítására nem állt rendelkezése automatikus azonosítási rendszer. A telefonálásra a körleteken elhelyezett telefonkészülékekkel volt lehetőségük az elítélteknek. A regisztrálás papír alapon történt. A fogvatartott telefonálási kérelmet nyújtott be az intézetnek, amin – a szabályozott keretek között – igényelte hozzátartozója hívását. A bv. állományába tartozó személy meghatározott időpontban azt biztosíthatta. A telefonálás telefonkártya használatával, a személyi állomány részvételével történt. A hozzátartozót vagy ügyvédet az engedélynek megfelelő időpontban a személyi állomány hívta, miután – a lehetőségekhez mérten – meggyőződött róla, hogy valóban az engedélyezett személy vette fel a készüléket, majd átadta a telefont a fogvatartottnak, aki a beszélgetést megkezdhetette. Előfordult, hogy a törvényi döntés értelmében a fogvatartott telefonálását csak behallgatás alatt lehetett megvalósítani, akkor a személyi állomány a telefonhívás alatt végig jelen volt. A hívásokat ekkor még csak papír alapon adminisztrálták, ahogyan az intézet boltjában megvalósított vásárlásokat is.

3.2 Nyilvántartási szám jelentősége

A fogvatartottra vonatkozó személyes adatokat nyilvántartó rendszerben tárolják, amelynek a segítségével az adatok visszakereshetők. A büntetés-végrehajtás különböző szakterületei (fegyelmi, biztonsági, nyilvántartási, egészségügyi, nevelési, munkáltatási) csak a saját maguk által használt funkciókat és adatokat láthatják a nyilvántartó rendszerben, amelyet a kialakított jogosultságkezelő rendszer segítségével valósítanak meg. A személyes információk bővítése esetén, annak rögzítési ideje, és az azt végző ügyintéző neve is naplózásra kerül, melyből később visszakereshető a rögzítő személye. A fogvatartott a szabadságvesztése, vagy előzetes letartóztatása kezdetén, a bv. intézetbe történő bevonulása során egyedi azonosítót kap, a szervezet szerinti pontos

megnevezése: a nyilvántartási szám. A nyilvántartási szám, egy vagy két betűből és 4 számjegyből álló kód, mely a továbbiakban végigkíséri a fogvatartottat a fogvatartása során, függetlenül attól, hogy a szabadságvetése során az ország melyik intézetébe kerül átszállításra. Ha a személyt élete során az előző bűnüggyel kapcsolatban ismét szabadságvesztésre ítélik, akkor a gyakorlati eljárás az, hogy a már egyszer megkapott nyilvántartási szám nem változik a következő bv. intézetbe vonulása során. Tehát ugyanezen a számon lesz nyilvántartva a szervezetnél.

A fogvatartott büntetés-végrehajtási intézetbe kerülése után a személyes dolgait letétbe helyezik, azaz nincs nála semmilyen igazolvány, pénz, érték. Annak megőrzését az intézet az elítélt szabadulásáig biztosítja. Szabadulásakor átadásra kerül a tulajdonosának.

Mivel a fogvatartott az intézetben nem tarthat magánál készpénzt, de vásárolni, illetve telefonálni csak pénz ellenében tud, így „virtuális számlakezelő” eszköz segítségével biztosított számára a fizetős szolgáltatás megvalósítása, azaz a vásárlás. Ennek megoldására fejlesztették ki a vonalkódos azonosító kártyás rendszert, melyet a későbbiekben részletesen ismertetek.

A vonalkódos azonosító kártyán az alábbi adatok találhatók:

- a fogvatartott neve,
- a fogvatartott nyilvántartási száma,
- a fogvatartott fényképe,
- egyedi vonalkód.

3.3 Automatikus azonosítási rendszer kialakítása

2004-ben jelentős fejlődésen ment keresztül a magyar büntetés-végrehajtás. Megkezdődött egy olyan informatikai rendszer kiépítése, amellyel ellenőrizhetővé, és a tiltott információk közlésekor megszakíthatóvá vált az elítélt telefonbeszélgetése. Elindult az automatizálás folyamata. A rendszer kialakítása magas költségvetéssel járt, de a kétszázötvenegymillió forint összegű fejlesztés meghozta a tőle várt eredményt, a személyi állomány munkáját jelentős mértékben segítette.

Bevezetésre került a Contel telefonrendszer, melyet a bv. intézetek részére az elítéltek telefonbeszélgetéseinek nyomon követésére fejlesztettek ki. Egy vonalkódos papírcetlit kaptak az elítéltek, amit egy egyszerű lamináló fóliával tettek időtállóvá. Ez a kártya lett a vonalkódos azonosító kártya. A vonalkód – napjainkban is – az egyedi azonosító,

amely a kártya tulajdonosát azonosítja, tehát pénzinformációkat, lebeszélhető percek nem tartalmaz.

A körletekre kihelyezett minden fali telefonkészülék mellé egy kamera került telepítésre. A kamera képét egy operátor figyelte, és a rendszerben tárolt adatok alapján láthatta, hogy valóban a kártya tulajdonosa kezdeményezi a hívást. A rendszer már tudta, hogy a személyhez tartozó, általa korábban megadott és a hatósági személyek által ellenőrzött telefonszámok váltak hívhatóvá. A törvényi szabályozás kereteit betartva, az operátor minden hívásba bele tudott hallgatni, így a telefonhívások személyes jelenlétet már nem igényeltek a személyi állomány részéről.

Megkezdődött az adatbázisokat használó távközlési, informatikai rendszerek kiépítése. Minden fogvatartott vonalkódos azonosító kártyát kapott, a telefonbeszélgetések előtt egy kártyaleolvasónál azonosította magát, és így a készülék lehetővé tette, hogy a fogvatartott felhívja a számára engedélyezett telefonszámokat. A későbbiekben ennek a módszernek a segítségével vásárolhattak is.

Korábban sokkal bonyolultabb volt ellenőrizni a telefonhívásokat, hiszen minden egyes elítélt mellé börtönőrt kellett állítani. Az új rendszer pozitív megítélést kapott, évek alatt minden intézetre kiterjesztették, és használták. A 3. számú kép a folyósón telefonáló fogvatartottat ábrázolja.

3. kép: Fogvatartott telefonál [33]

A rendszer a törvényi változásokat nyomon követve működött, pl. a telefonálási lehetőségeket tárolta és figyelte. A rendszer újabb előrelépése volt a fogvatartottak arcképmásának tárolása, és azok felhasználása az azonosítására. A telefonkészülékbe szerelt kamera automatikus ellenőrzést tudott végezni az informatikai rendszer segítségével, ekkor már 2006-ot írtunk. Az arcfelismerés abban az időben azonban még kezdetleges volt. [34 pp. 1133-1148]

3.3.1 Vonalkód alapú telefonálási rendszer

A telefonszolgáltató a fogvatartotti telefonálási rendszerét 2004 óta működtette az ország minden intézetében.

A rendszer koncepciója az volt, hogy minden fogvatartotthoz tartozzon egy egyedi vonalkódos azonosító kártya – 4. számú kép szemlélteti, ez a tesztkártya nem tartalmaz hivatalos adatokat –, melyet a fogvatartotti adatnyilvántartó rendszerben tartanak nyilván. Az adott kártya mellett még rendelkezni kellett a fogvatartott egy biometrikus azonosítójával is, mely ebben az esetben úgy valósult meg, hogy a fogvatartotti nyilvántartásban szerepelt a fogvatartott adatai között a fényképe is. Amikor az adott személy telefonálni szeretett volna, akkor az azonosító kártya érzékelése után a telefonkészülékbe épített kamera fotót készített róla, és ezt az adatbázisban szereplő fényképpel összehasonlította.

4. kép: Vonalkódos kártya (saját készítésű kép, 2012.)

A fogvatartotti telefonálást biztosító telefonrendszer alapvető célja volt lehetővé tenni a büntetés-végrehajtásban a fogvatartottak telefonhívásaiba – a személyi állomány által –

történő betekintést, ellenőrzést. További célja, hogy a beszélgetések teljes terjedelmükben ellenőrzöttek legyenek, minden lehetséges jellemzőikről feljegyzések készülhessenek, illetve a távbeszélő díjak rendezése, a letéti rendszer¹² adataira támaszkodva, automatikusan megtörténjen.

Fontos igény volt, hogy a fogvatartotti rendszer a hiteles azonosításhoz, eseményvezérelten tudjon adatokat szolgáltatni egymástól független szakrendszerek felé, mint például a telefonálási rendszer, illetve online módon tudjon kommunikálni a bolti pénztárgéppel is.

A vonalkódos kártyát tehát telefonálásra, illetve az intézeti boltban vásárlásra lehetett használni, ha a kártya rendelkezett pénzügyi fedezettel.

A megfelelő pénzügyi összegegyeztetése után a kártyakódokat le kellett frissíteni, ami azt jelentette, hogy a fogvatartottak fényképes adatbázisából a nyilvántartási szám alapján minden fogvatartotthoz hozzárendelte a saját vonalkódos kártya kódját.

A rendszerben a beszélgetéshez kapcsolódó legelső, és egyben a legfontosabb tevékenység a fogvatartott biztonságos és gyors azonosítása volt. A telefonálás megkezdésekor, amikor a fogvatartott felemelte a készüléket, a felvett készüléken keresztül szóbeli utasítást kapott arra vonatkozóan, hogy a kódolvasó felvillanó fényének mutassa fel a kiétkeztetési kártyáján lévő vonalkódot és nézzen szembe a kamerával. A kártya felmutatása után, amikor a fény kialudt, az azonosítás automatikusan megtörtént. A rendszer ezután az elítélti adatbázis számára megadott metszetéből azonnal kikereszte a kiétkeztetési kártya kódjához tartozó – a működéshez szükséges, illetve az intézet által engedélyezett – adatokat, és ezt megfelelő rendezettségben a megfigyelő képernyőre kiírta. Ezeket az adatokat nevezzük a fogvatartotthoz tartozó szabályrendszernek. Ebben a szabályrendszerben a telefonálási rendszer egy modulja az intézeti fogvatartotti nyilvántartási adatokat tartalmazó rendszerből leképezte a fogvatartott engedélyezett kapcsolattartásából következően az általa hívható számok listáját.

A telefonálás során a fogvatartott azonosítása a megfigyelő számára a fogvatartotti adatbázisból kinyert, és a képernyőn megjelenített fénykép, illetve a telefonkészülék mellett elhelyezett webkamera képének összehasonlításával valósult meg. Így történt a biometrikus azonosítás. A vizuális azonosítás pillanatában a képernyőre kirakott webkamera kép a beszélgetés egyéb paramétereivel együtt eltárolódott, későbbiekben

¹² Fogvatartott pénzügyi nyilvántartó rendszere

visszakereshető volt. Ezzel a módszerrel a nem engedélyezett hívásokat is teljes biztonsággal megállapíthatták.

Az 5. számú képen az látható, hogyan nézett ki a folyosón, a fogvatartotti telefont tároló szekrény.

5. kép: A körleten elhelyezett fogvatartotti telefonkészüléket védő szekrény
(saját készítésű kép, 2012.)

A 6. számú kép a nyitott telefonszekrényt mutatja, amelyben a telefonkészülék, a kamera (körrel jelölt) és a vonalkód olvasó látható.

6. kép: Fogvatartotti telefonkészülék, ahol a beépített kamera is látható
(saját készítésű kép, 2012.)

A fogvatartott azonosítása előtt:

- kamera legfrissebb állóképe,
- a készülék állapota.

- a fogvatartott adatai (név, zárka, büntetési fokozat, stb.),
- a fogvatartott fényképe (befogadáskor készített kép).

- a hívott kapcsolattartó adatai (hívószám, név, cím, rokonsági fok),
- a hátralévő idő (rezsimszabályok alapján).

A fogvatartotti telefonálás és a bolti vásárlás pénzügyi rendszere azonos volt. Azaz a vásárlások, illetve a telefonálások költségei azonnal megjelentek az elítélt pénzügyi mozgásában.

Természetesen a körletboltban is csak a Nemzeti Adó- és Vámhivatal szabályait betartva valósult meg az árusítás. A bv. intézetek körletein készpénzforgalom nem történhet és korábban sem történhetett, a vásárlások során az áru ellenértékét a fogvatartott pénzügyi folyószámlájáról kellett levonni.

Az alábbi képen látható a pénztárgép, mely egy hétköznapi eszköz.

7. kép: Használatban lévő pénztárgép (saját készítésű kép, 2012.)

A pénztárgépes fogvatartotti vásárlási rendszerének kidolgozásakor a következő volt a célkitűzés:

- A Nemzeti- Adó és Vámhivatal által engedélyes pénztárgépen az eladó a pénztárgépeknél megszokott módon dolgozhasson.
- A pénzmozgások online módon valósuljanak meg.
- A fogvatartott igény szerint használhassa fel pénzét telefonálásra vagy vásárlásra.
- Telefonáláskor és bolti vásárláskor ugyanazzal a vonalkódos kártyával azonosíthassa magát a fogvatartott. A rendszer mindkét esetben a vonalkódos kártyához tartozó ún. virtuális folyószámláról vonja le a felhasznált összeget.
- A visszaélések elkerülése végett, a pénztárgép mellett üzemelő terminál¹³, majd később számítógép, minden vásárláskor jelenítse meg a kártya tulajdonosának fényképét. [35 pp. 13-40]

A bolti terminál segítségével a vásárlás kivitelezése a mai napig a következő módszerrel valósul meg:

A fogvatartott átnyújtja a kiéltetési vonalkód kártyáját a boltosnak, aki leolvassa azt a vonalkód olvasóval. A pulton elhelyezett monitoron megjelenik a kártya tulajdonosának fotója és a személyes adatokból annyi, amennyit az adott intézet engedélyezett. Ezen kívül a boltban felhasználható keretösszeg is látható a képernyőn. A monitor úgy van elhelyezve, hogy az eladó és a vevő is jól lássa, így a fogvatartott el tudja dönteni, hogy mekkora pénzösszeget használ fel a boltban.

A vásárlás megkezdésekor a pénztárgép papírszalagjára kiírja a rendszer a fogvatartott nyilvántartási számát. Amikor a vásárlásnak vége, akkor a rendszer levonja az összeget a fogvatartott virtuális folyószámlájáról és a vásárlás tényét bejegyzí a fogvatartott pénzügyi eseményei közé. A nyugtát, amelyen nyomtatva szerepel a nyilvántartási szám, a fogvatartott aláírja, és ezzel az aláírással ismeri el a vásárlás tényét.

3.4 Rendszerszintű fejlesztés

A következő években, a magyar büntetés-végrehajtásnál az Elektronikus Közigazgatás Operatív Program keretében jelentős fejlesztés valósult meg, amely az új azonosítók bevezetését is lehetővé tette. [36 pp. 241-260]

A legnagyobb rendszerszintű átalakítás már 2010-ben megkezdődött, Európai Unió

¹³ Unix VT510-es karakteres terminálokkal rendelkezett a szervezet

pályázati forrás felhasználásával, amely érintette a helyi hálózatok korszerűsítését és a végpontok számának növelését, a számítástechnikai eszközök (szerverek, munkaállomások) egészét, illetve az elavult szoftvertechnológiára épülő nyilvántartások cseréjét egyaránt. Az átalakítás célja egy homogén, szabványos, egyenszilárd, országos zárt célú informatikai rendszer kialakítása volt. A szervezet minden telephelyén azonos infrastrukturális háttérrel biztosított az újonnan kifejlesztett nyilvántartások működtetéséhez, a homogén irodai környezet kialakításával. Ezzel egyidejűleg az eddigi informatikai rendszereket is újabbak váltották fel. [37 pp. 272-279]

2013-ban a büntetés-végrehajtás működése új jogszabályi alapot kapott, megalkották az új büntetés-végrehajtási törvényt. A magyarországi bv. intézetek életében a legnagyobb informatikai rendszerszintű fejlesztés is erre az időszakra tehető. 2013-ban a fogvatartottak nyilvántartási rendszere teljesen új alapokat kapott.

A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény tartalmazza az elítélt személyazonosságának megállapítását. A büntetés-végrehajtási szervezet büntetés-végrehajtási intézete köteles az elítélt személyazonosságát ellenőrizni, melynek során a befogadás alapjául szolgáló iratokban szereplő adatok szerint átveszi az elítéltnél a bünyügyi nyilvántartási rendszer személyazonosító adatok és fényképek nyilvántartásában kezelt adatait, és ellenőrzi az iratokban szereplő adatokat. [25] Az intézet az elítélt azonosítása érdekében már rögzíti az elítélt ujjnyomatát is, és kezdeményezi a szakértői nyilvántartó szervnél a bünyügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bünyügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról szóló 2009. évi XLVII. törvény 82. § (5) bekezdés b) pontja szerinti összehasonlítást. Az összehasonlítást elektronikus úton végzik. [22]

Jogszabályi változással a fogvatartottak lehetőséget kaptak arra, hogy a szervezet által biztosított mobiltelefon készülékkel tartsák a kapcsolatot családtagjaikkal, mely egy korlátozott használatú készülék volt (8. kép), és személyazonosítást nem igényelt a használata. A mai napig is használják a fogvatartottak a szervezet által biztosított készüléket. A 2015-ben rendszeresített mobiltelefon a 8. képen látható.

8. kép: Fogvatartotti mobiltelefon készülék 2015-ben [38]

A falı telefonkészülékek ezzel háttérbe szorultak. A bolti vásárlásnál a tárgyi alapú azonosítás megmaradt, egy modernebb informatikai rendszerrel kialakítva, és QR-kódot¹⁴ használva.

2013. január 1-je és 2014. június 30-a között a Belügyminisztérium az Elektronikus Közigazgatás Operatív Program keretében, 500 millió forintból valósította meg a Felelősen, felkészülten a büntetés-végrehajtásban 2. ütem című kiemelt projektjét a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságával együttműködésben. A projekt keretében megvalósul a minősített adatkezelő rendszer kialakítása, kiépítésre került hét auditált biztonsági terület, a biztonsági területek között a minősített adat elektronikus átvitelét biztosító rejtjelezett adatkapcsolat, valamint bővült a nem minősített adatok kezelését végző rendszer is. Sor került 1200 munkaállomás kiváltására vékonyklienssel, szükség esetén a szerverkapacitás bővítésével. Az átalakítás érintette a helyi hálózatok korszerűsítését, a végpontok számának növelését, a számítástechnikai eszközök (szerverek, munkaállomások) egészét, illetve az elavult szoftvertechnológiára épülő nyilvántartások cseréjét egyaránt. Az átalakítás célja egy homogén, szabványos, egyenszilárd, országos zárt célú informatikai rendszer kialakítása volt. A szervezet minden telephelyén, azonos infrastrukturális háttérrel biztosított az újonnan kifejlesztett nyilvántartások működtetéséhez, homogén irodai környezet kialakításával. [39]

Megnőtt a hálózati sávszélesség, a helyi adattárolást felváltotta a központi adattárolás, és a távoli elérés. [40 pp. 583-596]

A projektnek köszönhetően, a fogvatartotti rendszer bővítésével javult az adatcsere képesség, gyorsult az ügyintézés. Ezen kívül, a projekt eredményeként javult az

¹⁴ Quick Response-kód, kétdimenziós vonalkód.

alkalmazott eszközök technológia semlegessége, így a virtualizált és a nyílt forrású rendszerek későbbi alkalmazásának lehetősége. A korszerűsítésnek köszönhetően éves szinten 30 millió forinttal csökkent a büntetés-végrehajtási szervezet névleges elektromos áram fogyasztása. [41]

A fogvatartott a rezsimszabályok szerinti gyakoriságban és időtartamban telefonhívást kezdeményezhet, a beszélgetés ellenőrizhető.

Az azonosító kártya az új fogvatartotti nyilvántartási rendszerhez igazodva már QR-kód alapú azonosítást is lehetővé tesz. A QR-kódot a fogvatartotti boltban használják azonosításra napjainkban is. A mobiltelefon készülék teljesen más rendszerre épül, a fogvatartott azonosításnak ebben a témakörben már nincs jelentősége.

2015-ben szóba került a vonalkódos azonosítás kiváltása tenyérvéna alapú biometrikus azonosítással. A megoldás a magas költségek, és a rendelkezésre álló rövid idő miatt nem volt megvalósítható.

3.5 Rövid hatótávú kommunikáció a büntetés-végrehajtásban

A Szolgálati Alkalmazás a Fogvatartás Elősegítésére elnevezésű rendszer (a továbbiakban: SAFE) a fogvatartotti információk és adatok gyors, elektronikus lekérdezését teszi lehetővé, továbbá alkalmas alapvető intézkedések végrehajtásának rögzítésére. A SAFE egy adatnyilvántartó mobil rendszer. A rendszer lényege, hogy egy mobil eszköz segítségével bárhol, bármikor a fogvatartás biztonságát érintő aktuális és valós információval látja el annak használóját. Minden bv. állományi tag saját, egyedi azonosítóval használja.

Többek között az alábbi adatokkal rendelkezik a SAFE rendszer:

- természetes személyazonosító adatok,
- fénykép,
- bv. jogviszony adatai (fogvatartás jellege, jogcíme, tartama),
- kiemelt figyelmet megalapozó adatok (pl.: magas biztonsági kockázat, szuicid veszélyeztetettség),
- fogvatartott birtokában engedéllyel tartható technikai eszközök,
- fogvatartott befogadott büntársai helyben, vagy az ország más bv. intézetében.

A részlegeken, zárkákban elhelyezett fogvatartottak azonosítására a részlegeken és a zárkaajtók környezetében elhelyezett rövid hatótávú kommunikációs (angolul: Near

Field Communication¹⁵, a továbbiakban: NFC) chippek SAFE eszközzel történő leolvasásával van lehetőség.

Az NFC technológia néhány fontos tulajdonsága:

- hatótávolság: 4 cm (elméleti 20 cm),
- frekvencia: 13,56 MHz $\pm$ 7 kHz,
- sávszélesség: 106 kbit/s – 424 kbit/s,
- kapcsolat felépüléshez szükséges idő: <0,1s. [42]

A fogvatartottak részére NFC chippel ellátott plastikkártyák kerültek rendszeresítésre, a személyi állomány az eszközzel történő leolvasása után tudja azonosítani a személyt.

A fogvatartott alábbi alapadatait tartalmazza a kártya:

- név,
- fénykép,
- elhelyezés,
- nyilvántartási státusz,
- kiadott intézeti mobiltelefon száma, azonosítója,
- végrehajtási fokozat,
- elkövetett bűncselekmény,
- ítélet,
- szabadulási idő,
- biztonsági kockázati besorolás,
- rezsimkategória,
- dohányzási szokás,
- egészségügyi munkavégző képesség,
- foglalkoztatás,
- speciális részleg,
- élelmezési norma.

A szoftver kialakítása során fontos szempont volt, hogy az olyan funkciókkal bírjon, amelyek ténylegesen segítik a személyi állomány munkáját, valamint gördülékenyebb feladatellátást eredményeznek, akár egy biztonsági vizsgálat vagy esemény kivizsgálásának végrehajtása során is. Ez alapján került a SAFE applikációba egy olyan menüpont, amely alatt megtalálhatók a fogvatartott részére kiadott technikai eszközök,

¹⁵ Near Field Communication technológia, mely lehetővé teszi az eszközök közötti fájlcserét, adatátvitelt vagy különféle információk leolvasását az NFC címkéről. Az NFC címke apró chip, mely leggyakrabban matrica formájában érhető el.

vagy akár a fogvatartott bűntársai is. A fogvatartottak intézeten belüli aktuális tartózkodási helyének meghatározása NFC chip leolvasásával valósul meg. [43 p. 73]

A fogvatartott azonosítása, illetve a tartózkodási helyének megadása a saját NFC fogvatartotti azonosító kártyájának leolvasásával, akár csoportosan is megvalósítható. Az eszközzel a fogvatartott számára zárka és ágy is kijelölhető, ami ezáltal a fogvatartott elhelyezésének kijelölésére szolgál.

A részlegeken, az előzőekben meghatározott funkciók alkalmazásával összefüggő feladatok a következők:

- fogvatartott mozgatása, kísérése során NFC kártya leolvasása információ lekérdezése érdekében,
- fogvatartott elhelyezésének megváltoztatásakor a zárka és az ágy kijelölése. Az elhelyezés megváltoztatásakor figyelemmel kell lenni a fogvatartotti adatokra és azokból tájékozódni kell,
- fogvatartott birtokában tartható technikai eszközök ellenőrzésekor a SAFE eszközön, a vonatkozó információszolgáltató funkció alkalmazása.

A fogvatartottak mozgása két nap időtartamig visszakereshető a SAFE rendszerben. Az NFC fogvatartotti azonosító kártyával ellátott fogvatartottak, a zárka elhagyásakor kötelesek azt maguknál tartani. [44]

A SAFE mobileszközökön kizárólag a szolgálat ellátásához szükséges alkalmazások telepíthetők és futtathatók. SAFE eszközzel kizárólag a személyi állomány azon tagja látható el, aki a megfelelő oktatásban már részesült. A SAFE rendszert elsősorban a vezetői állomány, a biztonsági tisztek, biztonsági főfelügyelők, a biztonsági felügyelők, a fogvatartotti részlegeken szolgálatot ellátók (pl.: reintegrációs tiszt, körlet-főfelügyelő, körletfelügyelő stb.), valamint a fogvatartottak foglalkoztatásában, munkáltatásában résztvevők (pl.: munkáltatásbiztonsági vezető, konyhavezető, műhelyvezető, foglalkoztatási biztonsági felelős, foglalkoztatási felügyelő stb.) alkalmazzák. A rendszer a bejelentkezéseket, adatmódosításokat naplózza.

Az intézet minden zárkájához tartozik egy NFC¹⁶ címke, mely leolvasását követően a SAFE eszköz megjeleníti a zárkára vonatkozó jelentősebb információkat: ki van elhelyezve a zárkában, milyen fokozatúak a fogvatartottak, dohányzó-e a zárka stb. A

¹⁶ Az NFC technológia segítségével két helyi eszköz tud néhány bitnyi adatot megosztani egymással, tehát lehetővé teszi két eszköz számára, hogy amennyiben 4 centiméterre vannak egymástól, akkor adatokat cseréljenek. Természetesen ehhez mindkettőben NFC lapkára van szükség. A gyakorlatban kétféle módon működik mindez. A kétirányú kommunikáció során mindkét készülék tud írni és olvasni a másikkra, illetve másikról. A másik megközelítésben egy eszköz (ez lehet telefon vagy kártyaleolvasó is) ír és olvas az NFC-s chipről.

fogvatartott is rendelkezik NFC-vel, amely szintén leolvasható a SAFE eszköz segítségével, ez a chip a fogvatartottról tartalmaz információt. [44]

2019-ben kialakításra került az intézetekben az NFC technológia, mely lehetővé teszi az eszközök közötti fájlcserét, adatátvitelt vagy különféle információk leolvasását az NFC címkékről. A technológia két fő előnye, hogy biztonságos, valamint, hogy az NFC címkével kombinálva számos felhasználási módja lehet. A technológia összeköti az eszközöket, viszont csak akkor, ha rövid hatótávon belül vannak egymástól, és csak akkor, mikor az okostelefon képernyője nincs lezárva. Ennek köszönhetően, használata közben, senki nem tud a beleegyezésünk nélkül kapcsolatot létesíteni a készülékünkkel. 2019-ben pilot projektben bevezetésre került a szervezetnél a fogvatartottak NFC karkötővel (9. kép) történő ellátása, az információk gyors áramlása, a személyi állomány napi munkájának könnyítése érdekében. A karkötő használatából adódó problémák miatt, a büntetés-végrehajtási intézetben strapabíróbb megoldásra volt szükség az NFC technológia fenntartására.

9. kép: NFC karkötő [45]

A pilot intézetekben, a karkötőbe egy adathordozó chipet rögzítettek, amelyet a fogvatartottak végtagjára helyeztek. A karkötő a tesztelése során azonban alkalmatlannak bizonyult a tartós használatra. A kiválasztott karkötőt egy méretben gyártották, a karkötő anyaga gyorsan elhasználódott, valamint a munkahelyeken nem tudták hordani a fogvatartottak, mivel balesetveszélyesnek bizonyult. A végleges megoldást egy plastik kártyába rögzített adathordozó chip jelentette, amely egyben a kiétkelési boltokban történő vásárlás funkcióját is ellátta, és a mai napig is ezt

használják. A kártya külső felületére nyomtatásra került a fogvatartott fényképe és a fogvatartotthoz tartozó vonalkód is.

Az intézetben használt hordozható olvasó berendezésekkel (mobiltelefon, tablet), illetve asztali számítógépekkel lehetőség van a nyilvántartási adatok ellenőrzésére, módosítására. [46 p. 40]

A bevezetett NFC technológia tehát megfelelőnek bizonyult. A használata érdekében a NFC karkötő helyett, az NFC fogvatartotti kiétkező kártya került bevezetésre, szintén pilot projekt keretében. A kártya műanyag, strapabíróbb, már nem papír alapú. Az új azonosító kártya a tulajdonos képével ellátott borítással rendelkezik, rákerült a fogvatartott személyi azonosítását tartalmazó NFC címke, illetve a bolti vásárláshoz szükséges QR-kód is. [47 pp. 118-124]

3.6 A fejezet összegzése - következtetések

A fejezetet 12 éves megfigyelésemre, vizsgálatomra alapozom, amelyet a büntetés-végrehajtási szervezetnél, informatikai szakterületen töltöttem, 2007. évtől. Ebben az időszakban folyamatosan kutattam a fogvatartottak biometria jellemzőivel történő azonosításának lehetőségeit. A fogvatartotti személyazonosítás fejlődéséről összefoglaló dokumentáció jelenleg nem áll rendelkezésre. A fejezetben – kutatásaimra alapozva – a magyar bv. intézetekben használt azonosítási rendszer fejlődését és a jelenlegi azonosítás kialakulását vizsgáltam, és egyben a személyazonosítás jövőjét vetítem előre. A 2005-ben bevezetésre került vonalkódos fogvatartotti azonosítás logikája jól átgondolt, kialakítása meghozta a várt elképzelést, könnyebben lehetett kezelni az elítéltek pénzügyi tranzakcióit. A vásárlási, telefonálási műveletek időbeli végrehajtása is jelentősen csökkent.

2013-ban a fogvatartottak nyilvántartási rendszere teljesen új alapokat kapott, melynek során a cél a fogvatartottak azonosításának megújítása is volt, a vonalkódot kiváltotta a QR-kód, de jelenleg is a tárgyi alapú azonosítás működik.

2019-ben az NFC alapú azonosítás már nemcsak a személyazonosítás lehetőségén változtatott, hanem a mindennapi rutin feladatokat is leegyszerűsítette. A fogvatartotti adatnyilvántartás, és azonosítás is jelentősen megújult.

A fejlődés során új koncepciók alakultak ki, a tárgyi alapú azonosítás azonban maradt. A fogvatartottak azonosítására használt informatikai háttér jól kidolgozott. Vizsgálataim alapján megállapítom, hogy a jelenleg rendelkezésre álló informatikai rendszer, alapja lehet egy újabb – akár biometrikus azonosításon alapuló – azonosítási módszer kialakításának.

4 BIOMETRIKUS AZONOSÍTÁS LEHETŐSÉGEI A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSBAN

A fejezet célja megvizsgálni, hogy mely biometrikus azonosítás bevezetése lenne célszerű a büntetés-végrehajtásban, tekintettel a speciális feladatellátásra. Vizsgálatom során az írisz-, az ujjnyomat-, a tenyértér- és az arc alapú azonosítási technikákat helyeztem középpontba, részletesebben foglalkoztam ezeknek a technikáknak a működésével. Ennek oka, hogy kutatásaim alapján, ezeknek a módszereknek a bevezetését tartom lehetségesnek a bv. intézetekben.

4.1 Személyazonosítás szerepe a magyar büntetés-végrehajtásban

Jelenleg a magyar bv. intézetekben – többnyire – tárgyi alapú azonosítás működik. A biometrikus azonosításnak a fogvatartottak intézetbe vonulásakor van jelentősége, a személyazonosítás ujjnyomat olvasó segítségével valósul meg.

A biometrikus azonosítás olyan automatikus technikát igénylő eljárás, amely „méri és rögzíti egy személy egyedi fizikai, testi jellemzőit, viselkedésbeli jellemvonásait, és ezeket azonosítás és hitelesítés céljára használja fel. A biometrikus felismerés alkalmazható személyazonosítás céljára, amikor a biometrikus rendszer azonosítja a személyt, az egész lajstromozott adatállományból kikeresve a megegyezőt, valamint használható ellenőrzés céljából, amikor a rendszer hitelesít egy személyt az előzőleg róla felvett és eltárolt minták alapján”. [48]

Általánosságban elmondható, hogy a biometrikus azonosító rendszer használata egyszerű, nem kell semmilyen jelszót, kódot észben tartani, illetve tárgyat magunknál tartani. A biometrikus azonosító eszközök ára széles skálán mozog, a funkciójától, típusától függően meg lehet találni a megfelelő berendezést. A technológia lényeges előnye a kényelem, de ahhoz, hogy működését megfelelően elsajátítsuk, tanulmányozni szükséges az adott eszköz működését.

Mivel az emberek egyedi adottságokkal rendelkeznek, így a biometrikus azonosítás jelentheti a legpontosabb személyazonosítási módot.

A biometrikus azonosítás menete két szakaszra osztható. Az első szakasz magában foglal minden olyan folyamatot, amely a biometrikus adat kinyeréséhez, annak biometrikus sablonná történő átalakításához és digitalizálásához, az érintettel történő összekapcsolásához, valamint tárolásához szükséges. Ezt regisztrációs szakasznak

nevezik, amely jellemzően az első alkalom, amikor az érintett kapcsolatba kerül a biometrikus rendszerrel. A regisztráció során kinyert biometrikus adatok mennyiségének és minőségének elegendőnek kell lennie ahhoz, hogy lehetővé tegye az érintett személy megbízható azonosítását. A második szakasz az azonosítás, amely során a kinyert biometrikus adatok a digitalizálást követően összehasonlításra kerülnek a korábban kinyert és a rendszerben eltárolt sablonnal. [49 pp. 8-16] [50 pp. 485-496]

A biometrikus azonosítások olyan azonosítások, amelyek az emberi szervezet egyedi jellemzőinek felismerésén alapulnak, ilyen az arc-, hang-, írisz- retina-, véna-, DNS-, tenyér- és ujj(le)nyomat azonosítás. A köztudatban kevésbé ismert, de mégis létező, az egyénre jellemző, pontos azonosító lehet, ahogyan mozgunk, vagy esetleg egy eszközt: a billentyűzetet, a mobiltelefont, vagy az egeret használjuk. A biometrikus azonosítási módszerek folyamatosan fejlődnek, és még inkább életünk részévé válnak.

A biometrikus azonosítás egyre inkább előtérbe helyezése nagyon érzékeny téma, hiszen tele van személyes adattal, mégpedig olyan adatokkal, amelyekből könnyen egyéb információ is kiderülhet az adott személyről, így a kor, az egészségi állapot, a bőrszín, vagy akár a nemi orientáció is. A GDPR értelmében is, a biometrikus azonosítás témakörében különösen fontos az adatok felhasználásának célhoz kötöttsége. Ennek értelmében meg kell határozni, hogy ki és hogyan vehet fel mintákat, hogyan lehet azt tárolni, illetve harmadik félnek átadni.

Kutatásom központi kérdése, annak vizsgálata, hogy a magyar büntetés-végrehajtásban, van-e lehetőség a fogvatartotti állomány körében, a jelenleg használt tárgyú alapú azonosítás kiváltására biometrikus azonosító rendszerrel.

A magyar törvények szerint a biometrikus azonosítást a büntetés-végrehajtásban jelenleg a fogvatartottak intézetbe vonulásakor, azaz a befogadás során alkalmazzák. A befogadást végző büntetés-végrehajtási intézet köteles az elítélt személyazonosságát, a bűnügyi nyilvántartási rendszer adatait ellenőrizni, illetve az iratokban szereplő adatokat is megnézni. Az ujj- és tenyérnyomat vételt, valamint a DNS-mintavételt a büntetés-végrehajtási intézet erre kijelölt tagja végzi. A bv. intézet az elítélt azonosítása érdekében rögzíti az elítélt ujjnyomatát és kezdeményezi a szakértői nyilvántartó szervnél a Bnytv. 82. § (5) bekezdés b) pontja szerinti összehasonlítást. Véleményem szerint a befogadáson megjelenő személy adatai ellenőrzésével egyidejűleg célszerű lenne a szakértői nyilvántartó szervtől megkérni a fogvatartott ujj- és tenyérnyomatát, illetve a DNS-mintáját is. Azonban, ha a nyilvántartásban nem szerepel, akkor a bv.

személyi állományi tag elvégzi a nyomatok, illetve minták vételét és a szakértői nyilvántartásba vétel céljából megküldi azokat. [50 pp. 485-496]

A büntetés-végrehajtásban a személyazonosság megállapításának, azaz az egyén azonosságának jelentős szerepe van. A minden napi rutinfeladatok során többször is szükséges végrehajtani a személyek azonosítását, melyek a fogvatartottak mozgatásával járnak. Ezek közül a legjelentősebbek:

- a befogadás,
- a bv. intézeti boltban vásárlás,
- a hozzátartozó látogatás fogadása,
- az elítélt munkába állítása,
- munkába kísérés, munkából visszakísérés,
- az egészségügyi ellátás,
- egyéb mozgatásoknál, pl.: szabadlevegőn tartózkodás megvalósítása, illetve
- a jogérvényesítés tevékenységek során fontos.

Értekezésem kiterjed annak kutatására is, hogy a bv. intézetekben milyen feladatok során célszerű bevezetni a biometrikus azonosítást, a későbbiekben erre részletesebben kitérek. [51 pp. 15-21]

4.2 A biometrikus adatok használatának nemzetközi kitekintése

A török egészségbiztosításban a tenyérvéna azonosítás gyakorlati alkalmazását használják, amelynek lényege, hogy a társadalombiztosítással rendelkező állampolgároknak egy alkalommal regisztrálniuk kell a rendszerbe. A regisztráció során rögzítik a személyek tenyérvéna mintázatát, amelyet összepárosítanak a társadalombiztosítási azonosító jellel. [52 pp. 225-234]

Az Amerikai Egyesült Államokba történő belépés során az elektronikus utazási engedélyezési rendszer (ESTA, Electronic System for Travel Authorization) mellett egyéb teendőkkal is számolni kell. A dokumentummal és az útlevelemmel a bevándorlási tiszthez kell menni, aki ellenőrzi az iratokat. Fényképet készít az országba belépő személyről és mind a tíz ujjáról ujjlenyomatot vesz, melyet eltárolnak.

2010-ben az afgán kormány kampányba kezdett a Kommunikációs és Informatikai Minisztérium vezetésével az afgánok biometrikus és egyéb személyes adatainak gyűjtésére, valamint elektronikus személyazonosító igazolványok kiállítására. A digitális azonosító rendszer legalább a személy nevét, apa és nagypapa nevét, nemzeti

azonosító számát, fizikai leírását, származási helyét, születési helyét és idejét, nemét, családi állapotát, vallását, törzsi kötelekeit, etnikai hovatartozását, anyanyelvét, szakmáját, az iskolai végzettségét, a műveltség szintjét és a biometrikus adatokat (írisz minta, ujjlenyomat és fénykép) tartalmazza.

Afganisztánban jelenleg nincs adatvédelmi törvény. 2015-ben elrendelték a rendszer műszaki felülvizsgálatát, amely különféle aggályokat azonosított az adatfeldolgozással, az adatbiztonsággal, az adattovábbítás- és az adattárolás biztonságával, az adatvesztés lehetőségével kapcsolatban, illetve a rendszer tesztelésének hiánya miatt is. [53]

Egy amerikai egyesült államokbeli arcfelismerő cég szoftvereket kínál cégeknek, rendészeti szerveknek, illetve akár magánszemélyeknek is. Már széles körben - bár megosztóan - használják az amerikai bűnüldöző szervek, kb. 3200 kormányzati szerv vásárolta meg, vagy próbálta ki a technológiát. A cég algoritmusa az arcokat egy több mint 20 milliárd, az internetről indexelt képet tartalmazó adatbázissal párosítja, beleértve a közösségi média alkalmazásokat is. A cég felajánlotta az ukrán kormánynak a technológiát az orosz-ukrán háborúban. A hatóságok lefényképezték a halott emberek arcát, és a képet végigfuttatták a szoftver adatbázisán. A keresés több képet is visszaadott egy-egy személyről, ami hasonlított a halott emberre, így az azonosítást egyszerűbbé tette. [54]

4.3 Külföldi büntetés-végrehajtási intézetek jelenlegi helyzete

Felkutatam, hogy milyen biometrikus azonosítási technikát alkalmaznak az Amerikai Egyesült Államokban. New Yorkban, Texasban, Floridában, Arkansasban és Arizonában a fogvatartottnál hangrögzítő technológiát használnak, a fogvatartottak hangját, digitalizálják, és egyedi, azonosítható biometrikus aláírásokká alakítják át, hangnyomatok készülnek, mint az ujjnyomatok esetében, a hangfigyelő rendszer részeként. Az egyedi hangadatok összegyűjtése után a program algoritmusa számítógépes modellt készít a hangaláírásokról, amely felhasználható a későbbi telefonhívások során. A hangnyomatok segítségével nyomon követhetik a telefonhívásokat a börtön biztonságának javítása és a csalás megelőzése érdekében is. [54]

Kínában a legújabb technológiai megoldások már régen megjelentek a börtönökben és a pártfogói szolgáltatások során. Hongkong első intelligens börtöne 2021-ben nyílt meg. Biometrikus technológiát vezettek be: arcfelismerést és videó elemző megfigyelést

alkalmaznak a viselkedési változások észlelésére. A megfigyelés során a rendszer riasztásokat küld a személyzetnek, ha változást észlel. Drónok és robotőrök járőröznek a börtönben. [55 p. 45]

Angliában és Walesben arcfelismerő módszert kezdtek el alkalmazni a bv. intézetekben, a fogvatartotti látogatások során, így akarják megakadályozni a tiltott szerek bejuttatását a bv. intézetekbe. A miniszterek sikeresnek ítélték meg a módszert, és a bevezetése javasolt az egész országban. [56]

Pia Puolakka a finnországi Bűnügyi Szankciók Ügynökségének Okos Börtön projektmenedzsere, 2012 óta. Pia először a rehabilitációs szolgáltatásokért felelős vezető szakemberként dolgozott, beleértve a börtönökben a pszichológiai szolgáltatásokat is. 2018-ban nevezték ki jelenlegi posztjára, amely magában foglalja a rehabilitációs célú digitális szolgáltatások fejlesztését és az intelligens börtönrendszer bevezetését. 2020. évtől a mesterséges intelligencia alkalmazásfejlesztésével foglalkozik, figyelemmel arra, hogy a digitális eszközök hogyan járulhatnak hozzá az emberek jólétéhez. [57]

Finnországban, 2022-ben már a fogvatartottak a digitális környezet kialakítása keretében engedélyt kaphatnak e-mail- fogadásra, és küldésre, illetve az internetet is használhatják kapcsolattartás, munkával kapcsolatos ügyintézés, oktatásban való részvétel, igazságügyi, szociális vagy lakhatási ügyek intézése céljából.

A fogvatartottaknak lehetőségük van közeli hozzátartozóikkal kommunikálni videóhívással, illetve már a társadalombiztosítási intézettel is felvehetik a kapcsolatot. [58]

Számítógépes szolgáltatásokat vezettek be a 2022. évben, a Katalán börtönökben, a börtönök társalgó helyiségeiben kihelyezett kioszkok segítségével. A fogvatartottak rendelkezésére álló szolgáltatások a következők:

- Kapcsolattartás céljából videóhívást, videókonferenciát és e-mail használatot biztosítanak a fogvatartottaknak.
- Hozzáférést kapnak a fogvatartottak a büntetőeljárási adataikhoz, illetve a fogvatartottak letéti számla adataikhoz.
- Időpontot kérhetnek a kioszkok segítségével pedagógushoz, pszichológushoz, és kriminológusokhoz.

10. kép: Szolgáltatások szemléltetése a Katalán börtönben [59]

A Lledoners börtönben a fogvatartottak részére az alábbi eszközök kerültek kihelyezésre a fenti szolgáltatások érdekében, melyet a 10. kép szemléltet:

- 3 darab kiosk a társalgóban,
- 6 darab számítógép.

A kioszkok Magyarország bv. intézeteibe is rendelkezésre állnak, ahol a fogvatartottak fogvatartásukkal, illetve a pénzügyi számlával kapcsolatos adatait tudja megtekinteni, lekérdezni. Értekezésemben ennek használatára külön nem térek ki.

A technológia Svédországban is fejlődik. Korlátozott internet hozzáférést biztosítanak a fogvatartottak számára a börtönökben, és digitális eszközökkel oktatják őket. Az elítéltek szállítása GPS és valós idejű megfigyelés segítségével valósul meg. [60]

Svájcban a fogvatartottak személyazonosítása fényképpel történik, a fogvatartottak itt is nyomtatott azonosító kártyával rendelkeznek. Jelenleg a személyek tartózkodási helyét csak papíron lehet feltüntetni, tehát nincs digitális rögzítés. A svájci börtönökben cél az automatikus arcfelismerő rendszer kiépítése, illetve az okostelefon használatának bevezetése a személyi állománynak, aminek segítségével a helyadatokat tudják megnézni, illetve a fogvatartottak adatait megtekinteni, szerkeszteni, ezáltal a fogvatartotti listák és profilok digitálisan megtekinthetők lennének mindig mindenhol. A Magyarország bv. intézeteiben már működő NFC alapú rendszer kialakítását egy két éves projekt keretében tervezik megvalósítani Svájcban. [61]

Fentiek alapján megállapítható, hogy az európai országok bv. intézeteiben a biometrikus adatok használatát, illetve digitális környezet kialakítását tekintve Magyarország büntetés-végrehajtási szervezete élen jár. Fejlettsége előrehaladt ezeken a területeken.

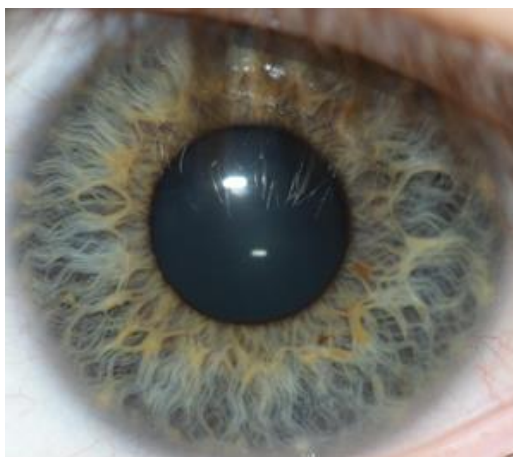
4.4 A biometrikus azonosítási módszerek koncepciói

A biometrikus azonosításban korábban az ujjnyomatot és a DNS-t használták azonosításra, ma már szélesedik ez a skála, például a retina- és íriszazonosítást, a kézgeometriai vizsgálatot, a hanganalízist, véna azonosítást, vagy éppen az arcfelismerést is alkalmazzák. Ezeket az azonosítási lehetőségeket a tudomány és a technológia fejlődése teszi lehetővé, a módszerek folyamatosan fejlődnek. Legnagyobb előnye, hogy az azonosítást az ellenőrzést végző személytől függetlenül lehet végrehajtani. Korábban szükség volt az ember szakértelmére, aki az összehasonlítást elvégezte, ma már elegendő az azonosításhoz az informatikai-, technikai háttér, és az összehasonlító szoftver. Az azonosítást végző személy részéről a biometrikus adatok vonatkozásában különösebb szakértelemre nincs szükség, azonban mégis fontos, hogy alapvető ismeretekkel rendelkezzen a használatával kapcsolatban. [62 pp. 4-19]

A megfelelő eszköz kiválasztásához szükséges megismerni az azonosítási módszer jellemzőit és felhasználhatóságának lehetőségeit. Az alábbiakban áttekintettem a kutatásom szempontjából releváns azonosítási technikákat.

Írisz alapú azonosítás

Az írisz alapú azonosítás során a szem szivárványhártya-mintázata alapján történik az azonosítás. A rendszer egyik előnye, hogy az azonosítási folyamat érintkezésmentes, nem kell fizikai kontaktusba kerülnie az azonosító eszköznek és az azonosított személynek.

11. kép: Az írisz látható fényben [63]

Az írisz átlagos átmérője 12 mm, a pupilla mérete az írisz átmérőjének 10%-tól annak a 80%-áig változhat. Színét elsősorban az íriszben található pigment sejtek sűrűsége határozza meg. Az írisz felszínén található egyedi mintázat az emberi élet első évében fejlődik ki, a pigmentáció végleges kialakulása az első néhány évre tehető. Az írisz kialakulása után változatlan marad az egész életen át. Egyedisége és stabilitása folytán a mintázat ideális biometrikus jellemző. [64]

A felvételt az íriszről az esetek döntő többségében infratartományban készítik el, mivel a hagyományos fénnel megvilágított sötét színezetű szem képe nem mutatja az azonosításhoz szükséges részletességet. A 11. kép az íriszt ábrázolja látható fényben.

Az írisz azonosítás folyamata három fő lépésből áll:

- a video képkészítésből,
- a konvertálásból, és
- az azonosításból.

A video képkészítés során rögzítésre kerülnek a szemhéj és a pupilla határvonalai, a pupilla tárgulási mértéke és bemélyedései. A visszaverődő fény, és képen levő szempillák összefüggése után a képet a dőlésszöghöz igazítja az algoritmus. A felvett paramétereket kóddá, az ellenőrzés adatait kóddá konvertálja az eszköz. Az azonosítás során az aktuális mintát összehasonlítja az adatbázisban levő mintákkal. [49]

Az azonosítás során a főbb problémák, hogy az írisz mintázatát takarja a szemhéj, valamint az írisz megvilágítását biztosító fényforrás tükröződést okoz. [65]

Az aktív leolvasás a felhasználó aktív közreműködését igényli, mivel a kamerától 15-35 cm távolságra kell tartania a szemét. A passzív eljárás során a rendszer először egy nagy látószögű kamera segítségével határozza meg a szemek helyzetét, majd arra fókuszál rá

egy másik kamerával, és végzi el a leolvasást akár 30-100 cm távolságból is. Mindkét esetben a leolvasás körülbelül 1-2 másodpercet vesz igénybe. [66]

Ez az azonosítási mód a fogvatartottak személyazonosítása során megfelelőnek bizonyul. Előnye ebben közegben az érintésmentes alkalmazás. Hátrányként elmondható, hogy az azonosítás kényelmetlen lehet, odafigyelést igényel.

Ujjnyomat alapú azonosítás

Jelenleg a biometrikus eszközök közül a legnagyobb számban az ujjnyomat vizsgáló eszközöket alkalmazzák. Az ujjnyomat azonosításnak többféle megközelítés van. Egyes eljárások a minutia¹⁷ azonosítás hagyományos rendőri módszerét használják (ujjnyomat olvasás), mások egyszerű alakzatazonosító eszközök, ismét mások határtartományokat és ultrahangos letapogatást használnak. Nem mindegyik ujjnyomat olvasó szenzora érzékeli, hogy élő az ujj. A 12. kép ábrázolja az ujjnyomat jellemzőit.

12. kép: Ujjnyomat jellemzők [67 pp. 48-58]

Az ujjnyomat leolvasók 3 fő típusa:

- optikai: a legrégebbi technológia, mely során egyszerűen egy, vagy több kép készül az ujjról, majd olvasás során ezt összehasonlítja az eltárolt képekkel.
- kapacitív: a jelenleg legelterjedtebb módszer, szinte minden mobiltelefonban ez található meg (ujjlenyomat). A módszer során az olvasó alatt érzékelők találhatók, melyek a lehető legpontosabban megjegyzik az ujjak mintázatát.
- ultrahangos: a legújabbnak számító technika, ahol már nem kell az ujjal

¹⁷ A kéz és az ujjak belső oldalán látható elágazások, szigetek, villák, pontszerű képződmények, megszakadások, jellegzetes kezdő és végpontok, átmenő fodorszálok. (12. kép)

közvetlenül érintkeznie az olvasónak. Működési elve hasonló a kapacitív olvasóéhoz, ugyanis az ujjak felületét szkenneli, de nem kontakt során, hanem ultrahanghullámok segítségével.

Hátránya lehet egyes típusának, hogy a gép nem fogadja el a frissen mosott kezét, ujját, mivel azok túlságosan természetellenesek, illetve a nedves bőrrel történő azonosítás is hibára futhat. Előfordulhat, hogy a szenzor válik piszkossá, hiszen nagy igénybevételnek van kitéve. A kéz és a szenzor tisztasága ugyanolyan jelentőséggel bír. [50]

A legrégebben alkalmazott és már a bűnügyi nyilvántartás alapját képező elem az ujjnyomat. Számítógép segítségével is már több mint 25 éve hasonlítanak össze ujjnyomatokat. Jelenleg az optikai a legelterjedtebb. A legkorszerűbbnek a multispektrális képalkotó technológia mondható, amely a korábbi eszközök hiányosságait jó hatásfokkal küszöböli ki. Ezek a hiányosságok például a száraz vagy nedves ujj, az ujj erős nyomása miatt bekövetkező torzítás és az élőminta felismerése. [68 pp. 3-18]

Az ujjnyomat-azonosítás előnye az alacsony téves elfogadási arány (angolul: False Accepting Rate, rövidítése: FAR. A téves elfogadási arány a hibás elfogadás mértéke, ami megadja, hogy az eszköz milyen arányban ismert fel jogosulatlan felhasználót jogosultként., már 30-60 pont olvasásából is képes azonosítani a személyt.

A technikai megoldás felhasználóbarát, egyszerűen telepíthető, kis méretekkel rendelkezik, és üzemeltetése viszonylag egyszerű, költséghatékony megoldás, egy eszköz nagyságrendileg 60 000 Ft-ba kerül. Hátránya, hogy a nyomat eredménye függ a nyomás nagyságától, az ujjak nedvességétől, az ujjak szennyezettségétől.

Módszerspecifikus alkalmazás szempontrendszer alapján a személyazonosítás:

- részben mindenkinél alkalmazható,
- részben eltérő helyszíneken és ellenőrzési körülmények között is felhasználható,
- az ellenőrzés folyamatába építhető,
- nem belső biometrikus azonosítón alapul,
- az esetek többségében, jelenleg még nem kontaktmentes a kapcsolat,
- nem eredményezi az ellenőrzési idő jelentős növekedését,
- azonnali eredményt biztosít. [69 pp. 131-134]

Tenyérvéna alapú azonosítás

A Fujitsu megalkotta a tenyérvéna alapú azonosítás technológiáját, amelyet PalmSecure-nak nevezett el. Az azonosítás a vénamintázat felismerésével történik. Az egyénre jellemző vénamintázat rögzítéséhez a PalmSecure infravörös-közeli sugarakat bocsát ki, amelyeket az ember tenyerének ereiben áramló vérben található oxigénmentes hemoglobin elnyel, ezáltal a tenyér képe vénamintázatként rögzíthető, és az azonosított korábban rögzített mintájával összehasonlítható. A vénaszkennerben található szenzor jóval több pontot olvas le az emberről, mint más biometrikus azonosító berendezés, maximum 5 000 000 referenciaponton méri a tenyér felszíne alatt található vénastruktúrát személyazonosítás céljából. A nyitott tenyér (ujjak nélkül) komplex vénamintázatának leolvasása 4-6 cm-ről történik, tehát a technológia érintésmentes, higiénikus módszer. Mivel az erek a testen belül találhatók, a személyazonosság hamisítása rendkívül nehéz, így garantált a nagyfokú biztonság, nem másolható és nem tulajdonítható el, továbbá titkos adatgyűjtésre sem alkalmas. Alkalmazása a bv. intézetekben kiváló lenne.

Fontos tény, hogy az azonosítás csak élő szervezet esetében lehetséges, hiszen a szervezetből nyert információhoz aktív vérkeringésre van szükség. Az egyedi mintázat 5-6 éves korra kialakul, és az életkor előrehaladtával már nem változik. Elmondható, hogy az azonosítás folyamata kényelmesebb, mint pl. az írisz vagy a retina alapú azonosítás alkalmazása esetén. Az innováció műszaki alapja egy kisméretű (35x35x27 mm) és kis súlyú (50 g) egység, ami integrálható más funkciókat is ellátó eszközökbe, ezáltal azonosítás céljából a beléptető rendszerekben is kiváló alkalmazási lehetőség. [52]

A Fujitsu tájékoztatása szerint egy szkennер eszköz nagyságrendileg 140 000 Ft-ba kerül, azonban a rendszer kialakítása ennél nagyobb költséget von maga után. A kiépítéshez szükséges a megfelelő szoftver, illetve licencek beszerzése, az infrastruktúra kialakítása szintén elengedhetetlen. Tehát önmagában az eszköz megvásárlása nem elég a módszer használatához, ehhez tartozik még a háttérben futó informatikai rendszer is, melynek költségét, annak bonyolultsága határozza meg.

Magyarországon a tenyérvéna-mintázat alapú biometrikus technológia legismertebb rendszere a Groupama Arénában működik, ahol 2014 óta kap szerepet a beléptetésben.

A tenyérben található vénastruktúrát használják fel személyazonosítás céljából infravörös fény alkalmazásával. Más technikákkal ellentétben (pl.: ujjlenyomat-olvasó)

a véناسzenzor egy belső ismérvet használ: a vénalenyomat nem tulajdonítható el. Mindezek mellett a vénalenyomat nem másolható, kizárólag élő végtagnál működik. [70]

13. kép: Tenyervéna-mintázat alapú azonosítás [70]

A tenyervéna-mintázat alapú azonosítást a 13. kép szemlélteti.

A számítógépes azonosításhoz, fizetéshez szükséges vénaleolvasásnál elég egy vénaszkenelésre alkalmas egér vagy egy USB-csatlakozós céleszköz, melyek offline állapotban is működnek. Kutatásom tárgya azonban a összetettebb rendszer kialakítását vonja maga után. [52]

Arc alapú azonosítás

Az arc alapú azonosításnak két módszere van:

1. A minta alapú: a minta alapú azonosítás során egy már korábban letárolt mintával hasonlítják össze az arc globális tulajdonságait. Az összehasonlítás az arc részleteivel (szem, ajkak, orr) történik.
2. A geometriai alapú: arc azonosítás során az arc körvonalainak és különböző részleteinek egymáshoz viszonyított helyzetét mérik és hasonlítják össze az adatbázisban tárolt adatokkal.

Előnye, hogy teljes sötétségben is alkalmazható. [50]

Az arc detektálása – hogy egy adott képen elektronikusan megtaláljuk – nehéz feladatnak számít. A nagyfelbontású kamerákat használó megfigyelő rendszerek képesek az arcról éles, pontos, közeli felvételt automatikusan rögzíteni.

Az arcdetektálásnak két fázisa van: az első a keresés, amikor az arc jellegzetességét keresi, majd a második fázisban, az ellenőrzés során elveti a követelményeknek – az arcokra jellemző vonások – nem megfelelő képeket.

A keresés legtöbbször az egészséges emberi bőr olyan színek alapján történik, amely nem fordul elő más tárgyakon. A megtalált, jelölt felületeket ezek után ellenőzi a szoftver aszerint, hogy az arcokra jellemző vonásokkal rendelkeznek-e vagy sem, és a téves képeket elveti. Az ellenőrzéskor különböző színre és mintázatra támaszkodó módszereket is alkalmazhat a rendszer.

Az ellenőrzés két leggyakoribb módszere:

1. Szín alapú ellenőrzés: a bőrszín színkülönbségeire épít, mivel a bőrszínnek homogén színkülönbségi értékei vannak. Az előbbiekből következően arcfelület csak az lehet, ahol bármely két alapszín közötti különbség adott értékhatáron belül van.
2. Mintázat alapú ellenőrzés: az ellenőrzések sötét foltokat keres az adott felületen (szem, száj stb.). Az egyik leggyakoribb módszer, ha horizontális hisztogramot veszünk fel, vagyis megvizsgáljuk, hogy egy adott sor a felvételen átlagosan milyen világossággal rendelkezik. Miután például a szem és a száj sötét, ezért ezek lokális szélsőértékként jelentkezve lehetővé teszik a két testrész függőleges pozíciójának meghatározását.

Amennyiben megvan az arcot tartalmazó kép akkor már a rendszermodell alapján történik a minta vizsgálata. [71]

A tenyéryanymat alapú azonosítás

A tenyéryanymat alapú azonosítási eljárás hasonló az ujjnyomat azonosításhoz. Az egész tenyér felületén megtalálhatóak az azonosítás alapjául szolgáló fodor szálak, a tenyéren keresztül futó ráncok azonosításra alkalmasak. Az ujjnyomat és a tenyéryanymat azonosítás legfőbb előnye az egyszerű használat, valamint a gyors azonosítás.[50]

Viselkedés alapú azonosítás

A viselkedés, olyan emberi tulajdonság, mely az egyedi képességeken, tudáson, stíluson vagy képességeken alapul, amelyeket az emberek a mindennapi feladataik elvégzése közben használnak. Ezek a mozgások lehetőséget adnak egy személy beazonosítására. Ilyen például az autóvezetés, a telefonálás vagy a számítógép használata, de ide sorolható még többek között az ajkaink mozgása beszéd közben, a pislogásunk, a hangunk és a járásmódunk is. Ezek mind azok a tulajdonságok, melyek azonosíthatnak bennünket. Ez a módszer egyelőre nem terjedt el, széleskörű alkalmazása még várat magára. [72]

Hangalapú azonosítás

A hang alapú azonosítás során az emberi hang spektrumát analizálják és ezt hasonlítják össze a tárolt mintával. Minden ember hangjának más a spektruma, így egyedi azonosításhoz használható.

Az hangazonosítási eljárás lényegében megegyezik a többi biometrikus azonosító módszerrel. A hangazonosítás mintavételét szavak, mondatok használatával végzik.

A hang alapján történő felismerés az egyik legkézenfekvőbbnek tűnő módszer. Egyes alkalmazások falra szerelhető érzékelőket használnak, míg mások annak a lehetőségét dolgozták ki, hogy hogyan lehet beilleszteni a hangellenőrzést a telefonkagylókba. [73]

4.5 Azonosítási módok összegzése

A személyazonosítás során szükséges felállítani egy követelményrendszert, amely a biometrikus azonosító jegyekkel szemben elvárás lehet. Az alábbiakat tartom fontosnak, amelyeket a büntetés-végrehajtásban is szükséges figyelembe venni:

- állandóság: az adott jellemvonásnak közel állandónak kell lennie (nem jó biometrikus azonosító, amely a személy korának előrehaladtával jelentősen változik),
- egyediség: az adott jellemvonásnak személyenként egyedinek kell lennie,
- egyetemesség: minden személynek birtokolnia kell ugyanazon tulajdonságot (például: ujj, arc),
- elfogadhatóság: az azonosított személynek engednie szükséges, hogy a biometrikus adatot rögzítsék, illetve tárolják, melyet megfelelő jogszabályi háttérrel elfogadhatóvá lehet tenni,
- mérhetőség: az adott jellemvonásnak mérhetőnek és rögzíthetőnek kell lennie.

[74]

A kiválasztott azonosítási módszernek az alábbi alapvető igényeknek szükséges megfelelnie: legyen egyszerű, gyors, megbízható, biztonságos, szükséges figyelembe venni a higiéniai szempontokat, illetve az azonosított személyek összetettségét. A fejezetben elemzett – véleményem szerint a büntetés-végrehajtási intézetekben bevezethető – azonosítási módok jellemzőit foglalom össze az alábbi 1. táblázatban [75]

Tulajdonság	Azonosítási mód			
	Irisz	Ujjnyomat	Tenyérvéna	Arc
leolvasás lehetősége	aktív: 15-35 cm passzív: 30-100 cm	közvetlen érintkezés/ érintkezésmentes	4-6 cm	érintkezésmentes
azonosítási pontok	Az írisz térkép alapján mintegy 400 különböző azonosítási jellemző vizsgálatát végzi el a rendszer.	kb. 30-60	5 000 000	A minta alapú arcfelismerés esetében az arc vagy az arcrészletek (szem, ajkak, orr) képének korrelációját vizsgálják. Geometria arcfelismerés esetén az arc különböző részleteinek (szem, ajkak, orr, áll stb.) egymáshoz képesti elhelyezkedését és méretét elemzik.
sebesség	1-2 másodperc	kevesebb, mint 1 másodperc	1 másodperc	másodperc törtrésze alatti azonosítás
főbb jellemző	Az aktív leolvasók esetében a szemnek elég közel kell lennie a leolvasóhoz, ez higiéniai problémákat vet fel. Kényelmetlen módszer.	Alacsony téves elfogadási arány. A nyomat eredménye függ a nyomás nagyságától, az ujjak nedvességétől, az ujjak szennyezettségétől.	Az azonosítás csak élő szervezet esetében lehetséges, hiszen a szervezetből nyert információhoz aktív vérkeringésre van szükség.	Az ellenőrzéskor különböző színre és mintázatra támaszkodó módszereket is alkalmazhat a rendszer.

1. táblázat: Az azonosítási módok összehasonlítása
(saját szerkesztésű táblázat, 2022.)

Az általam vizsgált 4 azonosítási technika közül a tenyérvéna, és az ujjnyomat alapú azonosítási módszereknél az azonosítandó személy kezére van szükség. Az azonosításhoz a kéz tisztántartására ügyelni szükséges, mely egy bv. intézetben kiemelten fontos. A tenyérvéna alapú azonosító rendszerek kezdenek elterjedni és a visszajelzések alapján megfelelően működnek, alkalmazása jelenleg mégsem megszokott. [76]

Az írisz alapú azonosításnál ennek a tényezőnek nincs szerepe, így a legelőnyösebb megoldásnak tűnik, azonban az azonosítás kényelmetlensége – véleményem szerint, különösen a fogvatartottak körében – hátrányaként nevezhető. Azoknak a felhasználóknak az együttműködése a rendszerekkel teljesen más, akik saját akaratukból vagy kényelmi szempontok miatt használják a biometrikus azonosítást, azokkal szemben, akikre rákényszerítenék az alkalmazását. A fogvatartottak esetében az utóbbi érvényesül. [77]

A bv. intézetekre jellemző, hogy egyszerre több, munkába vonulás során, akár 200 fő is együtt mozoghat. Az azonosításnak – fentiek értelmében – rövid idő alatt kell megvalósulni. Ismert, hogy az eszközök fejlődésével az azonosítás sebessége egyre rövidül. Azonban a technikai rendszer használatának egyszerűsége is előnyként nevezhető ebben a közegben.

A módszer kiválasztása során fontos figyelembe venni a környezetet: sok különböző ember tartózkodik egy térben, a higiénikus körülmények nem mindig megfelelőek. A fogvatartottak körében könnyen előfordul, hogy a munkájuk során sérüléseket szenvednek, akár a kezükön is, hiszen fizikai munkát végeznek: takarítanak, főznek, mezőgazdaságban tevékenykednek, építőipari munkákat végeznek, sok esetben különböző szerszámokat használnak. Figyelembe véve az esetleges sérüléseket az ujjnyomat olvasó használatánál lehetőség van arra, hogy egy fogvatartott több különböző ujjának ujjnyomatát is tároljuk azonosítás céljából, így növelhetjük a biztos azonosítás lehetőségét. Fontos, hogy a fogvatartottaknak ne legyen kellemetlen az azonosítás. Az azonosításra várók sok esetben türelmetlenek, nem megfelelően hajtják végre a kapott utasításokat, melynek következtében a használatból eredő azonosítási hibák száma is növekedhet. Jelentős kitétel az új rendszer kiválasztásánál, hogy a rendszer használata az azonosítottak részére könnyen elsajátítható legyen, az azonosítás gyorsan megvalósuljon.

A biometrikus azonosítás sajátossága, hogy megfelelő mértékű hasonlóságot keres két minta között, így a gyakorlatban nem lehetséges 100%-os hatékonyság elérése. Emiatt,

természetesen, mindig lehetséges téves elutasítás¹⁸, vagy a kisebb valószínűséggel előforduló téves elfogadás¹⁹. Az arcfelismerés hátránya, hogy az arc az egyik legdinamikusabban változó biometrikus minta, azonban a fogvatartottak körében rendszeres a fényképek aktualizálása, ezáltal a változások is nyomon követhetők, a nyilvántartás aktualizálás a folyamatos. A bv. fogvatartotti adatbázisban jelenleg a fogvatartott arcképe kerül rögzítésre. [78]

Az arc alapú azonosítás higiéniai szempontból megfelelő, érintkezésmentes, és kényelmes. Az ebben a fejezetben bemutatott módszerek alapján, és azonosítási módok elemzése alapján a magyar bv. intézetekben az arc alapú azonosítás lehetőségét vizsgálom a továbbiakban, véleményem szerint a legmegfelelőbb biometrikus személyazonosítási módszer lehet a bv. intézetekben a fogvatartottak azonosítására. Célszerű megvizsgálni, hogy Magyarországon ma hol, milyen jelentőséggel bír az arc, mint biometrikus azonosító adat.

4.6 Arckép alapú azonosítás Magyarországon

Ma Magyarországon az arcfelismerés alapú azonosítást a repülőtéren már használják, amely biztonsági és kényelmi szempontból is megfelelő azonosítási módszer. A hagyományos azonosítás mellett lehetőség van biometrikus személyazonosításra, amely meggyorsítja az ellenőrzést, de ez nem helyettesíti a csomagvizsgálatot, továbbá az egyéb esetleges vizsgálatokat, folyamatokat. Ez az azonosítás típus egy úgynevezett 1:1-hez azonosítás, ami azt jelenti, hogy a személyazonosító iratban lévő képet veti össze az utazó arcával. Természetesen, ez egyben biztonsági vizsgálat is, hiszen fennakadhatnak az ellenőrzésen egyes személyek.

A biztonsági szempontot a bűnözők és terrorista elemek kiszűrése jelenti, ez egy úgynevezett 1:N-hez üzemmódban működik: egy központi bűnügyi adatbázisban szereplő mintákkal hasonlítják össze az ellenőrzési pontokon áthaladók arcát. Ha szerepel az adatbázisban a személy, akkor az elfogása megtörténik. Ehhez a vizsgálathoz nincs szükség személyazonosító okmányra, azonban arra sem, hogy vétlen személyek adatait kezeljék. Arra szolgál, hogy megkönnyítse az ellenőrző személyzet munkáját. [79]

¹⁸ FRR – False Rejection Rate

¹⁹ FAR – False Acceptance Rate

A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény a rendőrség által, az igazoltatás során alkalmazható új módszerként határozza meg az automatizált összehasonlítás igénybevételével történő személyazonosság megállapítást. Ez tulajdonképpen az igazoltatott fotózását, majd fényképének egy külön nyilvántartásban tárolt arcprofilokkal történő összevetését és ez alapján való beazonosítását jelenti.

„Az igazoltatás megtagadása esetén az igazoltatott e célból feltartóztatható, az igazoltatás sikertelensége esetén előállítható, és a személyazonosság megállapítása céljából az igazoltatottól ujjnyomat vehető, fényképfelvétel készíthető, továbbá a külső testi jegyek észlelés és mérés alapján rögzíthetők.” [80 29. § (2)]

Az arcképelemző rendszer igénybevétele speciális lehetőség az igazoltató rendőr számára. A törvény akkor biztosít erre lehetőséget, ha az igazoltatott személy megtagadja a személyazonossága igazolását. Ilyen esetben a rendőr az adott személyt a helyszínen lefényképezheti. A fényképfelvételt automatizált eljárásban, elektronikus rendszeren keresztül továbbítja az arckép profil nyilvántartást vezető központi szervnek, vagyis a Belügyminisztériumnak.

A Belügyminisztérium – az adatkezelésében lévő egyes közhiteles nyilvántartások jogosultságkezelési nyilvántartásairól, – mint adatkezelő

- a) a személyi adat- és lakcímnyilvántartáshoz és résznyilvántartásaihoz,
- b) a közúti közlekedési nyilvántartáshoz,
- c) az úti okmány nyilvántartáshoz,
- d) az elektronikus anyakönyvi rendszerhez,
- e) a Központi Címregiszterhez,
- f) a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási kötvénynyilvántartáshoz,
- g) a bűnügyi nyilvántartási rendszerhez,
- h) a szabálysértési nyilvántartási rendszerhez,
- i) az arcképelemzési nyilvántartási rendszerhez,
- j) a Schengeni Információs Rendszerhez

hozzáféréssel rendelkező szervezetekről és felhasználói jogosultsággal rendelkező természetes személy felhasználóikról jogosultságkezelési nyilvántartást vezet. [81]

Az arckép profil nyilvántartás úgy jött létre, hogy abba más vezető szervek (pl. személyi adat- és lakcímnyilvántartás, úti okmány nyilvántartás, menekültügyi nyilvántartás) adatokat szolgáltatnak. Ez olyan módon valósult meg, hogy az egyes adatközlésre kötelezett szervek az általuk nyilvántartott személyek adataiból ún. technikai kapcsoló számot képeztek, ez a számsor az, amely arcképpel és a hozzá tartozó metaadatokkal

együtt az arckép profil nyilvántartásba továbbításra került. A Belügyminisztérium a megküldött adatokból arckép profilt – egy alfanumerikus adatsort – képez, mely alapján az illető arcképe önmagában nem állítható elő.

A rendszer összehasonlítja rendőr által megküldött arcképet a nyilvántartásban szereplő arckép profilokkal, és az első öt legnagyobb egyezőséget mutató arcképhez tartozó, az arckép profil nyilvántartásban kezelt technikai kapcsoló számot továbbítja az igazoltató rendőr részére. A rendőr ennek megfelelően lekérheti a technikai kapcsoló számhoz tartozó személyazonosító adatokat, így az igazoltatott személyt már a helyszínen ellenőrizni lehet.

Az arcképelemzési nyilvántartásról és az arcképelemző rendszerről szóló 2015. évi CLXXXVIII. törvény (a továbbiakban: Anytv.) írja elő, hogy a rendőrség a fentiek szerint átvett technikai kapcsoló számokat csak az igazoltatás során, az összehasonlítást megalapozó ügyben használhatják fel, ilyen módon biztosítva az adatkezelés megfelelő célhoz kötöttség elvét.

„Az arckép profil nyilvántartás vezetésének a célja ... a büntetés-végrehajtási intézetbe történő befogadás során az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartott személy azonosítása...” [82 3. § (3)]

Hasonló arcképelemző eljárást a rendőrség eddig is alkalmazhatott, körözött személyek azonosítása és eltűnt személyek felkutatása érdekében, ismeretlen személyazonosságú holttest azonosítása céljából, illetve az államhatárt átlépő személyek azonosítása céljából is. Ezek az eljárások azonban emberi közreműködéssel történtek, melyek során a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ (a továbbiakban: NSZKK) járt el, mint arcképelemző tevékenységet végző szerv. [83] [84] [85]

4.7 Javaslatok

A GDPR kiindulópontja az, hogy a személyes adatok különleges kategóriáinak és az ebbe a körbe tartozó biometrikus adatoknak a kezelése tilos, tekintettel arra, az alapvető jogok és szabadságok szempontjából a természetüknél fogva különösen érzékeny személyes adatok egyedi védelmet igényelnek, mivel az érintettek jogaira nézve a kezelésük körülményei jelentős kockázatot hordozhatnak.

A biometrikus adatok fokozott védelmének indoka az, hogy a biometrikus adatok közvetlenül kapcsolódnak az érintetthez, csak rájuk jellemzőek és állandók, ezért nem, vagy csak nehezen változtathatók meg, nem tagadhatók le, ezért visszavonhatatlanok. A

biometrikus adatokkal kapcsolatos bármely jogsértés veszélyezteti a biometrikus adat további felhasználását és felhasználhatóságát, amelyekre vonatkozóan nincs lehetőség a jogsértés következményeinek enyhítésére. [79 pp. 9-21]

Jelenleg a fogvatartottak azonosítása tárgyi alapú, a részükre elkészített – az egyedi nyilvántartási számot is tartalmazó – kártyával valósul meg. Használatának hátránya, hogy a kártyát elvesztheti a fogvatartott, vagy eltulajdoníthatják tőle társai. A kártya megtalálása érdekében nyomozást szükséges indítani, amely sok idővesztéssel és munkaerő lefoglalással jár.

Véleményem szerint fontos a biometrikus jellemzőt alkalmazó fogvatartotti azonosító rendszer kiépítése a magyar büntetés-végrehajtásban. Javaslatom, hogy a tárgyi alapú azonosítás kiváltása – fentieket figyelembe véve – arc alapú azonosítással valósuljon meg. Előnyei, amelyek miatt a legjobb megoldásnak tekintem:

- használata nem kényelmetlen,
- érintkezésmentes megoldás,
- használata már több területen bevált,
- a törvényi háttér részben rendelkezésre áll.

Az új azonosítási rendszer kialakítása során azonban fontos kiemelni, hogy a szervezet jogszabályi háttérét szükséges módosítani a biometrikus azonosítás bevezetése előtt.

Véleményem szerint az alap háttér-informatikai rendszer már rendelkezésre áll a biometrikus személyazonosítási rendszer bevezetéséhez. A biometrikus azonosításnak az egyik legfontosabb előnye a bv. intézetekben, hogy a fogvatartottnak semmilyen azonosításra alkalmas tárgyat nem kell maguknál tartani. Az eszköznek stabil működésűnek, karc- és ütésállóknak kell lenni. Célszerű egy olyan eszközt kiválasztani, amely kevésbé koszolódik, továbbá szükséges figyelembe venni, hogy a napi feladatok során sokszor kell azonosítani a fogvatartottat. [35 pp. 45-46]

A fogvatartottak befogadása során az arckép profil nyilvántartást szükséges használni, mely célja a büntetés-végrehajtási intézetbe történő befogadás során az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartott személyek azonosítása. Az azonosítás az 1:N-hez üzemmódban működik, vagyis a központi adatbázisban szereplő képekkel hasonlítják össze a befogadott személy arcát. Az 1 az N-hez viszonyított keresés tehát olyan eljárás, amikor adott egy személyről a biometrikus adat, és azt keresi, hogy egy adatbázisban tárolt biometrikus adatok közül van-e egyezés, azonosság.

Fontosnak tartom módosítani a jogszabályi háttérét annak érdekében, hogy egy – a büntetés-végrehajtás fogvatartotti állományának biometrikus adatait is tartalmazó –

központi adatbázist lehessen létrehozni, mely szigorúan a bv. szervezetén belüli célokra alkalmazható.

A fogvatartottak intézetén belüli mozgása, mozgatása során az 1:N-hez azonosítást szükséges majd alkalmazni az arc alapú azonosítás során, vagyis a fogvatartott arcképét veti össze az azonosító rendszer a bv. nyilvántartásában szereplő arcképpel, ezáltal az azonosítás ideje is csökken.

Első lépésként célként határoznám meg, hogy az újonnan bevezetett biometrikus azonosítás segítségével tudjanak vásárolni a fogvatartottak. A fogvatartottak arcképének rendelkezésére állásával már egyéb használatra is ki lehet terjeszteni, melyek a napi feladatokat gyorsítanak és könnyítének meg. Megoldható lenne ennek segítségével pl. a fogházas körleten a mozgások szabályozása is.

Véleményem szerint a biometrikus azonosító technológia kiépítését a büntetés-végrehajtás szervezetén belül pilot rendszerben célszerű megvalósítani. A szervezetnek a pilot rendszerben már jelentős tapasztalata van, és jól működik. Ha az igényekhez mérten sikerül beágyazni a teszt intézetnél, a jelenlegi rendszerbe a biometrikus azonosítást, akkor megvalósítható az országos szintű kiterjesztése. Ehhez azonban szükséges megvizsgálni a biometrikus azonosítás bevezetésének megvalósítása érdekében az informatikai rendszert.

Egyelőre a biometrikus azonosítás bevezetése kizárólag, szigorúan csak önkéntes alapon, az eddigi kártyás azonosítással párhuzamosan történne. Ennek bevezetésénél a fogvatartott a 2. számú mellékletben lévő nyilatkozat aláírásával igazolná beleegyezését, az új rendszer tesztelésében való részvételét. Aki ezt nem teszi meg, annak természetesen nem származna semmilyen hátránya, ugyanúgy használná a rendszert, mint eddig.

Ha a biometrikus olvasó használata eléri a biztonságos működést a teszt intézeteknél, akkor az elkövetkezendő időszakban az ország összes bv. intézetére ki lehet terjeszteni annak bevezetését. Azonban kötelező használatához jogszabályi változásokra van szükség. Az azonosító rendszer bevezetése meghatározott ütemezés szerint kell, hogy megtörténjen. Jelentős feladat lenne, hogy a bv. számára legoptimálisabb lehetőséget feltárjam, és elemzések eredményeként egy konkrét terv álljon össze.

4.8 A fejezet összegzése – kutatási eredmények

Munkám során a büntetés-végrehajtás fogvatartotti állomány személyazonosításának megújításának lehetőségeit kutattam.

Elemeztem az írisz-, az ujjnyomat-, a tenyérvéna- és az arc alapú azonosítási technológiákat, kiválasztottam azt az azonosítási technikát, amely jelenleg a legközelebb áll a büntetés-végrehajtási intézetekhez, a megvalósíthatóságát illetően. Kitértem az azonosítások alkalmazásának fontosságára a bv. intézeteken belül. Javaslatot tettem a kiválasztott biometrikus azonosító rendszer bevezetésének hátterére és koncepciójára a szervezetnél.

Összefoglalva – véleményem szerint – kutatásom 4. fejezete jól hasznosítható támpontként a biometrikus személyazonosító rendszer, büntetés-végrehajtási szervezetnél szükséges bevezetése során. [86 pp. 5–12]

5 A BIOMETRIA ALKALMAZÁSÁNAK VIZSGÁLATA A SZEMÉLYI ÁLLOMÁNY KÖRÉBEN

A biometrikus azonosítás alkalmazásával lehetőség nyílik a hivatalos szervek számára is a személyazonosítás, azonban idáig mégsem vált elsődlegessé a rendészeti, rendvédelmi munkában.

Primer kutatás keretében megvizsgálom a magyar bv. intézetekben a biometrikus azonosításhoz történő hozzáállást. Célom, a magyar büntetés-végrehajtásban a biometrikus módszer támogatottságának, elfogadottságának felkutatása, továbbá az esetleges használatának fogadása, az alkalmazás lehetőségeinek vizsgálata a személyi állomány részéről.

5.1 Kérdőíves adatgyűjtés módszere

A témában 2021. áprilisban folytattam kutatást Magyarország bv. intézeteiben. Kutatásom formája online kérdőív²⁰ alapú, mely a bv. intézetek személyi állományának került kiküldésre, a hivatásos állománynak és a rendvédelmi igazgatási alkalmazottnak egyaránt. A kérdőíves felmérés kérelmemmel a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságához fordultam, akik engedélyezésük eredményeként a kérdőívet körlevél formájában megküldték minden megyei- és letöltő intézetnek az országban. Az iktatórendszeren keresztül küldött levél az online kérdőív internetes elérhetőségét is tartalmazta. Az intézetekben az ügykezelő a levélben foglaltaknak megfelelően, minden állományi tag saját, szervezeti e-mail címére megküldte a körlevelet, így mindenkihez eljutott kutatási kérelmem és kérdőívem.

A kérdőíves módszer lehetővé tette, hogy valamennyi szolgálati ág és terület a vizsgálat tárgyát képezhesse. A kérdőív 2021. április 7-i dátummal került a személyi állomány részére elküldésre, és 2021. április 26. volt az adatfelvétel utolsó napja. Ebben az időszakban összesen 273 kitöltött kérdőív érkezett, amelyből már következtetéseket lehet levonni, kutatásomat illetően.

A kérdőív alapvetően három részre tagolódik. Tartalmaz egy személyes alapadatokat felölelő kérdéssort: nem, életkor, végzettség. A második részében kerül előtérbe az általánosabb, biometriával kapcsolatos tapasztalatok és vélemények köre. A harmadik rész a börtönöri munka során, a biometriával kapcsolatos ellenérzések, támogatások,

²⁰ A teljes kérdőív a 3. számú mellékletben megtalálható

összefüggések láttatására is alkalmas kérdéssort tartalmazza. A válaszadóknak lehetőséget adtam saját, felmerült gondolataik kifejtésére a biometria alkalmazásával kapcsolatban.

A kérdőív az alábbi kérdéssort, illetve tagolódást tartalmazza (3. számú melléklet):

Alapinformációk:

1. A kérdőívet kitöltő neme
2. A kérdőívet kitöltő kora
3. A kérdőívet kitöltő végzettsége

Általános, biometriával kapcsolatos tapasztalatok és vélemények:

4. Használt már - bárhol - biometrikus azonosítást?
5. Sérti a személyiségi jogaimat?
6. Zavar a biológiai adataim nyilvántartása.
7. Tetszik a módszer, szívesen használom a mindennapokban.
8. Otthon is szívesen használnék biometrikus azonosítást.
9. Támogatom, hogy minden ember DNS mintája rögzítésre és nyilvántartásba kerüljön.
10. Támogatom, hogy az elektronikusan rögzített ujjnyomat-nyilvántartást terjesszék ki minden emberre.

A biometrikus azonosítás, munka során történő alkalmazásának lehetősége:

11. Munkám során is szívesen használnék biometrikus azonosítási rendszert.
12. Ön szerint a fogvatartottak további biometrikus adatait (pl. írisz, érhálózat) is vegyék nyilvántartásba (ujjnyomat, arcképmás mellett)?
13. Ön szerint lenne biztonságnövelő hatása az intézetben, ha a fogvatartottak azonosítása biometrikus azonosító rendszerrel történne?
14. Ön szerint a fogvatartottak vonalkódos kártyája kiváltható lenne biometrikus azonosító rendszerrel (pl. ujjnyomatolvasóval)?
15. Ön szerint hogyan befolyásolná a fogvatartottak viselkedését, ha biometrikus azonosítási módszerrel azonosítanák őket az intézetben (pl. kiétkezésnél, mozgatásnál, szállításnál stb.), a mindennapokban?
16. A fogvatartottak biometrikus azonosítása milyen szolgálati feladatoknál könnyítené, illetve gyorsítaná meg a munkát?
17. Támogatja a biometrikus azonosító módszer bevezetését az intézetben?

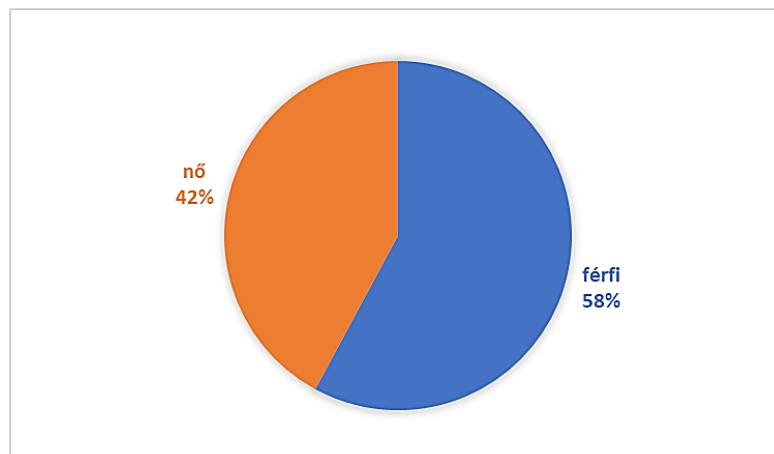
Véleménynyilvánítás:

18. Egyéb vélemény, észrevétel a biometrikus azonosítással kapcsolatban:

5.2 A kutatás eredményei

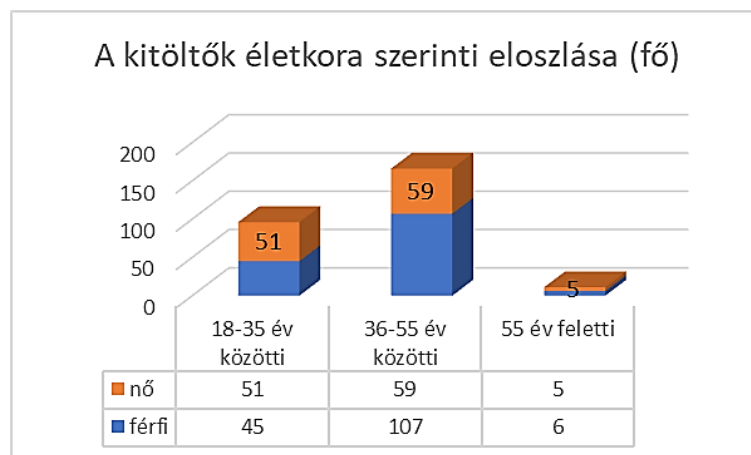
Kutatásom során a fogvatartottak személyazonosításával foglalkozom. Témaválasztásom aktualitását az információs-technológiák dinamikus fejlődése, a biometrikus azonosítási módok alkalmazásának lehetősége indokolja. Ennek következtében mérem fel a bv. személyi állománya szempontjával a lehetőségét annak, hogy a bv. intézetekben a fogvatartottak azonosítása, véleményük szerint megvalósítható-e. Fontosnak tartom ezzel egyidejűleg összefoglalni, hogy a biometrikus adatokkal történő azonosítást, annak használatát mennyire támogatja a megkérdezettek köre, milyen fogadtatása lenne az intézetekben a munkájuk során.

A büntetés-végrehajtási szervezet személyi állománya nagyságrendileg 8000 fő. A mintában a bv. állományában szolgáló 273 hivatásos és rendvédelmi igazgatási alkalmazottból 158 férfi és 115 nő szerepel (1. diagram). A vizsgált személyek nemi megoszlását tekintve, az alapsokaság összetételére enged következtetni, azaz a büntetés-végrehajtás szervezetén belül a férfi-nő arány 58-42 %.

1. diagram: A kérdőívet kitöltők nemek közti eloszlása (fő)

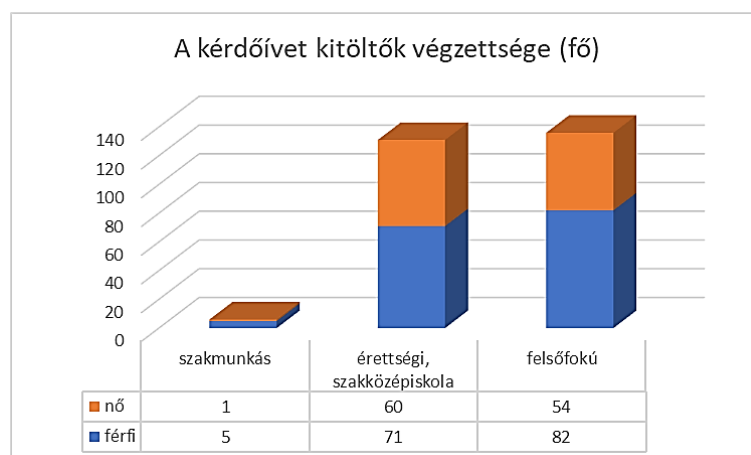
A megkérdezettek több mint fele 36-55 év között személy, tehát az állomány többnyire középkorú, illetve 35 %-a 18-35 év közötti fiatal. A megkérdezettek közül 11 személy időskorú (55 év feletti), mely arra enged következtetni, hogy a személyi állomány – átlagéletkorából adódóan – a technikai fejlődéseket nyomon követi, ismeri az innovatív módszereket, melybe a biometria azonosítás módszerét is sorolom (2. diagram).

2. diagram: A kérdőívet kitöltők életkor szerinti eloszlása (fő)

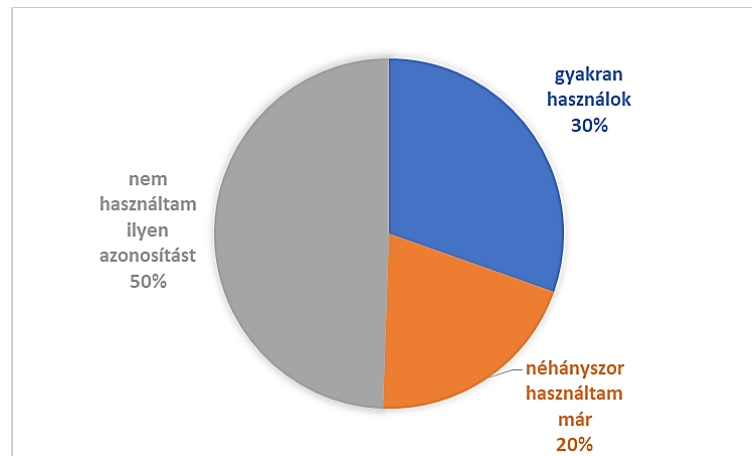
A megkérdezettek 48 %-a érettségivel, 50 %-a valamilyen felsőfokú végzettséggel, a fennmaradó 2 % szakmunkás végzettséggel rendelkezik. A büntetés-végrehajtási szervezetnek a személyi állományába való felvételéhez ma már elvárás, hogy a felvételt nyert munkaerő legalább érettségivel rendelkezzen, ezt alátámasztja a kérdőív 3. kérdésére beérkezett válaszok kiértékelése is.

A megkérdezettek 98 %-a minimum érettségi vizsgával rendelkezik. Ez arra enged következtetni, hogy a válaszadó állomány az új dolgokra nyitott, hiszen tanulmányokat folytattak, képzettek (3. diagram).

3. diagram: A kérdőívet kitöltők végzettsége (fő)

A kérdéssor második részében az általánosabb, biometriával kapcsolatos tapasztalatokra és véleményekre kerestem a választ. A megkérdezettek fele használt már valamilyen biometrikus azonosítást, 20 %-a azonban csak néhányszor vett igénybe ilyen szolgáltatást, mintegy 30 %-a jelezte, hogy gyakran használja ezt az azonosítási módot (4. diagram). Véleményem szerint meglepő, hogy a megkérdezettek 50 %-a állítja, hogy nem használt még biometrikus azonosítási rendszert, hiszen a hétköznapi életben is sok helyen jelen van már, mint pl. az okostelefonok használatánál.

4. diagram: A biometrikus azonosító rendszer általános használata

Az 4-10. kérdésekkel általános, biometriával kapcsolatos tapasztalatokra, illetve véleményekre keresem a választ. Az adott állításokat kellett értékelni az alapján, hogy a megkérdezett milyen mértékben ért vagy nem ért velük egyet. Ez a kérdésblokk az általános, nem a munkával kapcsolatos véleményre irányul.

A választási lehetőségek száma 5:

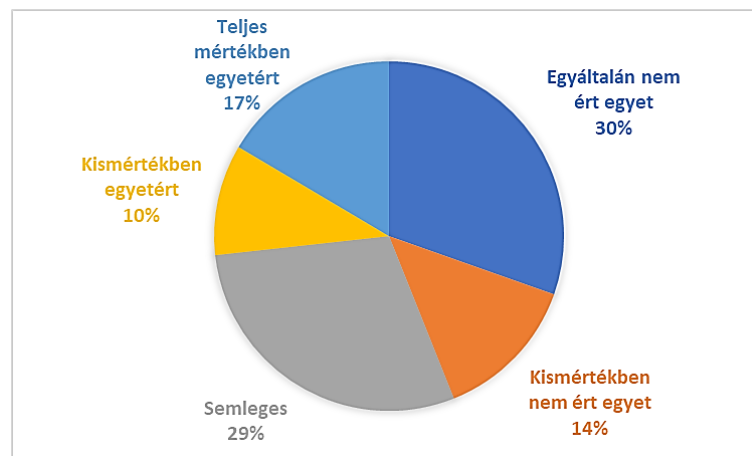
- egyáltalán nem ért egyet,
- kismértékben nem ért egyet,
- semleges,
- kismértékben egyetért,
- teljes mértékben egyetért.

Az 5 fokozatú válaszadási lehetőség célja az volt, hogy a válaszok eredményéből konkrétabb következtetéseket tudjak levonni, megfogalmazni.

A személyiségi jogok sérelmére vonatkozó kérdésre adott válaszok alapján konkrétan nem állapítható meg egy egységes állásfoglalás. A százalékos válaszarányt az 5. diagram szemlélteti. 30 % azoknak az aránya, akik szerint egyáltalán nem sértő, ha biometrikus adatait nyilván tartják, nem gondolja, hogy személyiségi jogait sértené.

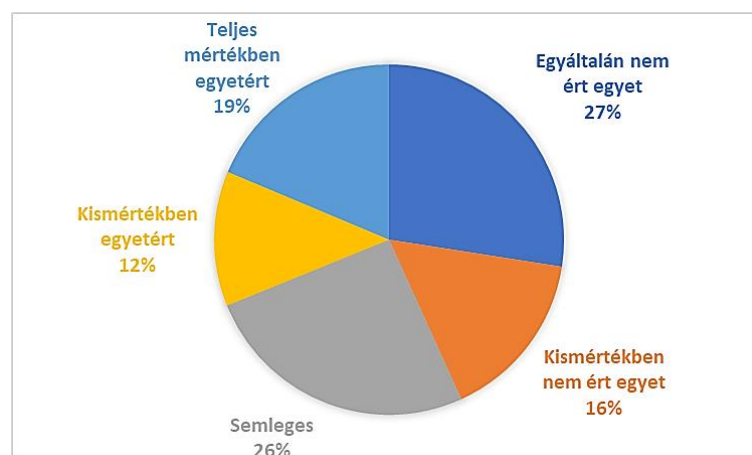
29 % semleges a kérdést illetően. 17 %-a maximálisan egyetért, 14 % kismértékben nem ért egyet, míg 10 % kismértékben ért egyet azzal, hogy sértő a biometrikus adatai nyilvántartása a személyiségi jogait.

A kiértékelés során megállapítható, hogy a megkérdezettek nagyobb százalékos arányban jelentik ki, hogy személyiségi jogait nem sérti a biometrikus adatokkal történő azonosítási módszer.

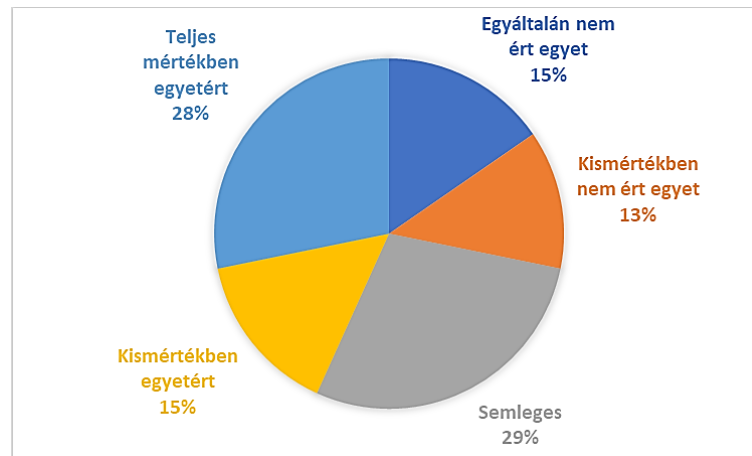
5. diagram: „Sérti a személyiségi jogaimat?” kérdésre adott válaszok eredménye

Az előző kérdéssel összefüggésben, a következő kérdés arra vonatkozik, hogy a biológiai adatok nyilvántartása zavarja-e az állomány tagjait. Az eredmény csak néhány százalékos eltérést mutat az előző kérdéshez képest (6. diagram foglalja össze a válaszokat). A megkérdezettek 27 %-át egyáltalán nem zavarja, míg nagy százalékban (26 %) semlegesek maradtak a kérdést illetően. 19 % nyilatkozott arról, hogy teljes mértékben zavarja, ha biológiai adatait nyilvántartják. 16 %-át kismértékben nem ért egyet, 12 % kismértékben ért egyet az állítással.

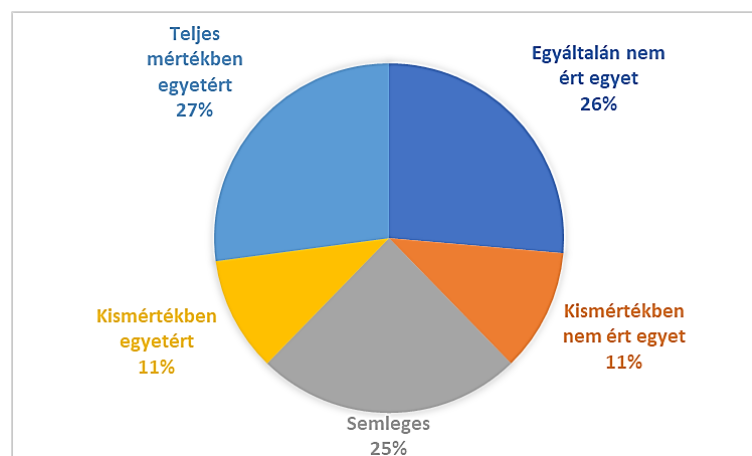
6. diagram: „Zavar a biológiai adataim nyilvántartása.” állítás eredménye

A 7. kérdés a biometrikus azonosító módszer mindennapi használatára vonatkozik. Egyértelmű választ kerestem arra, hogy a használatától mennyire idegenkedik az állomány, vagy szívesen használják a módszert. A válaszadók 29 % sem a használata ellen, sem mellette nem nyilatkozott. 28 % nyilatkozta, hogy teljes mértékben egyetért a használatával, míg 15 %-ának egyáltalán nem tetszik ez az azonosítási lehetőség, 15 % ért egyet vele kismértékben, míg csak 13 % kismértékben nem ért egyet a mindennapi használattal.

7. diagram: A biometrikus azonosítás mindennapi használatára vonatkozó kérdés eredménye

A 8. kérdéssel arra kerestem a választ, hogy a megkérdezettek otthon is szívesen használnák-e a biometrikus azonosítást. Az eredményből látható (8. diagram), hogy megosztó a kérdés, közel azonos azoknak a száma, akik használnák, illetve nem vennék igénybe otthonukban a biometrikus azonosítás adta lehetőségeket.

8. diagram: A biometrikus azonosítás otthoni használata

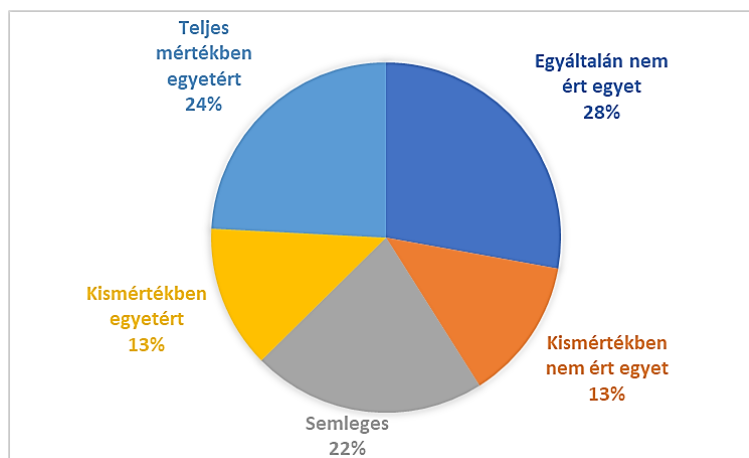
Megfigyelhető, hogy a megkérdezettek 25 %-a ebben a kérdésben nem nyilatkozott se ellene, se mellette. 27 % teljes mértékben egyetért, 26 % egyáltalán nem ért egyet, és

11-11 % kismértékben egyetért, illetve kismértékben nem ért egyet a biometria otthoni használatával.

Kutatásom kiterjedt arra, hogy a megkérdezettek köre támogatja-e azt, hogy minden ember DNS mintája rögzítésre és nyilvántartásba kerüljön. 22 % nem adott egyértelmű választ, közömbös volt a felvetés iránt.

28 % egyáltalán nem, míg 24 % teljes mértékben egyetért a nyilvántartásba vétellel, 13-13 % kismértékben ért egyet, illetve kismértékben nem ért egyet a további biometrikus adat nyilvántartásával.

Az eredmény tükrében elmondható, hogy a minta alapján a DNS minta nyilvántartásának eshetősége megosztja a megkérdezetteket (9. diagram).

9. diagram: DNS minta nyilvántartásba vételének eshetősége

A 10. kérdés az elektronikusan rögzített ujjnyomat-nyilvántartásának minden emberre történő kiterjesztésére vonatkozott. Az eredmény (10. diagram) ennél a kérdésnél is megosztó volt. Megállapítottam, hogy a megkérdezettek válaszadása ebben a kérdésben is megosztó.

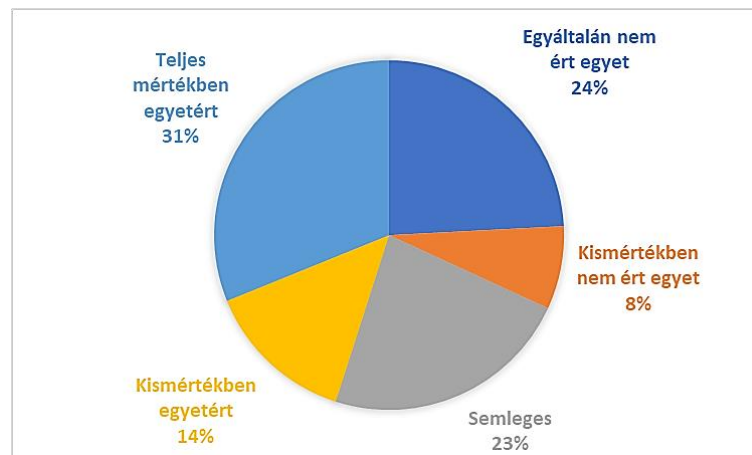
31 % teljes mértékben egyetért, 24 % egyáltalán nem ért egyet, 23 % semleges, 14 % kismértékben egyetért, 8 % kismértékben nem ért egyet az elektronikusan rögzített ujjnyomat-nyilvántartás minden emberre történő kiterjesztésével.

Felmérésem 2021. áprilisában történt. 2021. augusztus 2-ától, a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény és a személyazonosító igazolvány kiadása és az egységes arcképmás- és aláírás-felvételezés szabályairól szóló 414/2015. (XII. 23.) Korm. rendelet értelmében, minden 6 év feletti állampolgárnak kötelező ujjnyomatot adnia a személyazonosító igazolvány

kiállításához. [87] [88]

A személyi igazolvány chipje, csak abban az esetben nem tartalmazza az ujjnyomat adatot, ha a személy:

- annak adására ideiglenesen fizikailag képtelen, vagy
- annak adására fizikailag képtelen. [89]

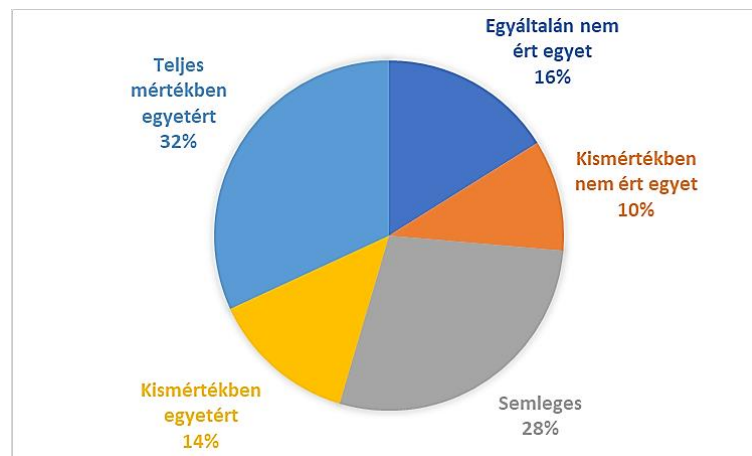
10. diagram: Ujjnyomat nyilvántartás

A második kérdésblokk elemzésének eredménye, hogy a vélemények megoszlanak a kérdőívben adott válaszok alapján, egyértelműen nem lehet kimondani, hogy a biometrikus azonosításhoz szükséges személyiségi jegyek tárolását javasolják kiterjeszteni, vagyis egyetértenének a biometrikus azonosítási lehetőségek kiterjesztésével.

Megállapítható, hogy a biometrikus azonosítás alkalmazása során nem úgy látják, hogy a személyiségi jogaik sérülnének. A DNS minta nyilvántartását inkább nem, de az ujjnyomat nyilvántartását jobban támogatják a megkérdezettek, amely nyilvántartás a felmérés óta már jogszabályi keretek között meg is valósul Magyarországon.

A 11-17. sorszámú kérdésekből álló következő kérdésblokk a biometrikus azonosítás munka során történő alkalmazásának lehetőségeit mérte fel.

A kutatásom eredménye alapján a megkérdezettek többsége, 32 % teljes mértékben egyetért a biometrikus azonosítási rendszer használatával munkája során, a bv. intézetekben. 28 % semleges a kérdést illetően. 16 % egyáltalán nem, 14 % kismértékben igen, míg 10% kismértékben nem ért egyet a rendszer használatával munkahelyén.

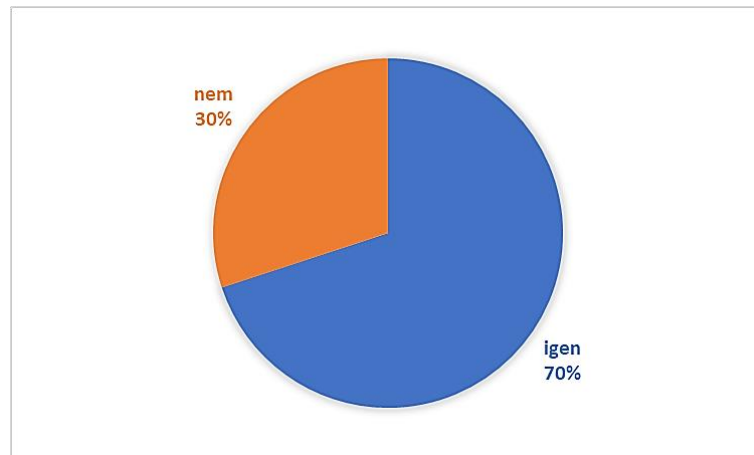
11. diagram: A biometrikus azonosítás munka során alkalmazása

A kiértékelés részletes eredménye a 11. diagramon látható.

A 12. kérdés a fogvatartottak további biometrikus adatainak nyilvántartásba vételére vonatkozott. A válaszadási lehetőség nem került bontásra, csak igen és nem válaszadi lehetőséget biztosítottam.

A megkérdezettek 70 %-a egyetért azzal, hogy a fogvatartottak további biometrikus adatait (pl. írisz, érhálózat) is vegyék nyilvántartásba (ujjnyomat, arcképmás mellett), ezt szemlélteti a 12. diagram. Míg az állampolgárok biometrikus adatainak nyilvántartása megosztotta a válaszadókat, a fogvatartottak esetében a többség támogatja további biometrikus adatainak adatbázisban való tárolását.

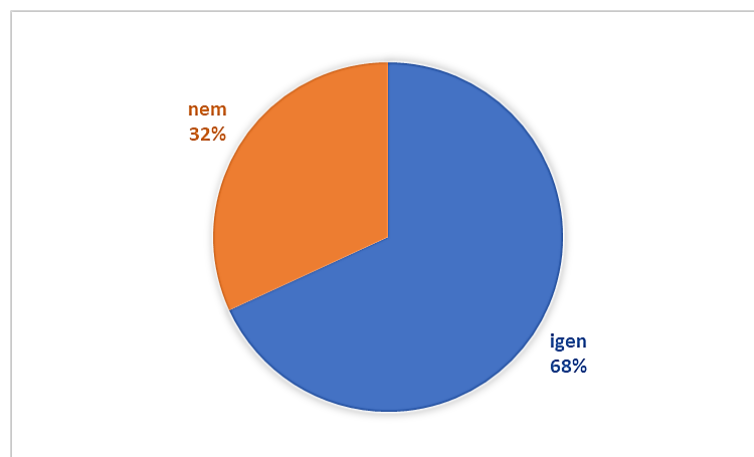
A kérdőívet kitöltők 70 %-a egyetért azzal, hogy a fogvatartottak további biometrikus adatait vegyék nyilvántartásba, szemben a 30 %-kal. A mindennapi életben, a biometriával kapcsolatos kérdéseim során, ilyen élesen nem jelent meg a biometrikus adatok nyilvántartásának jelentősége.

12. diagram: A fogvatartottak további biometrikus adatainak nyilvántartásba vétele

A megkérdezettek 68 %-a válaszolta, hogy a biometrikus azonosítás bevezetése a büntetés-végrehajtásban magával hozná azt a tényt, hogy biztonságosabbá válna az intézet. „Ön szerint lenne biztonságnövelő hatása az intézetben, ha a fogvatartottak azonosítása biometrikus azonosító rendszerrel történne?” kérdésre adott válasz eredménye a 13. diagramon látható.

A felvetésem, miszerint „a büntetés-végrehajtásban a fogvatartottak tárgyi alapú azonosítása a szervezet mindennapi feladataiban biztonsági rést eredményezhet, és a tárgyi alapú azonosítási mód kiváltható megbízhatóbb technikai támogatással, amellyel megállapítható a fogvatartott személyazonossága” ebben a kérdésben alátámasztást kapott.

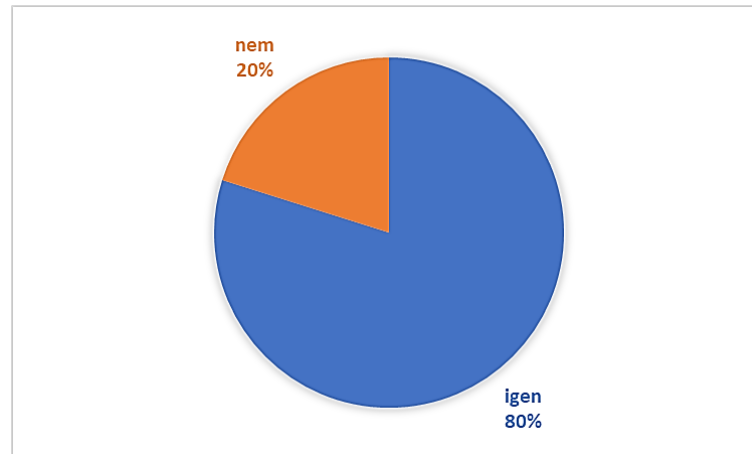

13. diagram: Biometrikus azonosítás biztonságnövelő hatása

A következő kérdés kiértékelése során megállapítom, hogy kutatásom felvetése – mely szerint a tárgyi alapú azonosítás kiváltható lenne biometrikus azonosítással a magyar

bv. intézetekben – alátámasztást nyert. A válaszadók eredménye a 14. diagramon látható.

A válaszadók 80 %-a szerint kiváltható lenne a jelenleg használatos vonalkódos rendszer biometrikus azonosító rendszerrel.

14. diagram: A fogvatartotti vonalkódos kártya kiváltása biometrikus azonosító rendszerrel

Kutatásom során fontos, hogy választ kapjak arra a kérdésemre, miszerint a fogvatartottak viselkedésére milyen hatással lenne az új azonosítási rendszer bevezetése. Erre a kérdésre több választ is ki lehetett választani a kérdőív kitöltése során, illetve további lehetőségek megadásával is lehetett bővíteni a válaszok sorát, tekintettel arra, hogy a személyi állomány tagjai vannak kapcsolatban a fogvatartottakkal, a mindennapi feladatok végrehajtása során. Véleményem szerint ők látják legjobban az új azonosítás használatának lehetőségeit.

A 273 válaszadó közül 134 fő szerint nem befolyásolná az intézetben fogvatartott személyek viselkedését a biometrikus azonosítási technika bevezetése, azonban mégis lenne visszatartó és biztonságnövelő szerepe.

A válaszok kiértékelése során azt tapasztaltam, hogy több lehetőség is felmerül a fogvatartottak viselkedésével kapcsolatban, mint például a háttérismerettel nem rendelkező fogvatartottak tartanak ettől a típusú azonosítástól, amelyből az következne, hogy egyénre szabottan ösztönzően hathat a viselkedésére.

A biometrikus azonosítás használata szabálykövetésre ösztönözné a fogvatartottakat 80 válaszadó szerint, és erősödne a fegyelem is 76 megkérdezett szerint.

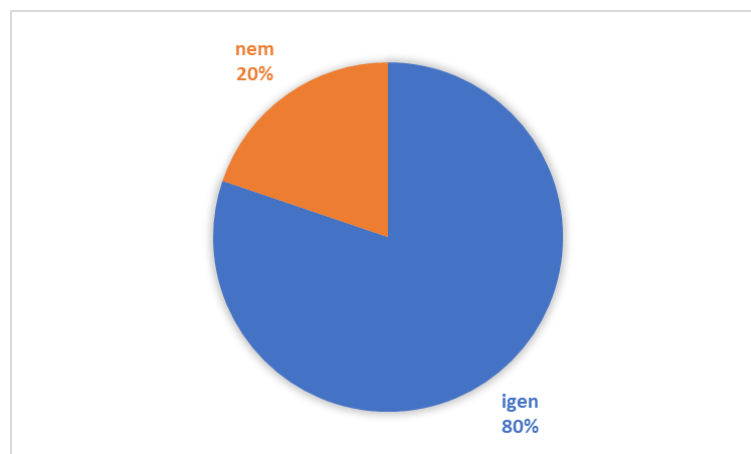
Összességében elmondható, hogy nem kiszámítható az, hogy a fogvatartottak miként fogadnák az új azonosítási módszert. Azonban feltételezhető, hogy mint minden új

technika, rendszer a megismerése időszakában nagyobb figyelmet kap, így a megszokott viselkedés is megváltozik.

Kutatásom további lényeges kérdése, hogy a biometrikus azonosítás bevezetését követően milyen szolgálati feladatoknál lehetne alkalmazni a bv. intézetek mindennapjaiban. A bv. személyi állománya – tekintettel szakmai ismereteikre – széles feladatlistát adott, a válaszokat az alábbiakban foglaltam össze:

- napi munkába állás, munkából vonulás során,
- zárkába be- és kihelyezésnél,
- kiétkezésnél,
- egészségügyi ellátás során,
- felszerelési anyagok kiadásánál,
- kérelmeik ügyintézésénél,
- intézetbe történő be-, kilépésnél,
- nyilvántartás területen a fogvatartottak befogadás során, nyilvántartásba vételnél,
- fogvatartottak szállítása és előállítása során,
- fegyelmi, illetve bűncselekmények felderítése során bv. intézeten belül,
- ahol a jelenlegi SAFE alkalmazás használata szükséges,
- megfelelő applikációval, programmal, gyors, jól, biztonságosan működő háttértárral akármelyik szolgálati feladatot segíthetné, gyorsíthatná,
- minden, azonosítással járó feladatellátásnál.

Kérdőívem utolsó kérdése: „Támogatja a biometrikus azonosító módszer bevezetését az intézetben?”, melyre a megkérdezettek több, mint 80 %-a azt a választ adta, hogy támogatja a biometrikus azonosító rendszer bevezetését a büntetés-végrehajtási intézetben, míg csak 20 %-a nem ért vele egyet (15. diagram).

15. diagram: A biometrikus azonosító módszer bevezetésének támogatottsága a bv. intézetekben

Kutatásom egyik fő felvetése, hogy a magyar bv. intézetekben a jelenlegi azonosítási módszer kiváltható, illetve támogatott lenne a biometrikus azonosítási rendszerrel, ebben kérdésben adott válaszokkal szintén alátámasztást nyert. A megkérdezettek többsége, 80 %-a támogatja a biometrikus azonosítás bevezetését a bv. intézetekben.

5.3 A kutatás összegzett következtetései

Kutatásom alapján megállapítom, hogy a biometria fogalma ma már sokak számára ismert, eszközrendszere, és tevékenységi lehetőségei is ismertek. Érdekessé teszi a témát az a megállapítás, hogy a büntetés-végrehajtás területén szolgálatot teljesítők 50 %-a – saját bevallása szerint, – még nem használt biometrikus azonosító technikát. Fentiek alapján mindenképpen fontosnak tartom a személyi állománnyal megismertetni, oktatás keretében a biometrikus adatok fontosságát és az azonosításra való alkalmazásának lehetőségeit.

Kutatásom eredményeként megállapítom, hogy a büntetés-végrehajtásban ismert a biometrikus azonosítás, és annak alkalmazhatósága is. Azonban elengedhetetlen a tudományos igényű háttértámogatás és a jogszabályi megalapozottság, ezért az oktatás elengedhetetlen eleme a rendszer használatának. A gyakorlatba történő bevezetéshez alapvető előfeltétel a társadalmi és szervezeti támogatottság is. Alkalmazás során fontos feladat a már megvalósult eszközhasználat tapasztalatainak folyamatos elemzése, értékelése és a felmerülő igények alapján a módosítások megfogalmazása, és a bevezetés ennek alapján történő folytatása.

A mintavétel azt mutatja, hogy a büntetés-végrehajtásban dolgozók ötöde nem használja a biometrikus azonosítást, ez arra enged következtetni, hogy alkalmazásának esetén a bv. alapképzésébe ezt szükséges beépíteni.

Megállapítható, hogy az embereknek nagy igényük van a biztonságra, akár azon az áron is, hogy biometrikus jellemzőiket kiadják, még ha ez nem is jellemző mindenkire. A biometrikus azonosításban látják az alkalmazhatóságot a munkafolyamatok során.

Végeredményben, az általam lefolytatott vizsgálat vonatkozásában összesítve is megállapítható, hogy a viszonyulás teljesen egyöntetű a kérdésben: a biometria azonosítás a bv. intézetekben támogatott.

A rendvédelem területén történő alkalmazás tekintetében első és legfontosabb az új rendszer szigorú rezsimszabályokba történő beillesztése. Elengedhetetlen a jogszabályi rendszer pontos meghatározása, illetve az, hogy mely büntetés-végrehajtási tevékenységhez célszerű hozzárendelni a biometrikus azonosítási formát. A rendszer megvalósításához további fontos elem a büntetés-végrehajtás személyi állományának a szakterületet érintő, alapos és alkalmazásorientált képzése, oktatása. Az elmúlt időszakban az informatikai rendszer és annak használata jelentősen megújult, így kijelenthetem, hogy a személyi állomány a képzésekre nyitott, innovatív. Az új informatikai rendszert napi szinten használja, ezek alapján feltételezem, hogy az új technológia elsajátítása nem okozna gondot.

Meglátásom szerint a fenti megállapítások további feladatot eredményeznek, nevezetesen:

- szükséges a szakterületi innovációk közzététele, a téves információk kiigazítása, javítása,
- általános ismeretek elsajátítása a biometrikus azonosítás módszerekkel kapcsolatban,
- jogszabályi háttérismeret megismerése, elsajátítása,
- a szolgálatellátó állomány alkalmazásorientált képzése, melyben a speciális elméleti képzés mellett a gyakorlati feladat végrehajtását szükséges erősíteni,
- jogszabályok módosítása annak érdekében, hogy a biometrikus azonosító rendszer jogszabályi keretek között szabályozott legyen a büntetés-végrehajtásban.

Felvetésem részben alátámasztást kapott, mely szerint a fogvatartottak viselkedésében változást mutatna, ha egy újabb technológiával állnának szemben az intézet falain belül. A biometrikus azonosító rendszer használata szabálykövetésre ösztönözné a fogvatartottakat, illetve erősödne a fegyelem, a megkérdezettek a kérdőívre adott válaszaik alapján is.

5.4 A fejezet összegzése - következtetések

Ebben a fejezetben célul tűztem ki, hogy a hipotéziseimet a büntetés-végrehajtás szerveztében végzett kérdőíves kutatási eredményekkel is alátámasszam. A biometrikus azonosítás elfogadottságának, támogatottságának vizsgálata igazolta a várt eredményt.

Véleményem szerint bármilyen új, hatékony technika bevezetésének sikere nagyban függ az azt használni köteles csoport hozzáállásától.

A lefolytatott empirikus kutatásom alapján megállapítom, hogy a biometrikus azonosítást a büntetés-végrehajtásban alkalmazhatónak értékeli a személyi állomány. Tekintettel arra, hogy a megkérdezettek 50 %-a állítja, hogy nem használt még biometrikus azonosítási rendszert a mindennapi életben, a büntetés-végrehajtási képzés keretein belül kell gondolni a biometria adatok és technikák használatára, illetőleg folyamatos, alkalmazásorientált képzés, továbbképzés is szükséges lehet.

A kutatómunka következtetéseként megállapított eredmény alapján a megvalósított innovációk csak abban az esetben szolgálják a bv. biztonság fokozását, ha a gyakorlati alkalmazás területén is változást hoznak. Elengedhetetlen a szolgálatot ellátó állomány részéről a biometrikus adatok alapján történő személyazonosítás megbízható végrehajtása. Szükség van a fogvatartottak részéről is a szabályok betartására.

Megállapításaim:

1. Időszerű a biometrikus azonosítási rendszer kialakítása a magyar büntetés-végrehajtásban a jelenleg alkalmazott tárgyi alapú azonosítás kiváltása érdekében.
2. A biometrikus azonosítás alkalmazása segíti a biztonságosabb bv. intézeti működést a mindennapi feladatok végrehajtása során.
3. A fogvatartottak viselkedése részben változni fog az újabb azonosítási eszközök rendszeresítése után.
4. A biometrikus azonosítás ismerete a büntetés-végrehajtás személyi állománya körében ismert, azonban a biometrikus rendszer kialakítása oktatási kurzusok tartása mellett valósítható meg. A biometrikus adatok vonatkozásában, a büntetés-végrehajtási gyakorlatban, a fogvatartottak azonosítása során az eljárásrend, jogszabályi háttér hiányos.

ÖSSZEGEZETT KÖVETKEZTETÉSEK

Kutatásom során megvizsgáltam a biometrikus adatok fontosságát a nemzetközi szintű bűnügyi szolgálatban. Elemeztem a büntetés-végrehajtás szervezetre vonatkozó speciális szabályzókat, amelyeknek jelenleg szerepe van a biometrikus adatok kezelésében, használatában. A jogszabályi keretrendszer rámutatott, hogy a fogvatartottak azonosítása jelentős feladata a magyar rendvédelmi rendszernek.

A szervezetnél végzett kutatásaim során, és az idő alatt összegyűjtött információm alapján feltártam a büntetés-végrehajtási szervezetnél a fogvatartottak azonosításának fejlődését. Összefoglaltam majdnem két évtizedes fogvatartotti személyazonosítás gyakorlati megvalósítását. Megállapítottam, hogy milyen fontos jelentősége van a személyazonosításnak, azaz a fogvatartottak azonosításának, és szabályozásának a bv. intézetek esetében.

Saját, empirikus kutatást folytattam a biometriához fűződő vélemények elemzéséhez. Véleményt, állásfoglalást kerestem a bv. munka során bevezetni tervezett azonosítási mód tekintetében.

Kutatásom során összefoglalt eredményeim alapján jövőképet vázoltam fel, feladatokat határoztam meg a büntetés-végrehajtásnál megvalósítandó azonosítási mód tekintetében.

Új tudományos eredmények (tézisek)

Doktori értekezésem új, tudományos eredményei az alábbiak:

1. Igazoltam, hogy a büntetés-végrehajtásban a fogvatartottak tárgyi alapú azonosítása a szervezet mindennapi feladataiban biztonsági rést eredményez. A fogvatartottak azonosítása a napi feladatok során hatékonyabbá, megbízhatóbbá tételében a biometrikus azonosítási eljárások jelentik az eredményesebb megoldást. A biometrikus azonosítás megvalósítható a magyar bv. szervezetben. (4., 5. fejezet; 1., 2., 5., 6., 7. publikáció)
2. Kutatási eredményeim alapján igazoltam, hogy a biometrikus azonosítás használata a büntetés-végrehajtás személyi állománya körében még nem terjedt el a mindennapi életben, ezért a biometrikus rendszer kialakítása előtt szükséges az alapvető ismereteket is tartalmazó tanfolyam elvégzése, illetve használatot bemutató oktatási kurzusok bevezetése. (5. fejezet)
3. Kutatási eredményeim alapján megállapítottam, hogy a biometrikus adatokkal megvalósuló azonosítás vonatkozásában, a büntetés-végrehajtási gyakorlatban az eljárásrend, jogszabályi háttér hiányos. (2., 4. fejezet; 3., 4. publikáció).

Javaslat a kutatómunka további folytatására

A személyi állomány feladatainak sokszínűsége, adatszolgáltatási kötelezettségek, a munka adminisztrálása a napi rutin idejéből vesz el. A személyi előerő feladatának megkönnyítése, illetve segítése az új – biometrikus adatok használatán alapuló – azonosítási rendszer következtében fontos előrelépés a bv. intézetek életében.

Az új azonosítási rendszer megismerése, alkalmazásának elsajátítása a személyi állomány számára több napos képzést igényel. A korábbi ismereteimre [37] támaszkodva kijelenthetem, hogy a kezdeti nehézségeken túllépve, elégedetten használnak új eszközöket, rendszereket. Az oktatás a teljes állományra kiterjesztve több tanfolyam keretében valósítható meg. Egyrészt kerüljön kiképzésre az állomány elméleti síkon, ahol a cél a jogszabályi háttér, és az általános használati információk megszerzése. Másrészt a konkrét, kialakított rendszer gyakorlati alkalmazásában szerezzenek tapasztalatot, rutint.

Kutatásom folytatásaként felmerül a kérdés, hogy a büntetés-végrehajtásban a fogvatartottak biometrikus azonosításának bevezetése után, hogyan lehetne egy új alapokra épülő okosbörtönt kialakítani Magyarországon.

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
- [2] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1861 rendelete (2018. november 28.) a határforgalom-ellenőrzés terén a Schengeni Információs Rendszer (SIS) létrehozásáról, működéséről és használatáról, a Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló egyezmény módosításáról, valamint az 1987/2006/EK rendelet módosításáról és hatályon kívül helyezéséről, 35. cikk
- [3] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1862 rendelete (2018. november 28.) a rendőrségi együttműködés és a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés terén a Schengeni Információs Rendszer (SIS) létrehozásáról, működéséről és használatáról, a 2007/533/IB tanácsi határozat módosításáról és hatályon kívül helyezéséről, valamint az 1986/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet és a 2010/261/EU bizottsági határozat hatályon kívül helyezéséről
- [4] Schengen (Agreement and Convention), https://eur-lex.europa.eu/summary/EN/schengen_agreement (letöltve: 2021.09.26.)
- [5] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/541 irányelve (2017. március 15.) a terrorizmus elleni küzdelemről, a 2002/475/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, valamint a 2005/671/IB tanácsi határozat módosításáról, 3–14. cikk
- [6] Machine Readable Travel Documents (MRTDs): History, Interoperability, and Implementation, Version: Release 1, Status: Draft 1.4, 2007., pp. 23-29., https://www.icao.int/security/mrtd/downloads/technical%20reports/icao_mrtd_history_of_interoperability.pdf (letöltve: 2021.09.23.)
- [7] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/399 rendelete (2016. március 9.) a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről (Schengeni határ-ellenőrzési kódex)
- [8] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/680 irányelve (2016. április 27) a személyes adatoknak az illetékes hatóságok által a bűncselekmények megelőzése, nyomozása, felderítése, a vádeljárás lefolytatása vagy büntetőjogi

szankciók végrehajtása céljából végzett kezelése tekintetében a természetes személyek védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 2008/977/IB tanácsi kerethatározat hatályon kívül helyezéséről

- [9] Az Európai Parlament és a Tanács 2013/32/EU irányelve (2013. június 26.) a nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokról, 2. cikk f) pont
- [10] Az Európai Parlament és a Tanács 810/2009/EK rendelete (2009. július 13.) a Közöségi Vízumkódex létrehozásáról (vízumkódex)
- [11] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/794 rendelete (2016. május 11.) a Bűnüldözési Együttműködés Európai Unió Ügynökségéről (Europol), valamint a 2009/371/IB, a 2009/934/IB, a 2009/935/IB, a 2009/936/IB és a 2009/968/IB tanácsi határozat felváltásáról és hatályon kívül helyezéséről
- [12] Az Európai Parlament és a Tanács 1987/2006/EK rendelete (2006. december 20.) a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról
- [13] A Tanács 2007/533/IB határozata (2007. június 12.) a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról
- [14] Európai Bizottság: A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az 1987/2006/EK rendelet 24. cikkének (5) bekezdésével, 43. cikkének (3) bekezdésével és 50. cikkének (5) bekezdésével, valamint a 2007/533/IB határozat 59. cikkének (3) bekezdésével és 66. cikkének (5) bekezdésével összhangban a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) értékeléséről, Brüsszel, 2016.12.21.
- [15] 2012. évi CLXXXI. törvény a Schengeni Információs Rendszer második generációja keretében történő információcseréről, továbbá egyes rendészeti tárgyú törvények ezzel, valamint a Magyar Egyszerűsítési Programmal összefüggő módosításáról
- [16] 15/2013. Korm. rendelet a Schengeni Információs Rendszer második generációja keretében történő információcsere részletes szabályairól, valamint az egyes kapcsolódó kormányrendeletek módosításáról

- [17] Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkárság <https://nyilvantarto.hu/hu/schengen> Letöltés ideje: 2022.06.04.
- [18] Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság <https://www.naih.hu/schengeni-informacios-rendszer> Letöltés ideje: 2021.06.04.
- [19] SEBESTYÉN Attila: A határrendészeti ismeretek lajstroma, a rendszerezett tudás megőrzése, Tanulmányok „A változó rendészet aktuális kihívásai” című tudományos konferenciáról, XIV. kötet, 2013., pp. 317-324.
- [20] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 Rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet) (EGT-vonatkozású szöveg)
- [21] 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról
- [22] 2009. évi XLVII. törvény a bűnügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról
- [23] 20/2009. (VI. 19.) IRM rendelet a bűnügyi nyilvántartási rendszer egyes nyilvántartásai részére történő adatközlés szabályairól
- [24] 53/2012. (XII. 22.) KIM rendelet a bűnügyi nyilvántartó szerv által teljesített adatszolgáltatás, valamint a hatósági erkölcsi bizonyítvány kiállítása iránti eljárás rendjéről és a hatósági erkölcsi bizonyítvány kiállítása iránti eljárásért fizetendő igazgatási szolgáltatási díjról
- [25] 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról, 89. § (3)-(7)
- [26] 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól

- [27] NYESTE Péter: A bűnüldözési tevékenység során használt fontosabb nyilvántartások, A bűnügyi hírszerzés kézikönyve, Dialóg Campus Kiadó, ISBN 978-615-5945-79-3, 2019., pp. 181-199.
- [28] VÓKÓ György: Büntetőjogi rehabilitáció és a bűnügyi nyilvántartás: monográfia, Ügyészek Országos Egyesülete, ISBN: 9630683555, 2009.
- [29] Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága
<https://bv.gov.hu/hu/befogadasi-eljaras> Letöltés ideje: 2019.09.23.
- [30] A büntetés-végrehajtás országos parancsnokának 24/2021. (V.6.) BVOP utasítás a fogvatartottak nyilvántartására és egyes ügyeinek intézésére vonatkozó eljárásról
- [31] 12/2016. (V. 4.) BM rendelet az arcképmás, az ujj- és tenyérynymat, valamint a DNS-profil meghatározásra alkalmas anyagmaradvány rögzítésének, illetve az ujj- és tenyérynymat és a szájnyalakhártya-törlet levételének részletes technikai szabályairól; a DNS-profil meghatározásának szakmai-módszertani követelményeiről; továbbá a nyilvántartás technikai vezetésének részletes szabályairól
- [32] VESZELI Dániel János: A FANY rendszer
<https://slideplayer.hu/slide/1953374/> Letöltés ideje: 2021.06.02.
- [33] FÜLÖP Hajnalka: Elektronikus pénztárca a börtönben
<http://nol.hu/archivum/archiv-393758-205932> Letöltés ideje: 2021.06.20.
- [34] GÁRDONYI Gergely: Az állóképes arcképezonosítás Magyarországon, In: Belügyi Szemle, Évf. 69 szám 7. 2021., pp. 1133-1148.
<https://ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/article/view/6770/5339> (letöltve: 2019.11.12.)
- [35] KONDÁS Katalin: Fogvatartotti azonosítás a büntetés-végrehajtásban, Diplomamunka, Óbudai Egyetem - Bánki Donát Gépész és Biztonságtechnikai Mérnöki Kar, 2013., pp. 13-40.
- [36] SEBESTYÉN Attila: Büntetés-végrehajtás informatikai fejlesztési projekt, In: Kommunikáció 2009., Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemi Kiadó, 2009., pp. 241-260.

https://www.puskashirbaje.hu/index_html_files/Kommunikacio_2009-NSZTK.pdf (letöltve: 2021.06.21.)

- [37] KONDÁS Katalin - SZÚCS Endre: Informatikai korszakváltás egy büntetés-végrehajtási intézetben, In: Hadmérnök 12: 2, 2017., ISSN 1788-1929, pp. 272-279. http://hadmernok.hu/172_22_kondas.pdf (letöltve: 2021.06.02.)
- [38] Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága <https://bv.gov.hu/hu/file/7756>
Letöltés ideje: 2022.03.28.
- [39] Magyar Közlöny, 90. szám, 1236/2012. (VII. 12.) Korm. határozat az Elektronikus Közigazgatás Operatív Program 2011–2013. évi akciótervének elfogadásáról, valamint kiemelt projektek nevesítéséről az Elektronikus Közigazgatás Operatív Program 2011–2013.évi akciótervében és az Államreform Operatív Program 2011–2013.évi akciótervében
- [40] FARKAS Tibor - PRISZNYÁK Szabolcs: Kormányzati célú infokommunikációs hálózatok, A rendészeti szervek infokommunikációs rendszere. In: Hadtudományi Szemle, X. évfolyam 4. szám. 2017., pp. 583-596.
http://epa.oszk.hu/02400/02463/00037/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2017_04_583-596.pdf (letöltve: 2021.08.04.)
- [41] Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága <https://bv.gov.hu/hu/ekop>
Letöltés ideje: 2021.03.12.
- [42] PERJÉSI András: Az NFC-technológia mindennapi életben való alkalmazásának vonzó lehetőségei, 2013., http://aries.ektf.hu/~andris/iot_nfc.pdf Letöltés ideje: 2021.12.03.
- [43] HINKEL Tamás: Az innovatív technikai megoldások hatása a fogvatartás biztonságára, In: Börtönügyi Szemle 2020/2., 2020., p. 73.
- [44] KOCSIS Zsolt: Büntetés-végrehajtási biztonsági ismeretek, Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási, Továbbképzési és Rehabilitációs Központja 2021.
- [45] <https://nfcshop.hu/termek/modern-szilikon-nfc-karkoto/> Letöltés ideje: 2022.03.29.

- [46] BOGOTYÁN Róbert: Biztonságos fogvatartás – A büntetés-végrehajtási szervek biztonsági elemeinek fejlesztése, In: Börtönügyi Szemle 2020/1., p. 40.
<https://bv.gov.hu/sites/default/files/Bort%C3%B6n%C3%BCgyi%20Szemle%202020-1.pdf> (letöltve: 2021.12.12.)
- [47] KONDÁS Katalin: Identification of convicts in Hungarian prisons, Revista Academiei Fortelor Terestre NR. 2 (102) /2021., Land Forces Academy Review XXVI: 2, pp. 118-124. <https://www.sciendo.com/article/10.2478/raft-2021-0017> (letöltve: 2022.03.02.)
- [48] KETSKEMÉTY Gábor: Biometrián alapuló személyazonosító rendszerek. Szakdolgozat. Budapesti Műszaki Főiskola Bánki Donát Gépész- és Biztonságtechnikai Mérnöki Kar, Budapest, 2008.]
- [49] KOVÁCS Tibor - MIKLÓS Gellért: A biometrikus adatok kezelésének jogi szabályozása, In: Hadmérnök 14: 1., 2019., ISSN 1788-1929, pp. 8-16. <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/hadmernok/article/view/166/3179> (letöltve: 2021.09.02.)
- [50] KOVÁCS Tibor - OTTI Csaba - MILÁK István: A biztonságstudomány biometriai aspektusai. A biztonság rendszertudományi dimenziói: Változások és hatások. Magyar Rendszertudományi Társaság, 2012., pp. 485-496. <http://www.pecshor.hu/periodika/XIII/kovacsti.pdf> (letöltve: 2021.10.12.)
- [51] KONDÁS Katalin – SZÚCS Endre: A személyazonosításra vonatkozó speciális szabályok a büntetés-végrehajtásban, In: Biztonságstudományi Szemle 2: 2., 2020., pp. 15-21. <https://biztonsagtudomanyi.szemle.uni-obuda.hu/index.php/home/article/view/52/49> (letöltve: 2021.10.23.)
- [52] PRISZNYÁK Szabolcs: A tényérvéna alapú azonosítás egyes alkalmazási lehetőségei. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, XV., 2014., pp. 225-234. <http://www.pecshor.hu/periodika/XV/prisznyak.pdf> (letöltve: 2021.09.23)
- [53] <https://reliefweb.int/report/afghanistan/new-evidence-biometric-data-systems-imperil-afghans-taliban-now-control-systems> Letöltés ideje: 2022.03.29.

- [54] British Broadcasting Corporation, <https://www.bbc.com/news/technology-61055319> Letöltés ideje: 2022.07.12.
<https://www.fastcompany.com/90300586/report-u-s-prisons-building-vast-biometric-databases-from-inmate-voice-prints> Letöltés ideje: 2022.03.29.
- [55] Role and use of technologies, Penal Reform International and Thailand Institute of Justice, Global Prison Trends 2021, ISBN: 978-1-909521-78-0, 2021., p. 45., <https://cdn.penalreform.org/wp-content/uploads/2021/05/Global-prison-trends-2021.pdf> Letöltés ideje: 2022.02.20.
- [56] British Broadcasting Corporation, https://www.bbc.com/news/uk-47461035?fbclid=IwAR1LRzpphXsP-2XC0DqYgbxMRWyNUL-0sFVmBCpMwxPLMvpPaP_9ow2PxYg Letöltés ideje: 2022.07.12.
- [57] PIA Puolakka: A börtönök digitalizálása felé: Finnország Smart Prison Project. Nemzetközi Büntető Reform, 2021., <https://www.penalreform.org/blog/towards-digitalisation-of-prisons-finlands-smartprison-project/> Letöltés ideje: 2022.07.29.
- [58] PIA Puolakka – JUHO Nurmi: Intelligens börtön, Digitális környezet a rehabilitációhoz Bűnügyi Szankciók Ügynöksége, Finnország, Isztambul workshop, 2022. április 6.
- [59] Igazságügyi Minisztérium: Kioszkok és szolgáltatások a fogvatartottak számára Katalán börtönökben, Isztambul workshop, 2022. április 6.
- [60] HÅKAN Klarin – SIMON Bonk: Közösségek és ellentmondások a technológiában és a megközelítésében, Korrekciók korszerűsítése, Kanada büntetés-végrehajtási szolgálata, Isztambul workshop, 2022. április 6.
- [61] FLORUS Mulder: A jelen és jövő megoldásai, Digitális átalakulás és mobil eszközök bevezetése a börtönszemélyzet számára: biztonság, hatékonyság és a fogvatartottak igényeinek biztosítása, Svájc, Isztambul workshop, 2022. április 6.
- [62] BALLA József: A rendészeti célú személyazonosítás biometriája, Határrendészeti tanulmányok, XIII. évfolyam 3. szám, 2016., pp. 4-19.,

https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/2016-3_-szam.original.pdf
(letöltve: 2021.10.05.)

- [63] Securinfo, Biztonságtechnikai szakportál,
<https://www.securinfo.hu/termek/biometria/738-iriszazonositas.html>
Letöltés ideje: 2021.12.06.
- [64] CSERCSEA Richárd - LOMBAI Ferenc - SZILÁGYI Tünde: Biometrika, Írisz alapú személyazonosítás, PPKE-ITK, 2004. december 16.
- [65] ÖSZI Arnold: Az e-kereskedelem elvárásai a biometriával szemben, MEB 2014, 12th International Conference on Management, Enterprise and Benchmarking, Budapest, Hungary, HU ISSN 2061-9499, 2014. Május 30-31
- [66] <https://oktel.hu/szolgaltatas/belepteto-rendszer/biometrikus-azonositas/irisz-es-retina-azonositas/> Letöltés ideje: 2022.07.29.
- [67] TAJTI Balázs: A biometrikus ujjnyomat azonosítás alkalmazásának új lehetőségei, In: Hadmérnök, 8: 1., 2012., ISSN 1788-1929, pp. 48-58.
http://hadmernok.hu/2012_1_tajti.pdf (letöltve: 2022.03.26.)
- [68] Raffaele CAPPELLI - Dario MAIO - Davide MALTONI - James L. WAYMAN - Anil K. JAIN: Performance Evaluation of Fingerprint Verification Systems, IEEE Transactions on Pattern Analysis and Machine Intelligence, 28 (1);, 2006., pp. 3-18.
https://scholar.google.hu/scholar_url?url=https://www.academia.edu/download/47501829/Cappellietal_FpPerformanceEvaluation_PAMI06.pdf&hl=hu&sa=X&ei=5W_NYqfeAYeYmgGXrJ7IBQ&scsig=AAGBfm0LFVodp8obNzo4CFNjbJhb2M1cmw&oi=scholar (letöltve: 2022.03.30.)
- [69] BALLA József: A biometrikus adatokat tartalmazó úti és személyazonosító okmányok biztonságnövelő hatása a határ-, illetve közbiztonság alakulására, Dialóg Campus Kiadó Budapest, 2019., pp. 131-134. https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/Balla_Jozsef_biometrikus_adatok-okmany.pdf (letöltve: 2021.10.12.)
- [70] Biztonságportál, Az informatika őrszeme,
https://www.blocker.hu/aktualitasok.php?id=33&tiso_turnstiles_available_wit_h_biosecs_biometric_technology Letöltés ideje: 2022.01.12.

- [71] KOVÁCS Tibor: Biometrikus azonosítás, Digitális jegyzet, ÓE, Budapest, 2010., <https://www.securinfo.hu/termekek/biometria/1160-arc-alap-azonositas-a-biometriaban.html> (letöltve: 2022.07.29.)
- [72] Securinfo, Biztonságtechnikai szakportál, <https://www.securinfo.hu/termekek/biometria/3735-behavioral-biometrics-viselkedesalapu-biometria.html> Letöltés ideje: 2022.03.30.
- [73] Alapvető információk a biometrikus azonosítás témájáról <https://biometrikus.hu/hangazonositas/> Letöltés ideje: 2022.03.30.
- [74] ANKIL K. Jain, PATRICK Flynn, RUN A. Ross: Handbook of Biometrics, USA, Springer 2008. e-ISBN-13: 978-0-387-71041-9, <https://books.google.hu/books?id=WfCowMOvpioC&printsec=frontcover&hl=hu#v=onepage&q&f=false> Letöltés ideje: 2022.07.20.
- [75] <https://biometrikus.hu> Letöltés ideje: 2022.07.29.
- [76] BioSec Group Kft., <http://www.biosecgroup.com/hu/technologia> Letöltés ideje: 2021.10.20.
- [77] SUPLICZ Sándor - FÜZI Beatrix - HORVÁTH Sándor: Írisz felismerésen alapuló beléptető rendszer által keltett attitűdök és averzív reakciók vizsgálata, Budapesti Műszaki Főiskola, Budapest, 2006.
- [78] FEHÉR András: Reptéri „arcfelismerő” megoldások – szakértői vélemény, <https://www.securinfo.hu/termekek/biometria/5774-repteri-arcfelismero-megoldasok-szakertoi-velemen.html> Letöltés ideje: 2022.07.29.
- [79] KOVÁCS Tibor - MILÓŠ Gellért: A biometrikus rendszerek adatvédelmi szempontú elemzése, In: Biztonságtudományi Szemle, 2021. III. évf. 3. szám, pp. 9-21., <https://biztonsagtudomanyi.szemle.uni-obuda.hu/index.php/home/article/view/151/139> (letöltve: 2021.10.18.)
- [80] A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény
- [81] Adatkezelési tájékoztató felhasználók részére a Belügyminisztérium adatkezelésében lévő egyes közhiteles nyilvántartások jogosultságkezelési nyilvántartásairól, https://nyilvantarto.hu/letoltes/Adatkezesi_tajekoztato_JOGOSULTSAGKEZELES.pdf Letöltés ideje: 2022.07.29.

- [82] Az arcképelemzési nyilvántartásról és az arcképelemző rendszerről szóló 2015. évi CLXXXVIII. törvény
- [83] PwC Legal: Arcképelemzés rendőri igazoltatás során, <https://www.retivarszegipartners.hu/arckepelemzes-rendori-igazoltatas-soran/> Letöltés ideje: 2022.07.30.
- [84] Teljesen automatizált biometrikus ellenőrzési szolgáltatás indulhat a Rendőrség és a közigazgatás támogatására, <https://jogalappal.hu/teljesen-automatizalt-biometrikus-ellenorzesi-szolgalatas-indulhat-a-rendorseg-es-a-kozigazgatas-tamogatasara/> Letöltés ideje: 2022.07.30.
- [85] 78/2015. (XII. 23.) BM rendelet az arcképelemző rendszer működtetésének részletes szabályairól
- [86] KONDÁS Katalin: The development of personal identification in Prisons, In: Hadmérnök 16 (4), 2022., ISSN 1788-1929, pp. 5–12.
- [87] 1992. évi LXVI. törvény a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról
- [88] 414/2015. (XII. 23.) Korm. rendelet a személyazonosító igazolvány kiadása és az egységes arcképmás- és aláírás-felvételezés szabályairól
- [89] Belügyminisztérium, <https://eszemelyi.hu/> Letöltés ideje: 2022.03.26.

TÉZISEKHEZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK

1. KONDÁS Katalin: A biometria jelenlegi megítélése, In: Hadmérnök, NKE, 8. évfolyam 1. szám 2013., ISSN 1788-1919., pp. 23-31. http://hadmernok.hu/2013_1_kondask.php
2. KONDÁS Katalin – SZŰCS Endre: Informatikai korszakváltás egy büntetés-végrehajtási intézetben, In: Hadmérnök, NKE, XII. évfolyam 2. szám 2017., ISSN 1788-1919., pp. 272-279. http://hadmernok.hu/172_22_kondas.pdf
3. KONDÁS Katalin: Adatok védelme a börtönökben, In: Hadmérnök, NKE, XIII. évfolyam 1. szám 2018., ISSN 1788-1919., pp. 269-277. http://hadmernok.hu/181_21_kondas.pdf
4. KONDÁS Katalin - SZŰCS Endre: A személyazonosításra vonatkozó speciális szabályok a büntetés-végrehajtásban, In: Biztonságtudományi Szemle, OE, 2. évfolyam 2. szám 2020., ISSN 2676-9042., pp. 15-21. <https://biztonsagtudomanyi.szemle.uni-obuda.hu/index.php/home/article/view/52>
5. KONDÁS Katalin: Identification of convicts in Hungarian prisons, In: Revista Academiei Fortelor Terestre, Sibiu, Romania, NR. 2 (102) 2021., DOI: 10.2478/raft-2021-0017., pp. 118-124. https://www.armyacademy.ro/reviste/rev2_2021/Art_Kondas.pdf
6. KONDÁS Katalin: Biometria a börtönben, In: Biztonságtudományi Szemle, OE, 3. évfolyam 4. szám 2021., ISSN 2676-9042., pp. 1-10. <https://biztonsagtudomanyi.szemle.uni-obuda.hu/index.php/home/article/view/185>
7. KONDÁS Katalin: The development of personal identification in Prisons, In: Hadmérnök, Ludovika Egyetemi Kiadó, XVI. évfolyam 4. szám 2022., ISSN 1788-1919., pp. 5-12. <https://doi.org/10.32567/hm.2021.4.1>

További publikációk

8. KONDÁS Katalin: Fogvatartotti azonosítás a büntetés-végrehajtásban, Diplomamunka, 2013.
9. KONDÁS Katalin: A büntetés-végrehajtás informatikai fenyegetettsége, In: Hírvillám - Signal Badge, NKE, 9. évfolyam 1. szám 2018., ISSN 2061-9499., pp. 37-52. https://www.comconf.bodisz.hu/kiadvany/hirvillam_9evfolyam_1szamuj.pdf
10. KONDÁS Katalin - KOVÁCS Tibor - BEREK Lajos: Elektronikus távfelügyelet a börtönökben, In: Bánki Közlemények, OE, 2. évfolyam 2. szám 2019., ISSN 2560-2810., pp. 58-62. <http://bk.bgk.uni-obuda.hu/index.php/BK/article/view/82>

TÁBLÁZATJEGYZÉK

1. táblázat: Az azonosítási módok összehasonlítása	70
--	----

KÉPJEGYZÉK

1. kép: Fogvatartotról fénykép készítése [29]	34
2. kép: Fogvatartottól ujjnyomat vétel [32]	35
3. kép: Fogvatartott telefonál [33]	41
4. kép: Vona kódos kártya (saját készítésű kép, 2012.)	42
5. kép: A körleten elhelyezett fogvatartotti telefonkészüléket védő szekrény (saját készítésű kép, 2012.)	44
6. kép: Fogvatartotti telefonkészülék, ahol a beépített kamera is látható (saját készítésű kép, 2012.)	44
7. kép: Használatban lévő pénztárgép (saját készítésű kép, 2012.)	45
8. kép: Fogvatartotti mobiltelefon készülék 2015-ben [38]	48
9. kép: NFC karkötő [45]	52
10. kép: Szolgáltatások szemléltetése a Katalán börtönben [59]	60
11. kép: Az írisz látható fényben [63]	62
12. kép: Ujjnyomat jellemzők [67 pp. 48-58]	63
13. kép: Tenyervéna-mintázat alapú azonosítás [70]	66

DIAGRAMJEGYZÉK

1. diagram: A kérdőívet kitöltők nemek közti eloszlása (fő).....	80
2. diagram: A kérdőívet kitöltők életkor szerinti eloszlása (fő).....	81
3. diagram: A kérdőívet kitöltők végzettsége (fő)	81
4. diagram: A biometrikus azonosító rendszer általános használata	82
5. diagram: „Sérti a személyiségi jogaimat?” kérdésre adott válaszok eredménye	83
6. diagram: „Zavar a biológiai adataim nyilvántartása.” állítás eredménye	83
7. diagram: A biometrikus azonosítás mindennapi használatára vonatkozó kérdés eredménye.....	84
8. diagram: A biometrikus azonosítás otthoni használata	84
9. diagram: DNS minta nyilvántartásba vételének eshetősége	85
10. diagram: Ujjnyomat nyilvántartás	86
11. diagram: A biometrikus azonosítás munka során alkalmazása	87
12. diagram: A fogvatartottak további biometrikus adatainak nyilvántartásba vétele	88
13. diagram: Biometrikus azonosítás biztonságnövelő hatása	88
14. diagram: A fogvatartotti vonalkódos kártya kiváltása biometrikus azonosító rendszerrel	89
15. diagram: A biometrikus azonosító módszer bevezetésének támogatottsága a bv. intézetekben	91

MELLÉKLET

1. számú melléklet: Kérelem

Formanyomtatvány a Schengeni Információs Rendszer második generációja keretében történő információcseréről, továbbá egyes rendészeti tárgyú törvények ezzel, valamint a Magyar Egyszerűsítési Programmal összefüggő módosításáról szóló 2012. évi CLXXXI. törvény 26. §-a szerinti adatkéréshez/ Form for requesting information on the basis of Art. 26 of the Act CLXXXI of 2012 on the exchange of information in the framework of the second-generation Schengen Information System

Kérelmező személyes adatai/Personal data of the applicant:

Családi és utónév (utónevek)/Family name(s), surname(s):.....
Születési családi és utónév (utónevek)/ Family name(s), surname(s) at birth:.....
Születési hely és idő/Place and date of birth:.....
Nem/Sex:.....
Állampolgárság/Nationality:.....
Úti okmány (személyazonosító okmány) száma/Travel document No. (ID No):.....
Lakóhely*/ Address*:.....
Értesítési cím*/ Mailing address*:.....
Telefonszám**/Phone No. **:.....
Egyéb elérhetőség (e-mail, fax)**/Other contact details (email, fax)**:.....

A kérelmező egyéb közlései/Applicant's other communications:

.....
.....
.....
.....

A jelen kérelemre írásbeli választ kérek***: Igen/Nem

I wish to get a written answer to my request***: Yes/No

Kelt/Date:

.....

kérelmező aláírása/signature of the applicant

A *-gal jelölt adatok közül kizárólag egy megadása kötelező/* Only one data is needed

A **-gal jelölt adatok megadása nem kötelező./ ** Not compulsory fields

A ***-gal jelölt kérdésre a megfelelő válasz aláhúzendő./ *** To be underlined

2. számú melléklet: Fogvatartottak biometrikus azonosításának használatához szükséges nyilatkozat

NYILATKOZAT

Alulírott, _____ (nevű fogvatartott) _____ (fogvatartotti azonosító) jelen nyilatkozatommal önkéntesen hozzájárulok, hogy biometrikus azonosító adataimat a büntetés-végrehajtási szervezet saját nyilvántartási rendszereiben kezelje – ide értve különösen a feldolgozást, tárolást, módosítást, továbbítást. Az adatkezelés célja, hogy a büntetés-végrehajtási szervezet működési területén személyes azonosításom biometrikus azonosító adataimmal is megtörténhessen a büntetés-végrehajtási szervezet által üzemeltetett, vagy vele szerződéses viszonyban álló szolgáltató rendszereiben, a büntetés-végrehajtási szervezet működési területén.

Az adatok tárolása kizárólag a büntetés-végrehajtási Szervezet zárt célú informatikai rendszerében működő fogvatartotti nyilvántartásban valósul meg, más szakrendszerek, szolgáltatások esetében kizárólag eseményvezérelt módon, egyedi kérdés-válasz formában, ideiglenesen (a tranzakció idejéig) valósítható meg adatátadás, adatcsere.

A biometrikus azonosítási módnak kifejezetten szolgáltatnia kell a letéti számla biztonságát a személyes azonosításon túl, a szolgáltatások díjának eseményvezérelt követésével, az elszámolás elektronikus számla alapú nyilvántartásával.

....., 202 hó nap

fogvatartott

3. számú melléklet: Online kérdőív

BIOMETRIKUS AZONOSÍTÁS 2021.

Kérem, segítse munkámat a biometrikus azonosításra vonatkozó kérdésekkel és állításokkal kapcsolatosan adott válaszaival.

SEGÍTSÉG! A biometrikus azonosítás olyan automatikus technika, amely felismeri egy személy egyedi fizikai, testi jellemzőit, és ezeket a személy azonosításra és hitelesítésre használja fel, pl. arc-, hang-, írisz-, ujj(le)nyomat azonosítás.

Kérdőív célja: általános tapasztalatok, vélemények felmérése a biometrikus azonosításról, illetve alkalmazhatóságának lehetőségeiről a büntetés-végrehajtás intézeteiben.

Köszönettel: Kondás Katalin (Óbudai Egyetem Biztonságtudományi Doktori Iskola)

***Kötelező**

1. A kérdőívet kitöltő neme *

- ☐ nő
- ☐ férfi

2. A kérdőívet kitöltő kora *

- ☐ 18 év alatti
- ☐ 18-35 év közötti
- ☐ 36-55 év közötti
- ☐ 55 év feletti

3. A kérdőívet kitöltő végzettsége *

- ☐ szakmunkás
- ☐ érettségi, szakközépiskola
- ☐ felsőfokú

Általános kérdések. Mi a véleménye a biometrikus azonosításról?

5. Sérti a személyiségi jogaimat. *

	1	2	3	4	5	
egyáltalán nem értek vele egyet	☐	☐	☐	☐	☐	teljes mértékben egyetértek vele

6. Zavar a biológiai adataim nyilvántartása. *

	1	2	3	4	5	
egyáltalán nem értek vele egyet	☐	☐	☐	☐	☐	teljes mértékben egyetértek vele

7. Tetszik a módszer, szívesen használnom a mindennapokban. *

	1	2	3	4	5	
egyáltalán nem értek vele egyet	☐	☐	☐	☐	☐	teljes mértékben egyetértek vele

8. Otthon is szívesen használnék biometrikus azonosítást. *

	1	2	3	4	5	
egyáltalán nem értek vele egyet	☐	☐	☐	☐	☐	teljes mértékben egyetértek vele

9. Támogatom, hogy minden ember DNS mintája rögzítésre és nyilvántartásba kerüljön. *

	1	2	3	4	5	
egyáltalán nem értek vele egyet	☐	☐	☐	☐	☐	teljes mértékben egyetértek vele

10. Támogatom, hogy az elektronikusan rögzített ujjnyomat-nyilvántartást terjesszék ki minden emberre. *

	1	2	3	4	5	
egyáltalán nem értek vele egyet	☐	☐	☐	☐	☐	teljes mértékben egyetértek vele

11. Munkám során is szívesen használnék biometrikus azonosítási rendszert. *

	1	2	3	4	5	
egyáltalán nem értek vele egyet	☐	☐	☐	☐	☐	teljes mértékben egyetértek vele

A biometrikus azonosítás alkalmazása a büntetés-végrehajtásban

12. Ön szerint a fogvatartottak további biometrikus adatait (pl. írisz, érhálózati) is vegyék nyilvántartásba (ujjnyomat, arcképmás mellett)? *

- ☐ igen
☐ nem

13. Ön szerint lenne biztonságnövelő hatása az intézetben, ha a fogvatartottak azonosítása biometrikus azonosító rendszerrel történne? *

- ☐ igen
☐ nem

14. Ön szerint a fogvatartottak vonalkódos kártyája kiváltható lenne biometrikus azonosító rendszerrel (pl. ujjnyomatolvasóval)? *

- ☐ igen
☐ nem

15. Ön szerint hogyan befolyásolná a fogvatartottak viselkedését, ha biometrikus azonosítási módszerrel azonosítanák őket az intézetben (pl. kiétkezésnél, mozgásánál, szállításnál stb.), a mindennapokban? *

- ☐ Szabálykövetésre ösztönöznék őket
☐ Erősödne a fegyelem
☐ Nem befolyásolná a viselkedésüket
☐ Egyéb: _____

16. A fogvatartottak biometrikus azonosítása milyen szolgálati feladatoknál könnyítené, illetve gyorsítaná meg a munkát? *

- ☐ Zárkába be- és kihelyezésnél
☐ Napki munkába állás, munkából vonulás során
☐ Kiétkezésnél
☐ Egészségügyi ellátás során
☐ Felszerelési anyagok kiadásánál
☐ Egyéb: _____

17. Támogatja a biometrikus azonosító módszer bevezetését az intézetben? *

- ☐ igen
☐ nem

18. Egyéb vélemény, észrevétel a biometrikus azonosítással kapcsolatban:

Saját válasz:

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Az elmúlt évek során, mialatt értekezésemre dolgoztam, számos embertől kaptam segítséget, az ő támogatásuk nélkül ez a munka nem jöhetett volna létre. Köszönöm témavezetőmnek, Szűcs Endrének, amiért az elmúlt évek alatt tanácsaival ellátott.

Köszönöm Elek Barbara Júlia segítségét.

Sebestyén Attila és Prisznyák Szabolcs támogatásával kezdtem el a PhD képzést, akik kutatásom alatt folyamatosan segítettek munkámat. Köszönöm nekik a több éves támogató munkájukat, a kutatásom alatt kapott véleményeket, javaslatokat, kritikákat, bármikor fordulhattam hozzájuk tanácsért.

Köszönöm Berek Lajos, Farkas Tibor munkáját, akik szakmai tanácsaikkal minden támogatást megadtak a tanulmányaim során.

Köszönöm Kovács Tibornak a téma kiválasztását, a konzultációkat, a kritikákat.

Köszönöm Bozsó Zoltánnak a kutatómunkám során nyújtott szakmai támogatását.

Köszönöm a műhelyvitámon részt vevő, tudományos fokozattal rendelkezők építő kritikáit, észrevételeit, tanácsait, javaslatait.

Végezetül köszönöm a büntetés-végrehajtási szervezetnek, hogy lehetőséget biztosítottak kérdőíves kutatásom megvalósításához, illetve köszönöm a kérdőívet kitöltő, a szervezetnél szolgálatot teljesítő személyi állomány együttműködését.